

● **Min favorittlærer** | 20 Fikk respekt ved å skape trygghet ● **Reportasje** | 26 Godt lydmiljø på skoler
● **Fotoreportasje** | 28 Streikebilder på museum ● **Frisonen** | 33 Norges sterkeste kvinne

UTDANNING

1

9. JANUAR 2015

utdanningsnytt.no

Skolefritidsordningen

Bosted avgjør tilbudet

Innhold

- Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no
- Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no
- Paal M. Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no
- Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no
- Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no
- Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no
- Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no
- Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no
- Karl Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no
- Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no
- Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no
- Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no
- Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no
- Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no
- Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no
- Carina Dyreng
Markedskonsulent
cd@utdanningsnytt.no
- Sara Bjølverud
Markedskonsulent
sb@utdanningsnytt.no

12

● Hovedsaken: SPRIKENDE SFO-TILBUD

Kvaliteten på skolefritidsordningene varierer veldig. Men kunnskapsministeren vil ikke innføre strengere retningslinjer for hva tilbudet skal omfatte.

● Frisonen

Hildeborg Hugdal er den sterkeste kvinna i landet. Men å løfte elevene sine har hun slutta med.

Innhold

Aktuelt	4	Innspill	34
Aktuelt navn	10	Debatt	38
Hovedsaken	12	Kronikk	44
Kort og godt	18	Stilling ledig/ kurs	49
Min favorittlærer	20	Minneord	54
Intervju	22	Lov og rett	55
Reportasje	24	Fra forbundet	56
Fotoreportasje	28		
Friminutt	32		
Frisonen	33		

20

● Min favorittlærer

Lærer Arne Halling hadde styrke til å innrømme at han ikke er ufeilbarlig. Det var med på å gi ham respekt hos den senere programlederen Atle Pettersen og medelevene hans.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Fotoreportasje

Knut Halmrast var en av lærerne som deltok på markeringer under streiken i fjor. Fotolærer Stian Green stiller nå ut bilder som han tok i forbindelse med streiken.

God læring krever god lyd

Lydforholdene må være gode for at alle elevene skal få med seg det som blir sagt i timene. Nå får skolene en sjekkliste over hva som må være i orden for at lydforholdene skal holde mål.

UTDANNING
Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse
Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse
redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall
Per 1. halvår 2014: 150.241
issn: 1502-9778

Design
Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:
Sörmlands Grafiska
www.sormlandsgrafiska.se

Abonnementsservice
Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av
Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktør-plakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.
Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen. PFUs adresse er Rådhusgt. 17, Pb 46 Sentrum, 0101 Oslo Telefon 22 40 50 40.

Forsidebildet

Kristiansand kommune har klart flest SFO-ansatte med barnefaglig utdanning av de største kommunene. Julia Haraldstad hopper tau på SFO avdeling Åsane, mens Yasmina Aldamova følger med.
Foto: Kari Oliv Vedvik

Leder Ragnhild Lied
1. nestleder Terje Skyvulstad
2. nestleder Steffen Handal
Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Godt, nytt år – med budsjettkutt i barnehage og skole

Vi er kommet inn i et nytt år, og det er kommet mange gode ønsker for det nye året – som vanlig. Nyttårstalene til både Kongen og statsministeren minnet oss om hvor viktig det er at vi tar vare på hverandre og er gode forbilder i ulike sammenhenger. Ikke minst når det gjelder kampen mot mobbing, der kan vi alle gjøre en større innsats – i barnehage, skole og i arbeidslivet ellers. Det er mange som har vist at det går an å gjøre noe, både i stort og smått.

Samtidig vet vi at det ikke går så lang tid før de negative overskriftene preger nyhetsbildet. En undersøkelse som Utdanningsforbundet har gjort i 280 av landets kommuner, viser at et flertall av kommunene kommer til å kutte i tilbudene til både barnehager og skoler. Kuttene er stort sett på mellom 1 og 5 prosent, men likevel klart merkbare. Det blir større barnehagegrupper og klasser i skolene, det blir færre vikarer og mindre spesialundervisning. Svak kommunøkonomi blir oppgitt som hovedårsak til budsjettkuttene. – Nok en gang er det barnehager og skoler som må bære innsparingene i kommunene. Vi har sett denne utviklingen over flere år nå, sier leder i Utdanningsforbundet, Ragnhild Lied, til NTB.

Lied peker på at den negative utviklingen henger sammen med at skoler og barnehager har langt dårligere lovfestede rettigheter enn det for eksempel barnevern og sosiale ytelser har. – For barnehager og skoler kan kommunene i mye større grad definere minstestandarden for tilbudet, sier Lied. Områdedirektør for interessedepolitik i KS, Helge Eide, bekrefter at det er lettere for kommunene å kutte i barnehager og skoler enn på en del andre områder. Eide framhever at kommunene har hatt en sterk utgiftsvekst på flere lovpålagte felt, og da må de lete etter penger der det er mulig – uten å komme i konflikt med lovkrav. KS-direktøren sier kuttene noen steder har naturlige forklaringer, som at elevtallet går ned, mens det andre steder er høyst reelle kutt. Enkelte rådmenn mener det er helt på grensen av det som er ansvarlig.

Vi har mange ganger tidligere skrevet om dette temaet, og må trolig skrive om det igjen. For til tross for alle fagre løfter om å satse på barnehage og skole, er virkeligheten ofte en annen. Til høsten er det kommune- og fylkestingsvalg, og vi vil igjen få høre hvor viktig det er med et godt barnehage- og skoletilbud. Skal det bli virkelighet, må kommunene få økonomiske rammer som hindrer nye budsjettkutt. I tillegg må sentrale politiske myndigheter få på plass lovfestede kvalitetskrav – som for eksempel en bemanningsnorm i barnehage og skole. Den har blitt etterlyst lenge.

Knut Hovland

Vant årets skrivekonkurranse om klima

SKRIVEKURS: Ti ungdomsskoleelever vant skrivekonkurransen i årets tXt-aksjon. Disse får reise, opphold og et skrivekurs med forfatter Vigdis Hjorth i Oslo i januar. I tillegg publiseres tekstene i et e-magasin som sendes til nær 125.000 ungdomsskoleelever.

Barnehage

Mener loven åpner for tidstyver

I dag er det opp til barnehagene selv å vurdere barna, men nå vil regjeringen gi denne myndigheten til barnehageeier.

ARKIVFOTO ALLANKLO

Teksten som får Utdanningsforbundet til å se rødt:

«Mange barnehager benytter konkrete verktøy i arbeidet med dokumentasjon og vurdering. [...] Barnehageeier har det overordnede juridiske ansvaret, og har dermed rett til å velge hvilke system, verktøy og observasjonsmetoder barnehagen skal benytte for å følge med på barns trivsel og utvikling i hverdagen, og for å oppdage og følge opp barn med særlige behov for hjelp og støtte».

Regjeringen foreslår at barnehageeier skal bestemme hvordan barnehagebarn vurderes. – Tidstyveri, er kommentaren fra Utdanningsforbundet.

TEKST Wera Holst

Utdanningsforbundet er sterkt uenig i deler av regjeringens forslag til endring i barnehageloven. I endringsforslaget, som er ute på høring, står det at barnehageeier skal bestemme hvordan barnehagebarna observeres og følges opp. I dag er det opp til barnehagene selv å vurdere barna.

– Økende krav om dokumentasjon

– Vi har all grunn til å tro at dette fører til et økende krav om dokumentasjon, sier Turi Pålerud, politisk rådgiver for ledelsen i Utdanningsforbundet.

Hun viser til at mange barnehageeiere, i form av kommuner, pålegger barnehagene å drive kartlegging allerede. Bergen kommune har pålagt alle barnehagene å kartlegge barns språkkompetanse med Tras-verktøyet. Med kartleggingsverktøyet registreres i detalj hvert enkelt barns språklige ferdigheter, uansett hvor gode de er i norsk.

– Det er en kjempestor tidstyv. Kartleggingen tar tid fra det å jobbe for et bedre tilbud for barna. Det blir kartlegging for kartleggingens skyld, mener Pålerud.

– Begrenser barnehagelærernes profesjon

– Dette blir som om eieren av et sykehus skulle bestemme hvordan kirurgen skal operere, sier Sissel Havre. Hun er seniorrådgiver i Utdanningsforbundet og mener forslaget er med på å begrense barnehagelærernes profesjon.

Turi Pålerud understreker også at det er de pedagogiske lederne og barnehagestyreren som har kunnskap om enkeltbarna.

– Samtidig har de generell kunnskap om barn og pedagogikk. De har den beste forutsetningen for å vurdere barna, utdyper hun.

Økonomi

Varsler kutt i skoler og barnehager

Et flertall av kommunene vil kutte i barnehage- og skoletilbudet i år.

Svarene fra 280 av landets kommuner i en kartlegging Utdanningsforbundet har gjort, viser at over 70 prosent planlegger å kutte i tilbudet til barnehagene med mellom 1 og 5 prosent, og 80 prosent vil kutte tilsvarende for grunnskolen.

Utdanningsforbundets leder Ragnhild Lied sier denne utviklingen har pågått i flere år. Hun mener dette henger sammen med at skoler og barnehager har langt dårligere lovfestede rettigheter enn for eksempel barnevern og sosiale ytelser.

– Disse områdene kan ikke kommunene velge bort. For barnehager og skoler kan kommunene i mye større grad definere minstestandarden for tilbudet, og den er mange steder blitt svært utarmet, sier hun til NTB.

Helge Eide, områdedirektør for interessepolitikk i KS, bekrefter at det er lettere for kommunene å kutte i barnehager og skoler.

– Kommunene har hatt en sterk utgiftsvekst på lovpålagte felt som barnevern, pleie- og omsorgstjenester og sosialhjelp, og da må de lete etter penger der det er mulig uten å komme i konflikt med lovkrav. Da er både barnehager og skoler aktuelle områder innenfor det som er mulig, sier han. (©NTB)

PROGNOSE: I oktober 2014 var det 618.996 elever ved landets 2886 grunnskoler. Dersom prognosene står til, vil tallet øke med 100.000 elever de neste 20 årene. Om 20 år vil det være 720.000 elever i grunnskolen, anslår Statistisk sentralbyrå, ifølge NTB.

DELEKSAMENER: Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) vil skaffe seg oversikt over kvaliteten på norske utdanningssteder gjennom nasjonale prøver for høyere utdanning. Nasjonale deleksamener skal testes ved bachelorgradsstudier i sykepleie og revisjon samt grunnskolelærerutdanninger, ifølge NTB

● Videregående opplæring

● Dette skal kartlegges

– Antall undervisningstimer som skolen planlegger å gjennomføre i hvert fag og antall timer som faktisk gjennomføres med lærer eller vikar.

– Andel undervisningstimer som gjennomføres med lærer eller vikar som tilfredsstillende kompetansekravene etter opplæringslovens paragraf 10-1.

– Skolenes praksis i å sette inn vikarer ved fravær.

– Andel undervisningstimer som fylles med et innhold knyttet til kompetansemål i fagene.

Ragnhild Lied, Torbjørn Røe Isaksen og Gunn Marit Helgesen er enige om å kartlegge timetallet i videregående skole.

Timetallet skal kartlegges

Nå skal det kartlegges hvor mange timer elevene i videregående skole har med kvalifisert lærer.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Det ble kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H), leder i Utdanningsforbundet Ragnhild Lied og leder i KS Gunn Marit Helgesen enige om i et møte i Kunnskapsdepartementet 18. desember.

– Utdanningsforbundet og KS har kommet med ulike påstander om hvor mange timer elevene i videregående skole har med kvalifisert lærer. Derfor er vi nå enige om å kartlegge omfanget, sier Røe Isaksen.

– Dette er en del av oppfølgingen etter streiken. Vi sender nå et brev til Utdanningsdirektoratet som vil få i oppgave å undersøke et utvalg skoler, sier Røe Isaksen.

I brevet heter det at Utdanningsdirektoratet skal bruke en ekstern aktør i kartleggingen. Et budsjett skal utarbeides og sendes Kunnskapsdepartementet innen 15. januar.

Må komme til enighet

Ragnhild Lied er fornøyd med at timetellingen nå blir iverksatt.

– Etter det vi kjenner til, planlegger enkelte skoler med færre timer enn det som ligger i læreplanen, sier Lied.

Gunn Marit Helgesen er uenig: – Vi kjenner ikke til at skoleeier planlegger med færre timer. Men vi vet at fylkeskommuner sliter med å få budsjettene til å gå opp, sier hun.

– Det viktige nå er at alle parter blir enige om omfanget av timer med kvalifiserte lærere. Derfor er vi glade for at statsråden setter i verk denne undersøkelsen, sier Lied.

Videreutdanning krever enda flere lærere

– Regjeringen satser offensivt på etter- og videreutdanning av lærere også i 2015. Skaper ikke det behov for enda flere kvalifiserte lærere?

– Selvsagt gir denne satsingen oss en ekstra utfordring, men mange skoler får timetallet til å gå opp likevel, ved måten de organiserer undervisningen på, sier statsråden.

Lied er enig: – Klart det er en utfordring å skaffe

nok kvalifiserte vikarer, men det går lettere der vikarordningene er gode og planlagte, sier hun.

Trenger flere kvalifiserte yrkesfaglærere

Samtidig er hun bekymret for at elever ikke får timene de har krav på. Hun sier at situasjonen er særlig vanskelig i yrkesfag.

Også Røe Isaksen er bekymret for antallet kvalifiserte lærere i yrkesfag: – Vi fikk på plass ytterligere 50 millioner kroner på statsbudsjettet til videreutdanning for lærere som ikke er kvalifisert. En del av det bør gå til yrkesfaglærere, sier Isaksen.

Lied legger til at yrkesfaglærere uten godkjent utdanning har tre år på seg til å skaffe seg de nødvendige kvalifikasjonene når de blir tilsatt. – Kartleggingen kan bidra til et ekstra trykk på arbeidsgiver for å få flere lærere til å kvalifisere seg, sier hun.

På grunnlag av kartleggingen skal Utdanningsdirektoratet vurdere tiltak som sikrer at elevene får oppfylt retten til undervisning ifølge opplæringsloven.

Utdanning styrker rektorenes lederrolle

TRYGGERE: Rektorer som har tatt den nasjonale rektorutdanningen, opplever at de står tryggere i lederrollen, og at utdanningen har bidratt til økt anerkjennelse av rollen som rektor. Det går fram av en evaluering som forskningsinstituttene NIFU og NTNU Samfunnsforskning har gjennomført. (NTB)

Barnehage

Barnehage bør bli enda mer tilgjengelig for småbarn fra lavinntektsfamilier, fordi det bidrar til å minske atferdsvansker, ifølge forskere.

ILLUSTRASJONSFOTO KRISTIN ELLEFSEN

Tilskudd dekker 85 prosent av utgiftene til private barnehager

De private barnehagene fikk dekket hele 85 prosent av sine kostnader gjennom offentlige tilskudd i 2013.

Kommunene og staten dekket henholdsvis 83 og 2 prosent av private barnehagers bruttoutgifter. Ved årtusenskiftet dekket offentlige tilskudd bare rundt halvparten av utgiftene, viser nye tall fra Statistisk sentralbyrå.

De siste årene har andelen offentlige tilskudd og foreldrebetaling av private barnehagers driftsutgifter endret seg på en merkbar måte. I 2000 var andelen offentlige tilskudd og foreldrebetaling nesten like, respektive 48 og 47 prosent. I 2010 dekket offentlig tilskudd 82 prosent, mens foreldrebetalingen dekket 18 prosent av private barnehagers utgifter.

Gjennomsnittlig månedspris for en avtalt heltidsbarnehageplass i private ordinære barnehager i 2013 var på nær 17.000 kroner for barn i aldersgruppen 0-2 år, 12.700 kroner for 3-åringene og 8.500 for de eldste barna.

I private familiebarnehager var gjennomsnittlig månedspris for en avtalt heltidsplass for barn i de samme aldersgruppene på henholdsvis 12.400, 9300 og 6200 kroner.

Gjennomsnittlige månedspris for en avtalt heltidsplass i private ordinære barnehager var høyest i Aust-Agder og lavest i Vest-Agder. Derimot var prisen for en slik plass i private familiebarnehager høyest i Vest-Agder.

Rettelse

Diktet på side 62 i Utdanning 21/2014 er ikke Olav H. Hauges dikt, men Bente Bratlands «Stundom» fra diktsamlingen «Kort møte» (1991), melder en av våre lesere, Kristine Thorkildsen. Redaksjonen beklager!

Barnehage hjelper mot atferdsvansker

Barn i fattige familier har godt utbytte av barnehageplass.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

Små barn i familier med dårlig råd får oftere atferdsvansker enn andre barn, men en barnehageplass hjelper mot vanskene, viser en stor studie gjort av Folkehelseinstituttet, Atferdssenteret og Boston College i USA.

I studien har forskerne brukt data fra omtrent 75.000 familier som deltar i den norske mor- og barnundersøkelsen ved Folkehelseinstituttet.

Mer penger, mindre atferdsvansker

Fattige familier med barn fra halvannet år og opp til tre år opplevde at barna fikk mer atferdsvansker, skriver Atferdssenteret på sin nettside. Noen barn ble mer

utagerende, mens andre ble engstelige eller trakk seg tilbake sosialt. Fikk familiene bedre råd, fikk barna mindre atferdsvansker.

- Disse sammenhengene er helt klart størst hos familiene med dårligst råd, forteller forsker Henrik Daae Zachrisson til Atferdssenterets nettside.

- Argument for enda mer tilgjengelig barnehage

- Først og fremst er disse funnene et argument for å gjøre barnehage enda mer tilgjengelig for barn, i lavinntektsfamilier, fra ett- eller halvannet års alder. Vi ser at små barns atferd henger sammen med familiens økonomiske situasjon i familier med dårlig råd, og at dette er ganske tett knyttet sammen, sier Zachrisson.

Forskerne har ikke sett på hva som gjør at barn får mer atferdsvansker når familiene får dårligere råd. Både norsk og internasjonal forskning tyder imidlertid på at stress i familien har betydning i denne årsakskjeden.

RAPPORT OVER NYTTÅR: I høst utførte Utdanningsdirektoratet nytt tilsyn ved den norske skolen på Gran Canaria. Tema var blant annet kompetansekrav ved ansettelse og skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø. Rapporten kommer i månedsskiftet januar/februar.

6,6 PROSENT: Det totale sykefraværet gikk opp med 1,6 prosent fra 2. til 3. kvartal i år og er nå på 6,6 prosent, viser tall fra Nav. Siden 2001 har sykefraværet i Norge gått ned med 8,7 prosent. Målet om 20 prosents reduksjon i avtalen om inkluderende arbeidsliv er ikke nådd, ifølge NTB.

Fagskolen

Utvalg vil overføre fagskolene til staten

Fagskolene bør bli færre og overføres til staten. Det foreslår utvalget som overleverte sin rapport til Torbjørn Røe Isaksen 15. desember.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I rapporten «Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg» foreslås det blant annet at eierskapet for fagskolene overføres fra fylkeskommunene til staten.

– Jeg skal ikke ta stilling til forslagene i rapporten nå. Vi skal ta dem med oss i arbeidet med en melding til Stortinget om fagskoleutdanningene, sa kunnskapsministeren og la til:

– Forslagene i rapporten skal nå ut på høring med en tre måneders frist.

Røe Isaksen mener at en ny fagskolepolitikk vil kunne gi fagskolene høyere anseelse som alternativ til høyere utdanning. Fagskolene vil også kunne bidra til mer og bedre arbeidsdeling mellom fagskolene, universitetene og høyskolene, sa kunnskapsministeren.

Med i OECDs kompetansestrategi

Røe Isaksen la til at fagskolene er viktige når departementet nå gjennomgår OECDs «Skills strategy», som Norge har undertegnet avtale om. Målet er å bistå medlemsland med å utvikle kompetansepoltiske strategier for bedre å møte en usikker økonomisk utvikling. Han understreket at fagskolene ikke bare må bøte på mangler i andre deler av utdanningssystemet, men stå godt på egne premisser.

– Jeg vil gjerne understreke at denne rapporten ikke skal havne i skuffen. 2015 skal bli fagskolenes år, lovet ministeren.

– Vi har sagt i regjeringserklæringen at vi ønsker å styrke fagskoleutdanningene og gjeninn-

føre statlig finansiering. Jeg merker meg at utvalget også anbefaler dette, sa Røe Isaksen.

Utvalget ønsker flere fagskolestudenter

Utvalget foreslår å redusere antallet fagskoler, men noe bestemt antall ville utvalgsleder og professor Jan Grund ikke ut med.

– Det største stridsspørsmålet er om studentene skal få studiepoeng eller fagskolepoeng. Her tar ikke utvalget stilling, men vi må få til hensiktsmessige overganger fra fagskole til høyere utdanning, sa Grund.

Utvalget tar heller ikke stilling til ny finansieringsmodell.

– Fagskolestudenter betaler høye egenandeler i forhold til andre studenter. Derfor ønsker vi fagskoler som er statlig akkreditert. Det vil gjøre det let-

tere å få på plass en bedre studiefinansiering, sa Grund.

Selv om antallet skoler skal ned, bør antallet fagskolestudenter opp, mener utvalgslederen. Han viste til at OECD har påpekt at Norge har for få fagskolestudenter.

Fortjener mer prestisje

Tidligere utdanningsminister Kristin Clemet kommenterte rapporten slik: – Den gir et godt overblikk og foreslår mange tiltak, men det vil bli politisk debatt om finansieringen. Det trengs en slik prestisjefyllt videreutdanning for dem som tar yrkesfag. Høyere utdanning må ikke bli gullstandarden alle skal måles mot, likeverdighet må være ordet, hevdet Clemet. Hun mener fagskolestudentenes suksess i arbeidslivet bør brukes mer aktivt til markedsføring.

Fagskoler

Fagskolene tilbyr korte yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse.

Yrkesutdanningene, innen blant annet teknisk industri, helsesektor og sjøfartsnæring, varer fra et halvt til to år.

I 2013 fantes 111 fagskoler i Norge. Disse huset ved utgangen av 2013 16.420 studenter.

Et utvalg leverte nylig 49 forslag om skoletypen til kunnskapsministeren.

Kunnskapsminister

Torbjørn Røe Isaksen lover at 2015 skal bli fagskolenes år. Her får han overrakt en fersk fagskolerapport av professor Jan Grund i Kunnskapsdepartementet i Oslo.

VIL HA FINSKSPRÅKLEG: Den ferske utdannings sjefen Kurt Torsell, som er svenskspråkleg, skal leie arbeidet ved dei finskspråklege skulane i Sibbo. 63 prosent av innbyggjarane har finsk som morsmål, ifølgje avisa Hufvudstadsbladet. – Undervisnings sjefen for finskspråklege utdanningstenester burde vere finskspråkleg, seier Timo Rope frå det finske Senterpartiet til avisa.

● **Kjønnsfordeling**

Stadig færre menn i skolen

Antall mannlige lærere i grunnskolen synker for hvert år. Dette skoleåret er bare hver fjerde lærer en mann.

TEKST Sonja Holterman og Ståle Johnsen | sh@utdanningsnytt.no

25 prosent av lærerne i grunnskolen er menn, viser tall fra GSI. For ti år siden utgjorde mennene nærmere 30 prosent. Sosiolog Ole Bredesen Nordfjell er bekymret over den mannsfattige skolen.

– Jeg vil gjerne ha et samfunn hvor både menn og kvinner bryr seg om barn og barnas utvikling. Da er det naturlig at menn også jobber med barn på skolen. For meg er dette et verdspørsmål, sier Bredesen Nordfjell. Han arbeider ved Reform, et ressursenter for menn, og har forsket på menn i kvinnedominerte yrker.

Forskningsrapporten «Er mannlige lærere viktige for gutters skoleprestasjoner?» fra 2009 konkluderer med at lærerens kjønn ikke har noen innvirkning på elevenes prestasjoner. Likevel mener Bredesen Nordfjell at det er viktig å få flere menn inn i skolen.

– Menn og kvinner er ofte litt forskjellige, og det er sunt for barn at begge kjønn er representert på skolen, sier han.

Kvinner vil ha menn

Bredesen Nordfjell har gjort en kartlegging ved en skole, og funnene er entydige: Kvinnelige lærere vil gjerne ha flere mannlige kolleger.

– Kvinner som jobber på arbeidsplasser med få menn, er misfornøyde med det, og de ønsker seg en jevnere kjønnsfordeling. Det gjelder også menn på mannsarbeidsplasser, sier han.

– Man trenger et visst antall mannlige lærere på en skole for å få menn til å trives. Er man den ene mannen på arbeidsplassen, blir man fort et «vandrende kjønn.» Men har man først en del mannlige lærere, kommer det gjerne flere, sier han.

Flere menn i Oslo

I hovedstaden går utviklingen motsatt vei enn i resten av landet. I 2005 lå Oslo på dagens snitt, med 25 prosent mannlige lærere, mens det i dag er 27 prosent. Bredesen Nordfjell mener myndighetene

Nå er bare hver fjerde grunnskolelærer en mann.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Sosiolog Ole B. Nordfjell.

FOTO REFORM

har gjort for lite for å få menn inn i læreryrket.

– For eksempel er det påfallende at å øke andelen menn ikke har vært én av indikatorene i lærerrekutteringssatsingen Gnist, sier han.

– Det er ikke gjort noen betydelig innsats for å få menn inn i skolen. Kampanjen for å få menn til å søke jobb i barnehagen har gitt resultater, og nå bør regjeringen og utdanningsmyndighetene gjøre noe for å få flere mannlige lærere.

Han mener kampanjene for å få flere lærere må rettes mer mot menn.

– Får man menn til å søke, blir det flere mannlige lærere. Men før disse er ferdigutdannet, er det jo mye skolene selv kan gjøre ved å ansette menn i de andre yrkesgruppene som finnes i skolen, for eksempel assistenter, ansatte i skolefritidsordningen, pedagogisk-psykologisk tjeneste og helsepersonell.

Bredesen Nordfjell oppfordrer skolene til å få tips fra arbeidet som barnehagene har gjort, blant annet veilederen for moderat kvotering.

● **Kjønnsfordeling blant grunnskolelærere**

Høyest andel menn i prosent:

Nordland: 28,43
Troms: 28,41
Vest-Agder: 28,26

Lavest andel menn:

Akershus: 22,57
Buskerud: 22,65
Rogaland: 23,91

Se hele fylkesoversikten på utdanningsnytt.no

Ensomhet gir frafall i skolen

OFTERE: Elever som ikke har venner eller som opplever liten sosial støtte fra læreren sin, dropper oftere ut av videregående skole, ifølge forskere ved Pedagogisk institutt, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, skriver gemini.no, som bringer forskningsnytt.

Kutt i støtte til alenemødre ga dårligere skoleresultater for barna

AVHANDLING: Da støtten til alenemødre ble kuttet på slutten av 1990-tallet, kom flere av dem ut i jobb. En doktoravhandling av Katrine Holm Reiso viser imidlertid at barna deres fikk vesentlig dårligere karakterer, skriver forskning.no.

● Nobels fredspris 2014

Fredsprisvinnerne
Kailash Satyarthi og Malala Yousafzai fotografert under pressekonferansen på Nobelinstituttet 9. desember.

FOTO HEIKO JUNGE / NTB SCANPIX

– Rett i lærersjela

Helga Hjetland er ikke i tvil om hva som gjorde mest inntrykk under fredsprisutdelingen: – Budskapet gikk rett i lærersjela fordi det handler om barn, oppvekst og utdanning.

TEKST Wera Holst og Knut Hovland | kh@utdanningsnytt.no

Tidligere leder i Utdanningsforbundet, Helga Hjetland, kjenner fredsprisvinneren Kailash Satyarthi godt fra før. Hun har sittet i styret for Global Campaign for Education, der Satyarthi var styreleder.

Under fredsprisbanketten gratulerte hun vennen Satyarthi. De to fikk også snakket litt sammen.

– Satyarthi er optimist. Han tror at det er oppnåelig å bli kvitt barnearbeid og skaffe utdanning for alle. Fredsprisen bidrar til optimismen ved å skape oppmerksomhet rundt problemet, sier Hjetland til Utdanning.

Tusenårs målet om å gi utdanning til alle har ført til at FN-systemet og mange medlemsorganisasjoner har hatt fokus på utdanning. Antall barn som ikke har tilgang på utdanning, er nesten halvert, men fortsatt mangler 57 millioner tilgang til skole.

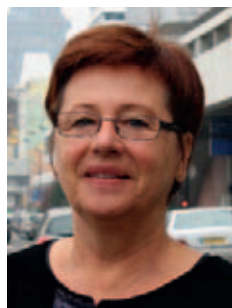
Hjetland er ikke i tvil om hva som gjorde mest inntrykk under prisutdelingen:

– Budskapet gikk rett i lærersjela fordi det handler om barn, oppvekst og utdanning. Det var to fantastiske gode taler som talte til både hodet og hjertet, sier Hjetland, og slutter seg til fredspris-

● Nobels fredspris 2014

10. desember mottok Kailash Satyarthi og Malala Yousafzai prisen i Oslo rådhus.

Senere på kvelden ble prisvinnerne båret med fakkeltog og med bankett på Grand Hotel. 11. desember åpnet fredsprisutstillingen 2014, og fredspriskonserten fant sted.

Helga Hjetland.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

talerne: – Sett barna fri og gi dem utdanning. Det er det viktigste budskapet i verden.

En pris for utdanning og mot barnearbeid

– Det blir ingen virkelig fri verden før alle barn sikres retten til utdanning. Altfor mange barn må fortsatt arbeide i stedet, sa Satyarthi under sitt besøk i Oslo.

Både Satyarthi og den andre prisvinneren, Malala Yousafzai fra Pakistan, ga uttrykk for stor takknemlighet over prisen. Utdanning for alle og nei til barnearbeid var stikkordene for årets utdeling og også hovedtemaene under pressekonferansen på Nobelinstituttet.

– Vi må få barn og unge over hele verden til å stå opp for sine rettigheter. I Pakistan forsøkte Taliban å hindre oss i å gå på skolen, men vi tok til motmæle. Det ga resultater, sa Malala Yousafzai.

Må fortsette arbeidet

Kailash Satyarthi pekte på at det fortsatt er mange millioner rundt om i verden som ikke får gå på skole, og at det er uakseptabelt. – Vi må fortsette vårt arbeid til alle er sikret retten til utdanning, sa han.

– Jeg har fått svært mange tilbakemeldinger fra ulike kanter etter at det ble kjent at jeg skulle få prisen sammen med Malala, og det tar jeg som et klart tegn på at det også vil bli forandring til det bedre. Bevisstheten om problemet må først vekkes, deretter kan det skje noe konkret. Dette er et ansvar for hele det internasjonale samfunnet, sa Satyarthi.

Aktuelt navn

Satser på ungdommen

Skal en få dyktige og dedikerte ansatte, er det lurt å ta dem inn i lære. Dag Halvorsen har gjort seg bemerket med sin innsats for lærlinger, en erfaring han har tatt med seg inn i NHO-styret.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Dag Halvorsen (63)

Hvem
Bedriftseier og leder for Sig. Halvorsen, rørleggerbedrift i Rogaland.

Aktuell
Skal være med på sin aller første årskonferanse i NHO 8. januar. Styremedlem siden i sommer.

Gratulerer med vervet i NHO-styret. Hvordan tror du den første årskonferansen blir?

Det blir spennende. Utbygging av bolig- og infrastruktur er hovedtema for konferansen, et tema jeg også selv er spesielt opptatt av. Jeg gleder meg til en spennende konferanse med dyktige foredragsholdere på Operaen i Oslo.

Firmaet ditt har fått en pris for godt arbeid med lærlinger. Vil du fortsette dette arbeidet i NHO?

Ja. Lærlinger opptar meg. Av totalt 350 ansatte har vi mellom 50 og 60 lærlinger. Det å ansette lærlinger er den beste måten å rekruttere nye medarbeidere på. Det er viktig å ta vare på den gode lærlingordningen vi har i Norge, som delvis er basert på kunnskapsoverlevering.

Hvilke utfordringer blir størst for norsk næringsliv neste år?

Fallet i oljeprisene vil påvirke næringslivet, særlig i vår region her i Rogaland. Markedet kommer til å være preget av nervøsitet og gå tregere. Det kan også være sunt for samfunnet, bare ikke pendelen svinger for langt.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

For et par år siden hørte jeg Göran Persson holde et foredrag, der han snakket om hvordan Sverige berget seg så godt gjennom finanskrisen i 2008. Å ha hatt ham i samfunnsøkonomi, ville vært interessant.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Samfunnsøkonomi. Ikke at jeg er så flink selv, men det norske folk burde satt seg mer inn i hvordan

verdier skapes for å gi goder. Har en ikke økonomien på plass, blir det ingen goder å fordele.

Hvem er din favorittpolitiker?

Erna Solberg. Særlig er hun flink til å få politikere med ulike standpunkt til å forene seg slik at en får resultater. Hun er en kvinne som står frem og står på. Vi trenger slike kvinnelige forbilder.

Hva er ditt viktigste bidrag for å redde verden?

Både som forretningsområde og som interesseområde jobber min bedrift med fornybar energi.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Regjeringen og deres samarbeidspartnere i fremleggingen av statsbudsjettet. Det ble klønete og dårlig gjort. Neste gang håper jeg de gjør en bedre hjemmelekse i forkant. Det ble mye tull og tøys, og det var de selv som sto frem som tapere.

Hva er din favorittbok?

Ingen bestemt. Jeg liker biografier og gode krimbøker.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjoner?

Går meg en rask tur i frisk luft. Da får jeg blåst bort mye.

Hva er ditt største fortrinn?

Jeg tror jeg er ganske medgjørlig, flink til å delegere og til å stole på mine medarbeidere.

«Har en ikke økonomien på plass, blir det ingen goder å fordele.»

Skolefrukt – for alle grunnskoler

Alle grunnskoler i Norge kan delta i abonnementsordningen Skolefrukt. Tidligere hadde skoler med ungdomstrinn en statlig gratisordning som opphørte fra august 2014, og nå har disse skolene mulighet for å delta i den statlig subsidierte skolefruktordningen. Foresatte betaler for abonnement og elevene får utdelt Skolefrukt de dagene skolen har bestemt. Alternativt kan kommuner/skoler kjøpe inn frukt slik at det blir gratis for elevene. I begge tilfeller blir pris kr. 3,- per frukt eller grønnsak inklusive mva og frakt, og da har staten subsidiert hver enhet med kroner 1,-.

Frukt og grønt er sammen med melk og matpakke viktig for å sikre energi gjennom en lang skoledag. Sultne elever blir urolige og ukonsentrerte. Frukt og grønt er viktig for deres helse på kort og lang sikt. Skolefrukt er også et verktøy for å oppfylle myndighetenes retningslinjer for skolemåltidet.

Foreldrebetalt

Det er lite arbeid for skolen. Skolen legger kun inn litt informasjon i starten av hvert semester (5 minutter) og de mottar automatisk genererte lister over elever som blir påmeldt. Skolene får låne svalskep gratis. Elever kan dele ut frukten og grønnsakene til de som abonnerer. Les om gode erfaringer på www.skolefrukt.no.

Gratis for elevene

En kan for eksempel velge å ha en egen fruktstund noen dager i uka. På den måten kan en tilpasse budsjettet hvis det ikke er oppnåelig med gratis frukt til elevene hver eneste skoledag. Skolen kan få faktura basert på bestillinger og levert vare, og en kan endre bestillingene i løpet av skolesemesteret.

Slik blir du med på Skolefrukt

Send en e-post til support@skolefrukt.no eller ring oss på telefon: 815 20 123

Skolefrukt.no

 Helsedirektoratet

Hallo SFO!

158.000 barn går i en skole-
fritidsordning. Men det største
regjeringspartiet nevner ikke
SFO med ett ord i sitt
handlingsprogram.

Elias Kiledal Skaiaa
og Thai Tai Nguyen
haler og drar i Frank
Tønnesen, leder på
SFO avdeling Åsane i
Kristiansand kommune.
Tønnesen ønsker en
tydeligere politisk
prioritering av SFO.

Tre av fire SFO-ansatte i Kristiansand kommune har lærerutdanning eller fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. I Oslo har kun 13 prosent av de ansatte samme utdanning.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad og Kari Oliv Vedvik

Fritt fram for lokale SFO-regler

– **Vi går på SFO** hver dag og leker, sier Leonora (7) og sparket til en ball som kommer trillende mot henne på det grønne kunstgresset. Hun og to andre jenter har stilt seg i mål som en levende vegg.

– Omringet av gutter vi ikke liker, sier Maya og ler for hun hyler ut idet en gjeng fotballsparkende villstyringer kommer fossende mot målet.

Klokka er rundt to, og på SFO avdeling Åsane i Kristiansand er det full aktivitet over hele uteområdet. Fiskepinner er fortært og energi skal ut.

Leonora og Maya er to av rundt 158.000 barn som går på skolefritidsordningen. For mange førsteklasinger utgjør SFO halvparten av tiden de oppholder seg på skolens område.

Man skulle tro det ville utløse heftige politiske diskusjoner om hva SFO bør være. Om kvalitet og bemanning. Om SFO-priser og ekskludering av fattige barn. Forskningsrapporter, evalueringer og målsettinger.

Men der vi til enhver tid har skolekriser og barnehagedebatter, har vi kun SFO-stillhet.

Intet hørt, intet sett

Regjeringspartiet Høyre har ikke nevnt SFO med ett eneste ord i sitt handlingsprogram for inneværende stortingsperiode. Det eneste regjeringspartner Frp skriver, er at flere skolefritidsordninger med fordel kunne vært satt bort til private og frivillige organisasjoner.

Til tross for at 158.000 barn er i SFO, er det ingen sentrale føringer om bemanning, verken når det gjelder antall eller fagkompetanse. Kommunene er pliktige å gi et tilbud, men de bestemmer fritt hvordan det skal være. Forskere forteller at å forske på SFO blir sett på som karrièredrepende, og det politiske miljøet lister seg helst forbi hele debatten. Og ingen har evaluert SFO-ordningen på 13 år.

Da forskerne publiserte den første og eneste nasjonale evalueringen av SFO i 2002, førte det til debatt. Evalueringen inneholdt en anbefaling om mer samarbeid mellom skole og SFO. Forskerne anbefalte også flere ansatte per barn og en større andel ansatte med fagkompetanse.

– Det var litt sprengstoff i evalueringen. Det ble mye medieoppmerksomhet som var basert på dokumentasjon, ikke bare synsing, sier én av forskerne bak evalueringen, Øyvind Kvello. Han er nå forsker ved Regionsenter for barn og unges psykiske helse for helseregion sør og øst.

En offentlig utredning fulgte opp i 2003 med å foreslå at det stilles kompetansekrav til ansatte i SFO. Men lite har skjedd. Kvello synes oppmerksomheten rundt SFO bare har blitt mindre og mindre.

– Da vi evaluerte, dreide diskusjonen seg om at SFO ikke var blitt det man hadde ønsket at ordningen skulle være. Den debatten er mer og mer fraværende, sier Kvello.

– *Tror du politikerne frykter hva som vil komme fram i en ny evaluering av SFO?*

– Det kan godt være. Det er andre felt politikerne heller ønsker oppmerksomhet om. Deres kongstanker handler nok om andre ting enn SFO.

SFO vokser

Utdanning har gått gjennom den ferskeste SFO-statistikken fra Grunnskolen informasjonssystem (GSI). De siste 15 årene har antallet barn vokst med 30 prosent, og det er blitt 4000 flere ansatte i SFO-ordningene.

Statistikken for skoleåret 2014–15 viser at:

- i 60 prosent av kommunene har under halvparten av de SFO-ansatte en formell barnefaglig utdanning (fagbrev som barne- og ungdomsarbeider eller utdannelse som lærer/barnehagelærer).

- mens antall ansatte i SFO med lærer- eller barnehagelærerutdanning har stått på stedet hvil, har antallet med fagbrev mer enn doblet seg siden år 2000.

Av de ti største kommunene er Kristiansand kommune i en særklasse når det gjelder å ha bemanning med barnefaglig utdanning.

Ingen bemanningskrav

SFO-leder Frank Tønnesen setter seg ned på det tomme pauserommet på skolen. Det er en halvtime før barna kommer strømmende for fiskepinner og fritidsaction.

– Enkelte kommuner er med på å undergrave SFO gjennom manglende satsing. Kommunens retningslinjer for bemanning gir et signal til foreldrene om hvor mye de satser på det. Krav om at SFO-lederne skal ha pedagogisk utdanning, er også et signal, sier Tønnesen, som er utdannet barnehagelærer. 41-åringen er SFO-leder på avdeling Åsane og avdeling Augland ved Vågsbygd skole i Kristiansand og har ansvaret for 170 barn.

En femåring i barnehagen er beskyttet av et lovverk med krav om én pedagogisk leder per 14–18 barn over tre år. På Kunnskapsdepartementets egne hjemmesider står det at mange studier antyder at det ikke bør være mer enn sju til ni barn per voksen for de eldste barna i barnehage. Men når fem- og seksåringene går over i SFO, finnes det ikke lenger regler for bemanning, så sant ikke kommunen vedtar noe på eget initiativ.

Kristiansand kommune har som krav at det skal være maks 15 barn per ansatt til enhver tid. Dermed har de, sammen med Trondheim, de strengeste kravene til bemanningstetthet av de største kommunene i Norge. Samtidig har Kristiansand én av de dyreste SFO-ene av de ti største kommunene, med 2600 kroner for fulltids plass.

SFO-ansatt Torstein Fosseli følger med alle barna som leker stiv heks på SFO avdeling Åsane i Kristiansand. Han er ferdig med teoriundervisningen og jobber seg opp praksis til å få fagbrev som barne- og ungdomsarbeider.

Kommunen krever også at SFO-lederne skal ha pedagogisk utdanning, og de har et uttalt ønske om at disse skal inkluderes som en del av skolens ledelse.

– SFO-lederne er tatt inn i lederopplæringen i kommunen. Det er veldig bra at vi blir inkludert på linje med ledere i skoler og barnehager, sier Tønnesen.

I Kristiansand har 77 prosent av de SFO-ansatte enten fagbrev som barne- og ungdomsarbeider, eller er utdannet lærer eller barnehagelærer. Det er over dobbelt så mange som landsgjennomsnittet. Nummer to på lista er Trondheim, hvor 40 prosent av de ansatte har en slik bakgrunn.

– Ett av satsingsområdene i SFO er å ha kvalifiserte ansatte. Vi har bestemt at alle SFO-ledere skal ha minimum treårig pedagogisk høyskoleutdanning, det er et av suksesskriteriene for å sikre et godt SFO-tilbud. SFO er hos oss definert som en pedagogisk virksomhet som skal henge sammen med skolen, sier Grete Olsen, rådgiver ved oppvekstdirektørens stab i Kristiansand kommune, til Utdanning.

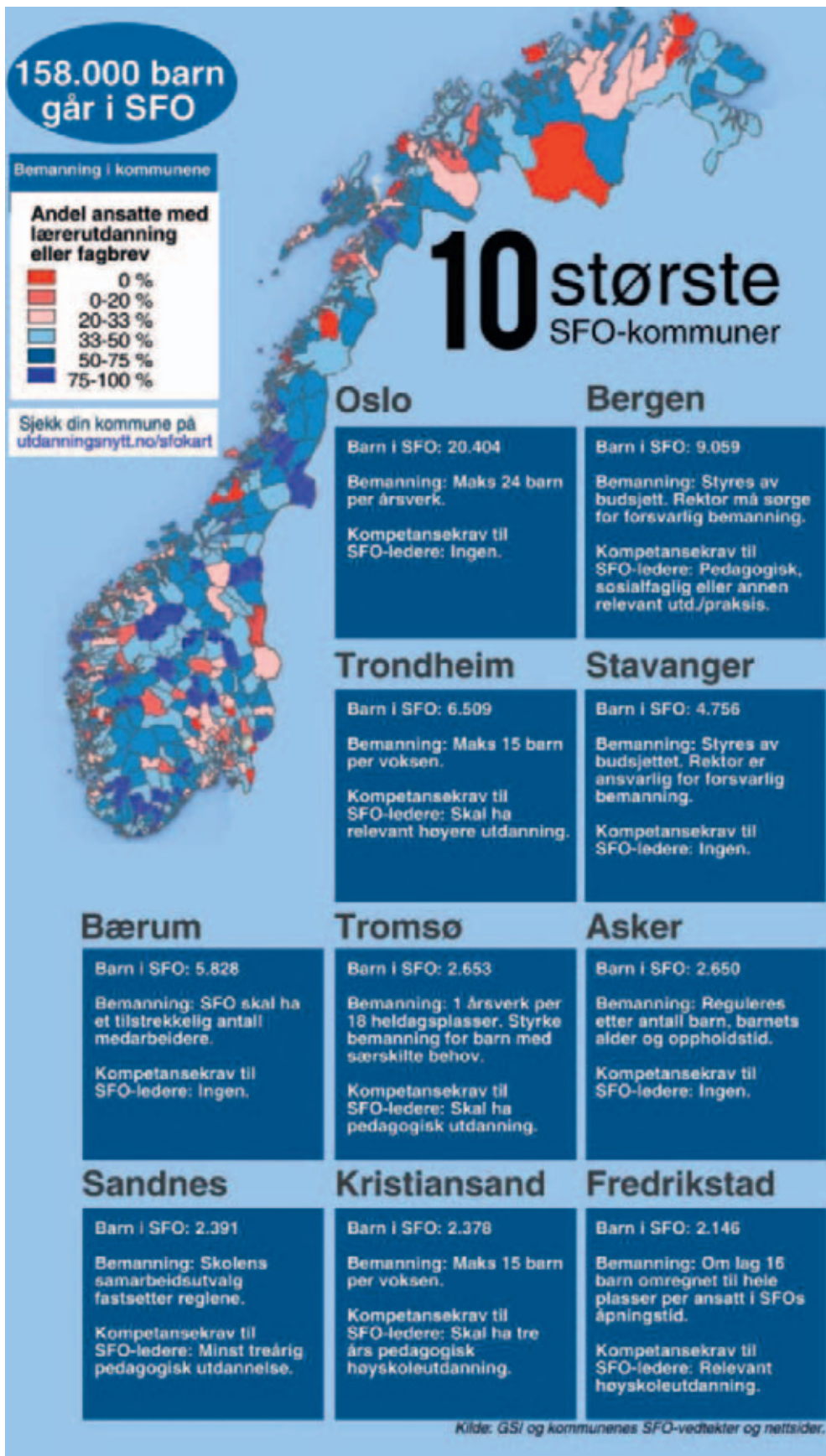
Kommunen bruker om lag ti millioner kroner på SFO, som i hovedsak går til barn med særskilte behov. Resten av utgiftene dekkes av foreldrebetaling.

– Hadde det vært ønskelig med sentrale føringer for SFO-tilbudet?

– Ja, det ville vært en fordel. Da ville alle vært sikret god kvalitet, sier Olsen.

Lek, vennskap og fysisk aktivitet

Frank Tønnesen har 12 ansatte, hvorav sju har fag-

brev som barne- og ungdomsarbeider. Han mener det er viktig med fagutdannet personale.

– Men jeg har ingen andre ansatte enn meg selv som er lærer eller barnehagelærer. Det skulle jeg gjerne hatt, for i enda større grad å kunne disku-

tere det pedagogiske, sier Tønnesen.

I Kristiansand er SFO-ene delt inn i fire soner. I sonen til Tønnesen har lederne utarbeidet et eget dokument med satsingsområder.

– Vi mener det viktigste i SFO er lek, vennskap >

og fysisk aktivitet. Barn i dag har en gjennomorganisert hverdag. Vi ønsker å ivareta rommet for frileken, sier han.

Her er også alle aktiviteter inkludert i prisen. Ifølge statistikk fra Utdanningsdirektoratet kostet SFO-tilbudet i Norge fire milliarder kroner i året i 2013. Tre av disse milliardene var finansiert gjennom foreldrebetaling. Prisen setter kommunene selv, og den varierer betraktelig fra kommune til kommune. Den gjennomsnittlige månedssatsen for en fulltids plass var 2383 kroner i 2013. Mange steder må foreldrene betale ekstra for aktiviteter som organiseres gjennom SFO.

– SFO er dyrt, og prisen bestemmer hvem som har mulighet til å delta. Vi har barn på våre skoler som burde gått på SFO, men som ikke har råd til det, sier Tønnesen.

Han er fornøyd med bemanningen, men hadde ikke sagt nei takk til enda flere ansatte. Særlig når de får inn barn med spesielle behov.

– Det er viktig med god og tett bemanning. 15 barn per voksen er på grensen, og det kunne godt vært litt lavere. Men vi skal jo kjenne at vi lever litt på jobb, sier Tønnesen og ler.

Frileken lider

Oslo kommune kaller SFO-tilbudet for Aktivitetsskolen (AKS). Oslo har ikke noe krav om at lederne skal ha pedagogisk utdanning. Minstekravet til bemanning er 24 barn per årsverk. Ved Aktivitetsskolen Tonsenhagen i Groruddalen er Richard Larsen leder på fjerde året.

– Jeg er en del av lederteamet ved skolen. Etter at vi fikk en egen rammeplan for aktivitetsskolen, synes jeg det har vært en veldig fin utvikling på innholdet, sier Larsen, som er utdannet journalist.

Ved Aktivitetsskolen Tonsenhagen er det til sammen 14,6 årsverk fordelt på 22 ansatte som skal ta seg av 290 barn.

– Er det noe du savner ved aktivitetsskolen?

– Ja, frilek. Det blir mye voksenstyrt og læringsstøttende aktivitet. Vi har ikke nok personale til å være med å sette i gang den frie leken, sier Larsen.

I 2007 gjennomførte Oslo kommune en granskning av ordningen. Den viste store kvalitetsforskjeller i SFO-tilbudet. Årets tall fra Grunnskolen

«Med bemanningen de har i SFO i dag, har de liten mulighet til å få til skikkelig kvalitet.»

Øyvind Kvello
forsker

informasjonssystem (GSI) viser at kun 13 prosent av de SFO-ansatte i Oslo har fagbrev eller lærer- eller barnehagelærerutdanning. Utdanningsetaten i Oslo viser til at det ikke stilles formelle krav til utdanning for å arbeide i skolefritidsordningen. De peker også på en kartlegging de gjennomførte i 2013.

– Den viste at over 36 prosent av personalet i Aktivitetsskolen har godkjent lærer- eller førskolelærerutdanning eller annen universitet- eller høyskoleutdanning, skriver kommunikasjonsdirektør i Utdanningsetaten i Oslo, Trine Lie Larsen, i en e-post til Utdanning.

Av 2200 SFO-ansatte i Oslo er det imidlertid bare 103 som har lærer- eller barnehagelærerutdanning. Larsen viser til at de har en rekke tiltak for å øke kvaliteten i Aktivitetsskolen, blant annet flere videreutdanningstilbud for de ansatte.

– Er ett årsverk per 24 barn forsvarlig bemanning?

– Etaten har så langt vi kan se ikke mottatt meldinger om at denne grunnbemanningen er for lav, skriver Larsen.

Ja, de penga

Forsker Øyvind Kvello mener man trenger en større debatt om prioritering og kvalitet i SFO.

– I evalueringen i 2002 så vi at SFO var mer oppbevaring enn pedagogisk tilbud. Verden forandrer seg, og det har skjedd mye innenfor skolepedagogikken og tenkningen i befolkningen. Så det er absolutt på tide med en ny, fyldig evaluering av SFO, sier Kvello.

I evalueringen var bedre bemanning en av anbefalingene.

– Men politikerne så at det ville koste enormt å innføre en bemanningsnorm, sier Kvello.

– Fra du er femåring i barnehagen til du er seksåring i SFO, er det et skarpt skille i loverkets krav om bemanning og fagutdannet personale. Hva mener du om det?

– Med bemanningen de har i SFO i dag, har de liten mulighet til å få til skikkelig kvalitet. Jeg er imponert over hva personalet får til med de ressursene de har. Det blir særdeles mange barn i

Thai Tai Nguyen er fornøyd med fiskepinner etter skoletid. Snart er han klar for å komme seg ut i frilekens verden.

Kommune	Antall ansatte totalt	Lærer eller barnehagelærer	Fagbrev	Andel med lærerutdanning eller fagbrev	Antall barn per årsverk	Månedlig pris for full plass
Oslo	2200	103	175	13 prosent	18	2135
Bergen	828	74	252	39 prosent	22	2187
Trondheim	672	75	196	40 prosent	19	2481
Bærum	531	24	77	19 prosent	19	2389
Stavanger	473	29	98	27 prosent	20	2365
Tromsø	249	49	42	37 prosent	17	2610
Asker	262	18	83	39 prosent	25	2318
Sandnes	259	11	61	28 prosent	19	2042
Kristiansand	218	28	139	77 prosent	22	2600
Fredrikstad	230	25	57	36 prosent	19	1798

Kilde: GSI

forhold til antall ansatte, sier Kvello.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) har lenge vært kritiske til den politiske prioriteringen av SFO-tilbudet. Leder Elisabeth S. Gundersen peker på store ulikheter mellom kommunene når det kommer til pris og bemanning. FUG mener også egenbetalingen kan ekskludere barn fra familier med lav inntekt.

– Politikerne snakker om kvalitet i barnehagen og kvalitet i skolen. Det er ikke så mye snakk om kvalitet i SFO, sier Gundersen.

FUG etterlyser en utredning av SFO, men Gundersen tror politikerne frykter resultatene.

– Med en skikkelig gjennomgang risikerer politikerne å finne ut ting de egentlig ikke vil vite. Særlig med tanke på hvor mye penger det vil koste å bedre tilbudet, sier hun.

Heller ikke i forskerverdenen har SFO gode kår.

Karrièredreper

Høgskolelektor Vigdis Foss er en av få forskere som har undersøkt SFO. Men også for henne er det nå et tilbakelagt stadium i karrièren.

– Jeg har ofte fått høre at det å forske på SFO er en karrièremessig blindvei, sier Foss, som jobber ved pedagogikkseksjonen ved avdeling for lærerutdanning ved Høgskolen i Bergen.

– Det blir sett på som en form for karrièredreper?

– Ja, SFO blir et ingenmannsland. Det er ingen politisk interesse for SFO, ingen interesse for SFO i lærerutdanningen og lite forskning på SFO. Vi overser et område som er en betydelig del av barns hverdag og liv. Det til tross for at kvaliteten på tilbudet er et offentlig ansvar, sier hun.

Foss mener SFO mangler en sterk interessegruppe og på mange måter er marginalisert.

– SFO som et velferds- og fritidstilbud for barn, med timer som barn får ha stor råderett over, er tilsynelatende uinteressant. Politikerne vil nok kun gjøre noe med SFO hvis de tror de får igjen noe gjennom resultater som gagnar skolen, sier hun.

– SFO er ikke skole

SFO-leder Frank Tønnesen ønsker en tydeligere politisk prioritering av SFO.

– At SFO skal bli mer skolsk, har jeg ingen tro på. Vi må være noe annet enn skole, sier Tønnesen.

Han forteller at SFO har utviklet seg siden han begynte som leder i 1998.

– Oppvekstdirektøren og hans stab ser i større grad på SFO som en del av skolen enn det de gjorde tidligere. Rektorene er også mer bevisste på vår rolle. Jeg deltar på ledermøter på skolen, og jeg opplever at jeg blir lyttet til, sier Tønnesen.

Han mener de SFO-ansatte fortjener mer respekt for jobben de gjør.

– De har lange arbeidsdager, fra før skolen begynner til etter skolen er stengt, og SFO er også åpen i ferier. De ansatte står i mange tunge elevsaker daglig. Man må beundre den jobben de ansatte gjør, sier Tønnesen.

Han tar gjerne med barna på rådyrjakt, utsetting av krabbeteiner og fotballturneringer. Aktivitetene er mange og varierte. SFO skal være frilek og opplevelser, mener Tønnesen.

– Det viktigste er det sosiale, at alle barn skal ha venner. Og leken. Det er det livet dreier seg om til sjunde og sist.

Kunnskapsminister
Torbjørn Røe Isaksen mener dagens regelverk er tilfredsstillende.

FOTO ERIK M. SUNDT

Ingen SFO– evaluering

Kunnskapsministeren har ingen planer om en ny nasjonal evaluering av SFO.

– **Vi ser** at vi har store behov i skolen og barnehagen, og vi kommer til å konsentrere oss om det, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H).

– *Hvorfor ønsker ikke regjeringen å innføre en bemanningsnorm i SFO?*

– Det er opp til den enkelte kommune å sørge for forsvarlig bemanning. Hvis det kommer klager på tilbudet, vil det bli foretatt tilsyn, og kommunene må rette seg etter de pålegg som blir gitt. Vi mener dagens regelverk er tilfredsstillende, sier Isaksen.

– *Hvorfor mener regjeringen det ikke er nødvendig med krav til fagkompetanse?*

– SFO er et fritidstilbud. Vi ønsker ikke å gjøre det til en halvveis-skole. Det er fint med de kommunene som tar ansvar og tilbyr mer. Vi kommer ikke til å legge nasjonale føringer, verken på kompetansekrav eller bemanning, men SFO må selvfølgelig drives innenfor forsvarlige rammer, sier Isaksen.

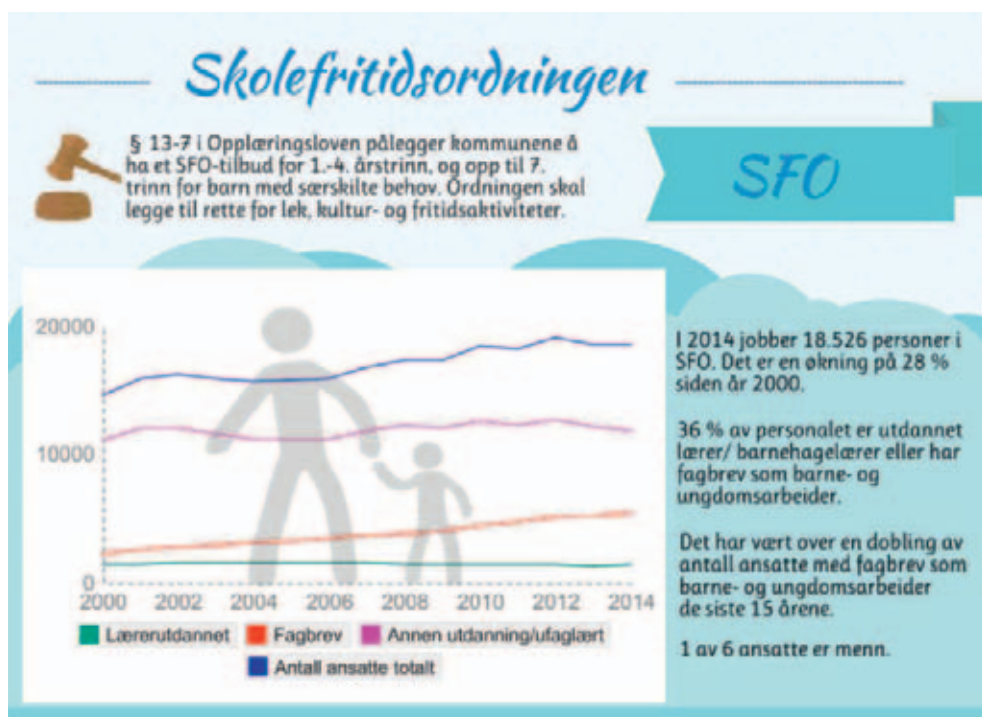
– *Hvorfor er det ingen rammeplan for SFO, slik som i skole og barnehage?*

– Barnehage er et pedagogisk tilbud, slik som skole. SFO er et frivillig tilbud til barn som trenger tilsyn utenom skoletiden. Vi mener dagens ordning er god nok, og at det viktigste løftet må være i selve skolen.

– *Mange familier har ikke råd til SFO. Kan det være aktuelt å innføre makspris?*

– Nei, det kommer ikke til å bli aktuelt, men det er verdt å merke seg at mange kommuner har moderasjonsordninger og søskenrabatt. Det er bra, sier Isaksen.

> Les hva politikerne lover om SFO på utdanningsnytt.no/sfo2014

Kilde: GSI

«Ein gramatikkteoretikar oppdaga at levetida til ein teori i lingvistikk er 17 minutt, bortsett frå seint fredag kveld.»

Roger Keesing (1935–1993), sosialantropolog og lingvist

● Danmark

Skole med gledesplikt

«På Sønderlandsskolen har vi gledesplikt, så medbring gjerne godt humor», heter det i en stillingsannonse publisert av skolen, som ligger i Holstebro kommune i Danmark.

Gledesplikten innebærer at lærerne er forpliktet til å møte positive på arbeidet, skriver det danske fagbladet Folkeskolen.

Avdelingsleder Henrik Hagesen forsikrer at lærere ved skolen ikke bare må gå rundt og være glade.

– Men man skal være innforstått med at man som utgangspunkt må ha positive briller på. For det man kikker etter, er det man får øye på, sier Hagesen, som legger til at formuleringen har mott blandete reaksjoner.

Lærere ved Sønderlandsskolen i Danmark pålegges å ha en positiv holdning. ILL. FOTO FREEIMAGES.COM

● Arbeidsliv

Mer autoritær ledelse på norske arbeidsplasser

Hele to av tre norske arbeidsplasser har fått et mer autoritært klima de siste årene, ifølge en fersk måling organisasjonen Lederne har gjort. – Stadig flere bedrifter belønner lydige undersåtter og straffer dem som har motforestillinger, sier Jan Olav Brekke i Lederne i en pressemelding.

Norsk Ledelsesbarometer gjennomføres av De Facto kunnskapssenter for fagorganiserte for organisasjonen Lederne. Om lag 2500 mellomledere og tillitsvalgte har svart på årets undersøkelse.

Forsker Bitten Nordrik er én av forfatterne av årets ledelsesbarometer. Hun advarer mot den stadig mer omfattende målingen i arbeidslivet.

– Ikke bare skal arbeidsmål måles, men også holdninger og adferd. Arbeidsgiver kontrollerer ikke bare hva arbeidstakerne skal gjøre, men også hvordan de skal tenke og te seg. Alt skal standardiseres og strømlinjeformes, og mellomledere forteller at det ofte går på bekostning av sunn fornuft og personlig initiativ, sier hun.

● Dronning Sonjas skolepris

Videregående skole i Larvik hedret for god inkludering

Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik mottok 9. desember Dronning Sonjas skolepris.

Prisen går til en skole som utmerker seg i sitt arbeid for likeverd og inkludering.

Juryen, som ledes av professor Edvard Befring, var enstemmig i sitt valg, ifølge en pressemelding fra Det kongelige hoff.

I sin begrunnelse la juryen vekt på at skolen har skapt gode læringsvilkår for en mangfoldig elevgruppe. Skolen har utviklet et fruktbart læringsmiljø med gode rutiner og gode relasjoner mellom elever og lærere, og mellom skole og hjem. Ved å prøve ut nye opplæringsmodeller for minoritetspråklige har skolen oppnådd svært positive resultater. Juryen har spesielt merket seg skolens gode opplegg for elever med utviklingshemninger og sammensatte lærevansker.

Skolen er blant av Norges største, med 1625 elever fordelt på ti utdanningsprogram i studieforberedende og yrkesfag.

● Dikt

Den vesle snøkjerringgrana

ILL. FOTO SXC

Kledd i hvit burka står den vesle snøkjerringgrana i skyggen av skogens store, stolte og mørke trær, bøyer nakken under tung snø i dystert vintervær, snøkjerringgrana står i dvale, er stille og stiv, venter og lengter etter mere lys, lengter etter vårens lysegrønne tegn til liv lengter etter vårens frodige farger, snøkjerringgrana er lei av snø, is og mørke dager.

Vær tålmodig, vesle snøkjerringgran, vær optimist, vinteren vil bare vare en stakket stund, for så å forsvinne og våren vil vinne, så ikke vær trist, det er både sikkert og visst at dager med flere lyse timer er i vente; drøm om det du vesle burkakledd snøkjerringtre som står der kuert og nedbrutt i dystert vintervær i skyggen av skogens store, stolte og mørke trær.

Gerd Nyland

Lærerorganisasjon
seier nei til
Coca-Cola

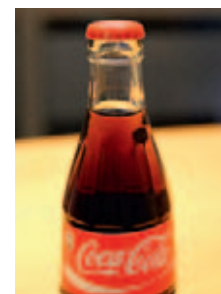

FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

Den amerikanske lærerorganisasjonen American Federation of Teachers (AFT) skal ikkje lenger selje Coca-Cola i kontora sine eller servere drikken på arrangement som organisasjonen held. AFF støttar dessutan kampanjar for å stoppe sal av Coca-Cola i skular, høgskular og sjukehus. Styret i organisasjonen meiner selskapet medverkar til vald mot fagforeningsleiarar i Latin-Amerika, særleg i Guatemala og Colombia. Coca-Cola Company avviser skuldningane, skriv NWLaborpress, ei nettavis som vert driven av amerikansk fagrørslse.

● Russland

Foreslår våpentrening for russiske skuleelevar

Frå neste skuleår kan grunnleggjande militær opplæring på nytt bli obligatorisk i skulane i Russland.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

Ifølgje nettutgåva til den russiske avisa Nezavisimaja Gazeta vil to av dei fire partia i nasjonalforsamlinga fremje kvart sitt forslag om obligatorisk militærførebuing for russiske skuleelevar. Målet er ifølgje avisa å auke kvaliteten på dei som skal avtjene verneplikt og gjere det lettare å avdekkje dei som seinare vil freiste å unngå militærtjeneste ved å simulere dårleg helse.

– På mellomtrinnet spring, hoppar og slåst dei i kroppsvingstimane. Men så snart dei kjem i vernepliktsalderen, får dei brått ulike sjukdomar som gjer at dei ikkje kan dra i militæret, seier Roman Khudjakov til avisa. Han er parlamentsmedlem for Russlands liberaldemokra-

Militær opplæring i skulane skal gjere soldatane meir førebudde og gjere det vanskelegare å sluntre unna. Her marsjerer russiske soldatar på Den raude plassen i Moskva 9. mai i fjor.

FOTO PAVEL GOLOVKIN/AP/NTB SCANPIX

tiske parti, som vert leia av den sterkt nasjonalistiske Vladimir Zjirinovskij.

Elevane skal lære å ta frå kvarandre

og setje saman eit kalasnikov-gevær og skyte med det. Jentene skal lære om førstehjelp, ifølgje avisa.

I det enno ikkje heilt ferdige framlegget frå Kommunistpartiet går det fram at elevar i 10. og 11. klasse skal ha ei to vekers samling ved ein militærbase.

– Slik kan barna få eit første møte med disiplin, hæren og militære retningslinjer. Det vil heve kvaliteten på russiske vernepliktige. I dag skjelv dei på hendene og føtene ved det første synet av ei kaserne, seier Vadim Solovjov frå Kommunistpartiet.

Ifølgje avisa vil framlegga òg få støtte frå partiet Det rettferdige Russland. Saka skal no til handsaming i underhuset Dumaen, der regjeringspartiet Det sameinte Russland har fleirtalet.

Grunnleggjande våpenopplæring for elevar var obligatorisk i Sovjetunionen. Faget vart fjerna frå timeplanen i russiske skular i 1991.

Skolefrontens fond

Stipend, søknadsfrist 1. mars 2015

Hvert stipend kan utgjøre inntil kr 10 000. Skolefrontens Fond stipend kan gis til følgende tiltak som fremmer fondets formål om toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet:

- Pedagogisk forsøks- og utviklingsarbeid.
  - Pedagogisk og faglig utviklingsarbeid knyttet til konkrete prosjekter.
  - Kurs og studiereiser som har direkte tilknytning til pedagogisk eller faglig utviklingsarbeid.
- Søknad skal skrives på eget skjema og ellers være i samsvar med statuttene for stipendordningen.

Solidaritetspris, søknadsfrist 1. april 2015

Skolefrontens solidaritetspris skal fremme og underbygge formålet med Skolefrontens fond om å fremme demokratiske holdninger og verdier som toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet som også dannet basis for lærernes kamp under okkupasjonen i 1940 – 1945. Prisen gis til personer, organisasjoner eller institusjoner som gjennom arbeid med konkrete prosjekter i skolen, eller med barn og ungdom, har bidratt til å fremme nasjonal og internasjonal forståelse og solidaritet, og motvirke utvikling og utbredelse av diskriminerende og rasistiske holdninger.

Nærmere informasjon og statutter for ordningene finner du på Utdanningsforbundet sine nettsider.

Har du spørsmål kan du ta kontakt med Per Sætre på telefon: 24 14 21 20 eller e-post: per.satre@udf.no

FOTO OLE KALAND/NRK

Fikk **respekt** ved å skape trygghet

● Eleven

Hvem

Atle Pettersen (25)
Musiker fra Skien.
Aktuell som program-
leder for «Julemorgen»
på NRK.
Gikk på Buer barne-
skole fra 1996–2002.

● Læreren

Hvem

Arne Halling (70)
Jobbet som lærer
på Buer barneskole
fra 1975 til han
pensjonerte seg i 2006.

Atle Pettersen opplevde lærer Arne Halling som snill og god. Læreren var ærlig og kunne beklage foran hele klassen hvis han hadde gjort noe feil.

TEKST Torkjell Trædal

Musiker og programleder Atle Pettersen har denne julen gitt barna jul på TV-skjermen, ved å lede Julemorgen på NRK trygt og godt. Og like trygt og god husker Pettersen at hans favorittlærer gjennom seks år på Buer barneskole i Skien, Arne Halling, var.

– Han var ekstremt flink til å se alle. Han hadde en karisma som gjorde at han hadde respekt uten å måtte være streng. Han var bare snill og god, minnes Pettersen.

Må skape trygghet

Lærer Arne Halling er nå pensjonert, men jobbet som lærer på Buer fra 1975 til 2006. Han var klassestyrer og Pettersens lærer i de fleste fag. Halling er ikke i tvil om hva det viktigste en lærer kan gjøre, er

– Du må skape trygghet, svarer han kjapt.
– Det er basis for alt. En god lærer kan bidra til et godt læringsmiljø hvis læreren skaper trygghet, mener Halling.

Han mener det å være forutsigbar kan skape trygghet for elevene.

– Og det er viktig å være ærlig med elevene, for de gjennomskuer deg fort. Jeg har erfart at man

aldri kan være ufeilbarlig, sier Halling.

– Jeg tror gode lærere klarer å komme ned på nivået til elevene, sier Atle Pettersen.

– Får man til ikke å virke sur og streng, men i stedet klarer å møte elevene, gjør det at elevene vil gjøre en innsats og oppføre seg ordentlig, tror han.

Ba om unnskyldning

Halling erfarte flere ganger i læreryrket at ærlighet varte lengst – både overfor elevene og seg selv. Og han husker spesielt én gang han skjønte at han hadde gått for langt.

– Det var en gang en elev som hadde satt sammen tusen binders fra en binderseske til en lang lenke. Egentlig en bagatell. Men noen ganger har man dårlige dager, og da sa jeg noe i åpen klasse som var en reaksjon langt over det handlingen fortjente, husker Halling.

Han tenkte seg om i friminuttet og kom fram til at det var forferdelig dumt av ham.

– Siden jeg ga ham en overhaling i alles påhør, fant jeg ut at unnskyldningen til eleven også måtte gis i alles påhør. Så jeg unnskyldte meg for ham og klassen. Det tror jeg både han og jeg og hele klassen hadde godt av, forteller den ærlige læreren.

Atle Pettersen synes det var trygt og godt i klassen til Arne Halling (bak) på Buer barneskole i Skien.

FOTO PRIVAT

Bare snille elever

Pettersen husker at lærer Halling av og til lot dem spille slåball mot slutten av fredagene. Han tror selv at han var en snill elev, men også at han krevde litt oppmerksomhet.

– Men jeg gjorde leksene mine. Jeg har alltid tatt skolen seriøst, sier Pettersen.

– Jeg husker Atle godt. Det var en snill gutt. Han var jo musikalsk, men heldigvis var ikke jeg musikk-læreren hans, konkluderer Halling.

Halling sitter igjen med inntrykket av at han alltid hadde snille elever. Han er takknemlig for å ha fått jobbet på samme skole så lenge og beskriver skolen som åpen. Alle visste hvordan det var å være elev og lærer på Buer, mener Halling.

– Jeg tror det er en stor fordel for deg som lærer hvis du har lett for å bli glad i barn og ungdom. Hvis de skjønner at du vil deres beste, får du dem på lag. Og jeg må si jeg synes elevene jeg har hatt, stort sett har vært snille og pålitelige. Jeg har ikke hatt noen store disiplinproblemer som lærer, sier han.

– Men man må være ærlig. Både på godt og vondt.

«Heldigvis var ikke jeg musikk-læreren hans.»

Arne Halling

Arne Halling.

FOTO PRIVAT

Skolene i Latin-Amerika kommersialiseres

Det private markedet tar stadig større andeler av utdanningssystemet i Latin-Amerika.

– Offentlig skole utraderes, sier regionkoordinator i Education International (EI).

TEKST Wera Holst

Combertty Rodriguez Garcia leder EIs regionkontor i Latin-Amerika.

Education International er en paraplyorganisasjon for lærerorganisasjoner i hele verden, deriblant Utdanningsforbundet. Nylig var Combertty Rodriguez Garcia i Norge for å snakke med medlemmer i Utdanningsforbundet.

– Utdanningstilbudet i Latin-Amerika blir stadig mer kommersialisert. Flere regjeringer i Latin-Amerika tar til orde for å gjøre utdanning til butikk, forteller han til Utdanning. Det går på bekostning av den offentlige skolen, sier Garcia.

– Presser ut lærerne

I Honduras har den konservative regjeringen endret lovgivningen for å prioritere privatisering og slutte med offentlig utdanning, ifølge Garcia.

– De har også fjernet offentlig støtte til fagforeningene og forbyr organisering, sier han.

Samtidig blir lærernes arbeid stadig oftere evaluert i hele Latin-Amerika. Garcia mener at dette er et ledd i en strategi for å bryte ned den offentlige skolen.

– Myndighetene og utdanningsseksjoner sier at det er lærerne i offentlig sektor som har skyld i at utdanningen blir dårligere. På den måten fremstår offentlig skole i et dårlig lys, sier han.

Han mener at OECDs PISA-evalueringer for måloppnåelse i utdanning blir brukt straffende.

– Evalueringene bør gjelde hele undervisningssystemet, ikke bare lærerne, sier Garcia.

Globalisering

Garcia forklarer privatiseringsiveren med globalisering.

– Verdensbanken og OECD er pådrivere i kommersialiseringen av skolen, hevder han.

Disse går ifølge Garcia inn for stimulering av det åpne, private markedet og reduksjon i offentlig sektor, og de er samtidig sterkt knytta til regjeringene i Latin-Amerika.

En annen forklaring på utviklingen er at mange ministre i latinamerikanske regjeringer selv eier private foretak og dermed har egeninteresse av utviklingen.

Ett av de private utdanningsforetakene er Pearson. Det verdensomspennende selskapet fra Storbritannia har kjøpt opp en rekke utdanningsinstitusjoner, som skoler, bokhandler og forlag.

Garcia påpeker at det er store penger å tjene på utdanning og viser til at handel med tjenester, som kommersiell utdanning er en del av, utgjør halvparten av all handel i verden.

– I tillegg til å forsyne seg av det offentliges pengesekk tar selskapene seg betalt fra elevene som går på skolene, sier han.

Pedagogisk bevegelse

Tradisjonelt har de fagorganiserte lærerne protestert og demonstrert mot skolepolitiske forslag. Nå tar lærerorganisasjonene i EI til orde for en ny pedagogisk bevegelse hvor fagforeningene bidrar mer til å utarbeide skolepolitikken.

– Lærerne må få lov til å delta mer i defineringen av en ny utdanningspolitikk, avslutter Garcia, som også ønsker å inkludere foreldre og elever i prosessen.

Bekrefter utviklingen

Leiv Marsteintredet er førsteamanu-

Flere regjeringer i Latin-Amerika tar til orde for å gjøre utdanning til butikk, på bekostning av den offentlige skolen, hevder Combertty Rodriguez Garcia, leder av Education International EIs regionkontor i Latin-Amerika. FOTO: INGER STENVOLL

ensis i latin-amerikanske områdestudier ved Universitetet i Oslo. Han kjenner godt til kommersialiseringsprosessene i Latin-Amerika.

Forskeren har selv møtt ministre fra kontinentet med flere hatter:

– Flere sentrale politikere er eiere av universiteter. Dette skaper uheldige koblinger i land som Colombia og Den dominikanske republikk, sier han.

– I Latin-Amerika har det private markedet eksplodert. Det har pågått store endringsprosesser siden 1990-tallet, også i utdanningssektoren. De offentlige midlene minker.

Han er enig med Garcia i at privatiseringen er drevet av insentiver fra blant annet Verdensbanken.

– Konspiratorisk

Marsteintredet går ikke uten videre med på Garcias påstand om at evalueringen av lærere er et ledd i å privatisere utdanningen.

– Det var veldig konspiratorisk, sier han.

Forskeren minner om at både den

private og den offentlige skolen blir underlagt evaluering. Samtidig ser han at de offentlige skolene kan komme dårlig ut av evalueringene:

– Den offentlige skolen er underfinansiert i utgangspunktet. Dermed blir ikke resultatene like bra som i de private institusjonene, fortsetter Marsteintredet.

Førsteamanuensen understreker at Latin-Amerika er en svær region hvor det foregår prosesser i flere retninger, og peker på at Ecuador og Costa Rica satser veldig på offentlig utdanning.

Han framhever at statlige skoler minsker forskjellene mellom folk i regioner med store sosiale ulikheter.

– Når skolene privatiseres, får de som står lavest på rangstigen, enda færre muligheter, sier Marsteintredet, og viser til at de private institusjonene ekskluderer en stor del av befolkningen.

– Konsekvensene av privatiseringen er i hvert fall ikke utjevne, konkluderer Marsteintredet.

SØK VIDEREUTDANNING

**I 2015 har du større mulighet til å ta videre-
utdanning enn noen gang tidligere.**

Kompetanse for kvalitet – videreutdanning for lærere er et tilbud til lærere i grunnsopplæringen, og satsingen er nå større enn noen gang. Over 5000 lærere får mulighet til å delta, på mer enn 170 studietilbud spredt over hele landet. Grip sjansen og søk videreutdanning i perioden 1. februar til 15. mars.

Les mer på våre nettsider

www.udir.no/videreutdanning

Utdanningsdirektoratet

Fangeskjebner tenner

Rundt omkring i verden sitter mennesker fengslet for meningene sine. Det prøver blant annet en 9. klasse i Hurum å gjøre noe med.

TEKST OG FOTO Torkjell Trædal

Knut Peder Gransæther sitter bøyd over pulten på Grytnes ungdomsskole, sammen med kameratene Quentin Thiessen og Tommy Dahlberg. De skriver på noe så sjeldent som postkort.

– Det er gøy med sånne timer. Det gjør at undervisninga blir variert, sier Gransæther.

De siste to ukene har 9. klasse jobbet med menneskerettigheter.

– Vi har lett etter brudd på menneskerettigheter

i ulike land og presentert det for klassen, forteller 14-åringene.

Og i dag toppes menneskerettighetsukene på ungdomsskolen i Hurum helt sør i Buskerud ved at Amnestys Skriv for liv-kampanje er på besøk. I løpet av dagen skriver elevene brev til personer rundt omkring i verden som er utsatt for menneskerettighetsbrudd som følge av å ha ytret sin mening.

– Det at noen andre kommer inn i klasserom-

Quentin Thiessen, Knut Peder Gransæther og Tommy Dahlberg skriver brev til Saudi-Arabia. – Det gjør at timene blir varierte, sier de.

elevene

met og bekrefter det vi lærere står og sier, gjør at elevene ser at det vi sier og gjør her, betyr noe, mener lærer Marianne Arctander.

Vekker elevene med video

Alvorstunge videoer ruller over lerretet i klasserommet. Raif sitter i fengsel fordi han skrev en blogg i Saudi-Arabia, der han blant annet spøkte med landets religiøse politi. Daniel fikk juling av politiet fordi han demonstrerte. Nå stirrer de mot på elevene i Hurumskolen og forteller sine historier.

– Vi har en slags plikt til å spre dette budskapet, sier Ingeborg Kværne fra Amnesty Norge til elevene.

I gule T-skjorter reiser hun og Silje Marie Andersen rundt til flere skoler for å få elevene til å skrive solidaritetsbrev til ofrene for menneskerettighetsbrudd og skrive brev til myndighetene. Kampanjen arrangeres hvert år i november og desember.

– Dette gjøres i flere land rundt i verden. Vi har valgt ut noen personer elevene kan skrive til, forklarer Andersen.

– *Har det noen effekt at 14-åringene fra Hurum skriver under mot kongefamilien i Saudi-Arabia?*

– Jeg tenker at det betyr noe. I dag har vi fått 60 brev. Jeg skal ikke forvente at alle ungdommer blir aktivister, men hvis det kan vekke noe engasjement, er det verdt det, svarer Kværne.

– Må dra samfunnet inn i skolen

Lærer Marianne Arctander mener menneskerettighetene er en god måte å fenge elevenes interesse på.

– Vi har plukket ut menneskerettighetene fra pensum og jobber ekstra med det. Vi har hatt hjemmeleker der elevene må lese aviser og nettsider. Det gjør at de leser og engasjerer seg, sier Arctander.

Besøket er viktig, mener læreren.

– Elevene sier de synes det er spennende. Det blir mer alvor når man får besøk. Og det betyr noe at elevene ser at man kan gjøre noe selv. Jeg tror det er viktig å dra folk med kunnskap inn i skolen. Vi må få samfunnet inn i skolen, og det får vi til med besøk som dette, sier Arctander.

– Og man skal ikke undervurdere 14-åringene og det engasjementet de har, legger læreren til.

– Fælt å se

Elevene Thea Sofie Pedersen og Ingrid Husby Hov skriver flere brev og postkort på engelsk.

– Nå skriver vi til Raif. Vi skriver at vi fikk høre om saken hans og at det er fælt at han ble straffet for det. Vi håper han kan slippe fri, forteller Pedersen.

Hun får støtte av venninnen.

– Det var ikke noe hyggelig å se videoene. Det er fælt å se hvordan de har det, sier Hov.

● Skriv for liv

- Internasjonal kampanje i regi av Amnesty.
- Arrangeres i november og desember hvert år.
- Går ut på å få folk til å skrive brev til personer som er utsatt for menneskerettighetsbrudd eller til myndigheter som bryter menneskerettighetene, samt signere opprop mot bruddene.
- Amnesty reiser blant annet rundt på skoler og har laget undervisningsopplegg for 5. klasse og oppover.
- I fjor ble 2.373.422 handlinger i form av brev, kort, signaturer, twittermeldinger og aksjoner gjort av mennesker fra 143 land i verden.
- I Norge samlet Amnesty inn ca. 1500 solidaritetsbrev og 100.000 signaturer som ble overlevert myndighetene.

Raif Badawi sitter fengslet i Saudi-Arabia på grunn av bloggen han skrev.

FOTO PRIVAT

– Man skal ikke undervurdere 14-åringene. De tar dette på alvor, sier lærer Marianne Arctander.

– Brevene har betydning, sier Ingeborg Kværne i Amnesty Norge.

Ingrid Husby Hov og Thea Sofie Pedersen sier de ikke synes det er hyggelig å se hvordan menneskene har det i andre land. Derfor skriver de brev for harde livet.

Spesialpedagog Tove Glomset tolker, Elise Botn (t.v.), Igor Jan Oleszkiewicz og Pernille Loe Ensrud følger nøye med. Mikrofonen står klar til bruk når de vil si noe.

God læring krever gode

I et godt læringsmiljø må lyden være god. Høgskolen i Sør-Trøndelag har utarbeidet en oversikt over femti faktorer som er viktige for lyd miljøet i barnehager og skoler.

TEKST OG FOTO John Roald Pettersen

Det er tirsdag morgen ved Spjelkavik barneskole i Ålesund. Klasse 4 B er på vei inn i klasserommet. Klassestyrer Marianne Årseth er allerede på plass, sammen med spesialpedagog og tolk Tove Glomset. Klassen har én hørselshemmet elev, og det er installert felles lydanlegg i klasserommet.

4 B kommer stille og rolig inn. De henter hver

sin mikrofon på vei inn og finner plassene sine. Dagsplanen ligger klar på smartboarden, og etter at elevene har hilst god morgen og fått noen praktiske beskjeder, er undervisningen i gang.

Arbeidsdagen har startet rolig, behagelig og tydelig. Det er ikke antydning til bråk. Elevene tar automatisk mikrofonen når de skal si noe. Som gjest er jeg imponert over både arbeidsmiljø og lyd miljø.

En forutsetning

– God taleoppfattelse er viktig for alle elever, men særlig for sårbare grupper som hørselshemmede, barn med norsk som andrespråk og barn med konsentrasjonsvansker. Derfor er det viktig å skape et lyd miljø som støtter talen og som minimerer forstyrrende lyd. Dårlig lyd miljø gjør at vi

sløser bort mentale ressurser på å anstrenge oss for å oppfatte og lytte til den som snakker, i stedet for å forstå og ta til oss budskapet, sier prosjektleder Arne Vik, leder for audiografutdanningen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Derfor satte HiST i gang et prosjekt for å finne ut hva som faktisk påvirker lyd miljøet.

Lyd miljøet blir stadig påvirket av fysiske endringer og nye undervisningsmetoder. Men fortsatt er likevel talen den viktigste informasjonsbæreren i den prosessen som læring er, mener Arne Vik.

Anbefaling for godt lyd miljø

– De formelle kravene til lyd miljø er rettet mot akustiske forhold, sier Vik. Det gjelder blant annet «Norsk standard for lydforhold i bygninger», som nettopp er revidert med hensyn til universell

«Med lupe inn i insektenes verden» er dagens tema. Spesialpedagog Tove Glomset (t.v.) tolker mens klassestyrer Marianne Årseth underviser. Pernille Loe Ensrud med hånda i været, til høyre Marie Lovise Bjørnevik og William Kvalsvik.

Edda Serine Huse Remme og William Kvalsvik plukker alltid med seg en mikrofon når de går inn til første time i klasse 4 B.

lydforhold

akustisk utforming. Men å se på dette problemområdet med bare akustisk tilnærming kan innebære en uheldig avgrensning, mener Vik.

– Vi ønsket å utarbeide en anbefaling for et fysisk godt miljø for hørsel og tale i skole og barnehager, som kan brukes både av spesialpedagogiske konsulenter og av skolens og barnehagens eget personell. Vi har blant annet søkt i litteratur og på internett for å finne fram til slike suksesskriterier for et godt lydmiljø, og vi har samarbeidet med fagmiljø i Sverige, forteller Vik.

Listen med tiltak som arbeidsgruppen har utarbeidet, handler om hvordan man fysisk bør tilrettelegge bygninger og rom, men også om hva som kjennetegner god praksis og kommunikasjon i det daglige. Listen, som er inndelt i hovedgruppene bygning, rom og god praksis, er tilgjengelig på

Høgskolen i Sor-Trøndelag har utarbeidet en liste over faktorer som bidrar til godt lydmiljø i skole og barnehage. Leder ved audiografutdanningen, Arne Vik, har vært prosjektleder.

nettsiden til Rådgivningstjenesten for barnehage- og skoleanlegg i Utdanningsdirektoratet.

Detaljene teller

Spjelkavik barneskole i Ålesund er forsterket skole for elever med hørselshemming. Skolen har i dag fire elever med ulik grad av hørselshemming, og i utgangspunktet er ett klasserom på hvert trinn tilrettelagt for hørselshemmede. Birgith Aarsæther, leder for det spesialpedagogiske teamet ved skolen, mener det alltid vil være nyttig å ta en gjennomgang av de fysiske forholdene og tror oversikten fra HiST kan være et godt hjelpemiddel.

– Nødvendig teknisk utstyr er naturligvis viktig. Det samme kan detaljer i det fysiske miljøet være. Vi hadde et eksempel der gardinene i et klasserom var tatt ned for å montere solskjermer, og ikke hengt opp igjen. Det gjorde helt tydelig utslag i lydmiljøet, forteller Aarsæther.

– Klasseledelse viktigst

– Men det aller viktigste tror jeg er klasseledelsen, fortsetter hun.

En stram struktur, godt forberedte lærere og klare regler om innestemme og generell atferd, det er helt avgjørende for et godt lydmiljø og læringsmiljø, mener Aarsæther.

– Dersom læreren er på plass i god tid, har fått dagsplanen opp på smartboarden og kommer i gang med undervisningen umiddelbart, så er det en fordel. All dødtid og venting er uheldig. Det gjør at bråk og uro eskalerer, sier Aarsæther.

Kollega Tove Glomset, som selv er hørselshemmet og bruker cochleaimplantat (CI), er helt enig.

– Klasseledelse er avgjørende. Noe så enkelt som at det er ryddig, er for eksempel viktig. Visuell støy kan være et stort problem. Vi hører med øynene også, og vi oppfatter ting dårligere når det er rotete i omgivelsene våre. All distraksjon er uheldig, sier Glomset.

– En god relasjon mellom lærer og elev er også viktig, og i det hele tatt gode relasjoner i klassen eller gruppen. Er det generelt et godt miljø, blir også lydmiljøet godt, sier hun.

Glomset og Aarsæther tror listen som er utarbeidet ved HiST kan være svært nyttig, ikke minst som en påminning om alle elementene som påvirker lydmiljøet.

– Å gå gjennom en slik liste fra tid til annen kan være et godt bidrag til bevisstgjøring, og det trenger vi alle. Det skjer endringer i personalet, og vi som er her år etter år, trenger også å snakke sammen om hva som er viktig å ta hensyn til, sier Tove Glomset.

– Det aller viktigste for å få et godt lydmiljø, er god klasseledelse, mener Birgith Aarsæther, leder for spesialpedagogisk team ved Spjelkavik barneskole (t.v.) og spesialpedagog Tove Glomset.

● Femti krav til lydmiljøet

Listen for tiltak for et godt lydmiljø inneholder femti krav.

Her er tre av dem:

Bygning: Unngå åpne landskap.

Rom: Bruk gummimatte på lekerom.

God praksis: Snakk direkte mot elevene, ikke mot tavlen.

Både hjelpemidler, utforming av rom, klasseledelse og miljø i klassen har betydning for lydmiljøet.

Hele listen finner man på <http://skoleanlegg.utdanningsdirektoratet.no/id/2478.0>

Streikebilder på museum

Sist sommer fotograferte Stian Green, fotolærer ved Lillestrøm videregående skole i Akershus, Skedsmo-lærere i streik. Bildene er sentrale i utstillingen om lærerstreiken på Museumsfabrikken Strømmen.

TEKST Kirsten Ropeid

FOTO Stian Green

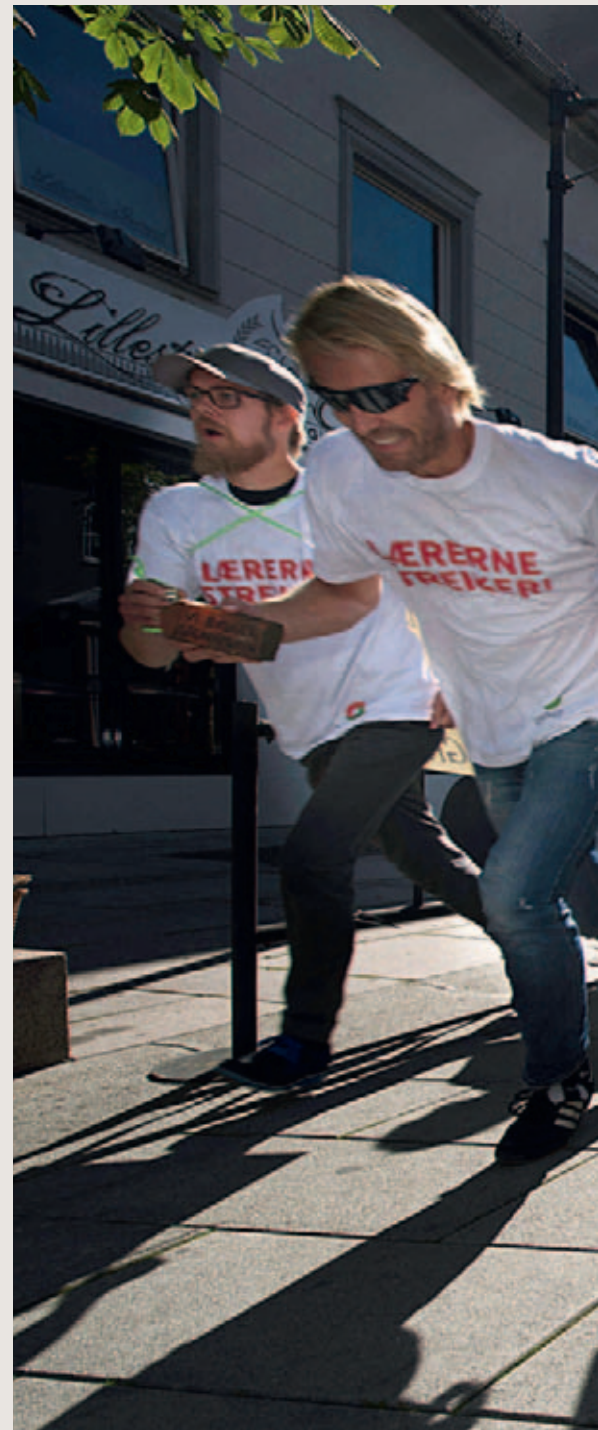

Plakat fra utstillingen.

Godt grep

Knut Halmrast leker posterboy under den første markeringa lokallaget holdt 13. august. Stedet var Rælingsbrua.

Ta den stein og la den ...

- Vi skal snu alle steiner, sa lærernes motpart, KS. Derfor arrangerte Skedsmo-lærerne steinstafett 28. august. Hver skole stilte med en stein, og på steinen var det festa et budskap til KS. Deretter var det stafett mellom skolene fram til KS' lokale bygg på Lillestrøm. Der blei det mange steiner å vende. Her går stafettstarten.

Applaus

Hendrikus Jansen
applauderer under
den store streike-
markeringen på torget i
Lillestrøm 21. august.

Lys i mørke

Det kunne dra til med mørke skyer over lærernes streik, sjøl om sommeren 2014 for det meste var varm og tørr på Østlandet. Hanne Jahren og Dagfinn Tvedt fra Lillestrøm videregående skole deler ut løpesedler utenfor skolen 18. august.

Streikerytmer

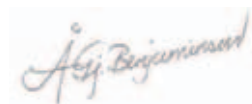
21. august gikk Skedsmo-lærerne i stort demonstrasjonstog med påfølgende samling på Lillestrøm Torg. Der deltok bandet «The White Strikes» med trommis Anders Høglund.

Streikeliv

Ingvild Stedøy blir intervjuet av NRK utenfor Lillestrøm videregående skole 21. august. Spørsmålet var hvordan streikelivet er. I front ser vi Nora Kruse Ludvigsen.

Petit

Møt enkel enke og onkels ankel!

● **Ågot Gjerde Benjaminsen**
adjunkt

ARKIVFOTO PRIVAT

Det er tussmørk morgon. I klasserommet til vaksenopplæringa, norsk for innvandrara, er vi så vidt komme i gang med arbeidet. Ein etternølar hastar inn:

Elev: God morgon, lærar, unnskyld at eg er sein! Fordi eg måtte på vegen, eg måtte stort – veit ikkje kva det heiter ...

Lærar: Ehm hm. ja vel? Ja, det er greitt, det, sett deg, du.

Fleire elevar: Men lærer, vi har mått også! Mange gonger, også heime. Kva heiter det, det er stort ...

Lærar: ??? No skjønar eg ikkje heilt ... Kva var det du måtte?

Elev: På vegen, det var veldig stort. Lærar, du veit, stort dyr.

Lærar: Aha! Ja, sjølsagt! Du møtte! Ikkje måtte! Du møtte ein elg? Å møte, som å treffe. Ikkje sant? Elgen, den er det største dyret i Norge. Men ikkje farleg! Og det er veldig vanleg at elgen er ute og går slikt tidleg om morgonen.

Alle: Elg! Ja, no hugsar vi. Elg – nesten som helg! Og timen går vidare.

Aldri ei kjedeleg stund på vaksenopplæringa! Stadig nye og kreative innfallsvinklar til ord og

uttrykk. Til og med ganske enkle ord kan løyse ut reine kjedereaksjonar av tydingar og mistydingar – til stor glede (og somme tider frustrasjon) for den som skal greie opp i ord-vasane:

Lærar: No skal de få ein tekst av meg. De skal først lese den, og deretter skal de få ei enkel oppgåve.

Elev 1: Lærar, kva betyr enkel?

Lærar: Enkel betyr lett, det er motsett av vanskeleg; ikkje komplisert.

Elev 2: Men lærar, eg har høyr. Viss ein mann er bror til min mann, da er han enkel til mine barn?

Lærar: Neeii ... Å, du meiner kanskje onkel? Ja, onkel til dine barn, det stemmer!

Elev 3: Men lærar, når ei dame og ein mann er gift og han dør, da blir ho enkel?

Lærar: Neeiiii! Da blir ho enke! Enkel – onkel – enke! Det er svært ulike ord!

«Eg måtte stort.»

Alle elevane: Ja, vi forstår! Enke – enkel – onkel –

Elev 4: Unnskyld lærar, men kan eg fortelje om i går på tur? Det var is. Eg datt og det er vondt i foten, her, i enkel.

Lærar (lettare oppgitt, men mobiliserer sympati): Uff og uff, det var da leit! Men det der er ikkje enkel. Det er ankel! Du har vondt i ankelen!

Men de, no treng vi ein kaffipause!

Elev 5: Lærar, eg kan sitte på kaffi!

For 50 år siden

Ved inngangen til 1965

Alt har sin tid, sier Predikeren, og en tid er det satt for hvert foretagende under himmelen. I det daglige synes vi tingene tar svært lang tid, og vi blir utålmodige. På litt lengre sikt skjer det noe likevel. I fjor var det fire saker jeg la særlig vekt på i nyttårslederen: justeringene, hovedforhandlingene, leseplikten og overgang til ny skoleordning.

Den Høgre Skolen nr. 1/1965

For 25 år siden

Så er KS i gang igjen

Alt ligger klart for en overføring av forhandlingsansvaret for lærerne fra staten til Kommunenes Sentralforbund (KS) – utbasunerte KS i en pressemelding. Pressemeldingen og innkalling til pressekonferanse kom samme dag som statsråd Steensnæs hadde møte med Norsk Lærerlag om samme tema. Kan årsaken være at KS sitter med andre informasjonen enn de Norsk Lærerlag fikk? Nepp. Vi tror statsråden når han sier at spørsmålet ikke på noen måte er avgjort.

Norsk Skoleblad nr. 1/1990

GLIMT

Tiden før Facebook

1978: Dag Olsen er elev ved EDB-linjen ved Skien yrkesskole for handel og kontor. Ifølge bildeteksten har linjen et eget EDB-anlegg hvor elevene gjør sine oppgaver og får den praktiske kjennskap til databehandlingsarbeid. Fra sine terminaler kan elevene også kommunisere med skolens anlegg. Men lenger ut i den virtuelle verden kommer de ikke – enn så lenge.

FOTO OLE CHRISTIAN FRENNING /AFTENPOSTEN/NTB SCANPIX

Norges **sterkeste** kvinne

Hildeborg Hugdal kan løfte 280 kilo på én gang. Men spesialpedagogen har sluttet å løfte på elevene sine.

TEKST Wera Holst

– **Elevene lur** alltid på om jeg klarer å løfte dem. Men hvis du løfter én, så må du løfte alle. Så det har jeg sluttet med. Isteden får de lov til å se meg på Youtube, forteller Hugdal.

Hun er styrkeløfter ved siden av å være spesialpedagog. Hugdal startet karrièren som 13-åring, og hun er nå Norges sterkeste kvinne.

– Jeg startet med styrkeløft for å bli sterkere på håndballbanen. Styrketreneren min var landslagstrener og så at jeg hadde talent, forteller styrkeløfteren.

Han fikk rett. Hildeborg Hugdal vant VM i 2006, EM i 2013 og 2014, og hun setter stadig nye rekorder.

Uka før et mesterskap trapper Hildeborg ned treninga. Hun tar ingen styrkedrikk, men er avhengig av proteinrik mat, som kjøtt og fisk. Så visualiserer hun. Før hun går ut på platingen, ser hun for seg at hun gjennomfører løftet hundre prosent perfekt.

Det gjorde hun også i det vesteuropeiske mesterskapet i 2014. Målet hennes var å løfte 700 kilo til sammen i konkurransen.

Styrkeløft består av tre øvelser: Knebøy, hvor du bøyer knærne mens du har stanga på nakken, markløft, hvor du står i rett posisjon og løfter stanga fra gulvet opp til livet, og benkpress, hvor du ligger og presser stanga opp fra brystet.

Jevnt og trutt

Den egentlige kraftanstrengelsen foregår likevel lenge før Hildeborg Hugdal står på podiet. Den består av 12–15 timer trening hver uke.

– Jeg har trent jevnt og trutt i mange år, forklarer den 31-årige kvinnen.

Ved siden av styrke består treninga i stabilitetsøvelser hos en fysioterapeut.

Å kombinere styrkeløft med lærerjobb og å være mamma for en treåring krever streng planlegging og faste treningstider i helgene og på onsdager.

Læreren har alltid vært forsiktig når hun trener.

– Jeg begynner med lite og legger på mer etter hvert. Jeg kjenner kroppen såpass at jeg vet hva jeg tåler, sier hun.

Vondt

Muskelgruppene hun bruker, er hovedsakelig i lår, armer og rygg.

– Ja, det er smertefullt, sier hun.

Etter en graviditet er det særlig korsryggen og bekkenet som verker.

Hildeborg Hugdals personlige rekord i knebøy er 280 kilo.

FOTO ALF OVE HANSEN/NTB SCANPIX

– Er det sunt å holde på sånn?

– Det er anbefalt å trene styrke når du blir eldre, da det er viktig for skjelettet. Men all toppidrett går ut på å tyne kroppen og leve litt i grenseland. Det er vel ikke bare sunt, medgir læreren.

Det har heldigvis aldri skjedd noe alvorlig under styrkeløftingen.

– Man kan jo få seg en smell hvis man mister vektstanga. Men jeg har alltid folk som står på sidene og tar imot hvis jeg holder på å miste den, forsikrer Hugdal.

Slår alle rekorder

Hobbyen koster likevel ikke mer enn den smaker. I fjorårets vesteuropeiske mesterskap klarte Hildeborg Hugdal å løfte til sammen 705 kilo på de tre øvelsene, fem kilo mer enn målet hun hadde satt seg. Vekta tilsvarer en velvoksen isbjørn, og er det meste en norsk kvinne noen gang har løftet. I tillegg slo hun den vesteuropeiske rekorden i knebøy da hun løftet hele 280 kilo.

– Det beste med styrkeløftingen er at jeg bryter små grenser hele veien. Det er en glede i å jobbe hardt med noe, og overgå seg selv, sier Norges sterkeste dame.

Nyttig lærerhobby

Læreren tror at hobbyen kommer til nytte i lærerjobben, selv om hun ikke bruker den til elev-løft.

– Jeg vet mye om meg selv, om hva jeg er god til og ikke. Jeg har hatt mine nedture og oppturer, og jeg vet at det koster å bli god i noe. Du må jobbe strukturert. Den innsikten kan fint overføres til undervisning, sier Hildeborg Hugdal.

Hildeborg Hugdal (31)

Hvem
Spesialpedagog-koordinator og spesialpedagog ved Vaulen skole i Stavanger. Regjerende europamester i styrkeløft i vektklasse 84+

Dette trenger du
Vektstang og veiledning. Finn en seriøs styrkeløftklubb. Trening av teknikk før du setter på vekter forebygger skader. – Hold på med stanga en stund før du leseser på, formaner pedagog.

Pensjonistenes plass i Utdanningsforbundet

● **Per Lygre**

pensjonist

ARKIVFOTO WILLIAM GUNNESDAL

Det sentrale pensjoniststyret i Utdanningsforbundet har i mange år hatt problemer med å få gjennomslag i sentralstyret for ønsket om større medinnflytelse i saker som angår pensjonistene spesielt.

Forut for landsmøtet 2012 hadde det sentrale pensjoniststyret utarbeidet 11 forslag til vedtektsendringer. Forslagene handlet i stor grad om bedre representasjon i ulike fora og derigjennom økt innflytelse, i tillegg til «stemmerett i saker som angår egen medlemsgruppe». Landsmøtet sluttet seg til noen få av forslagene. Landsmøtet vedtok i tillegg i sak 3.2 pkt. 3.2.5.3:

«Sentralstyret tar initiativ til overfor pensjonistene om et samarbeid for å vurdere vilkårene for politisk innflytelse. Representanter for fylkes- og lokallag involveres.»

Det daværende sentrale pensjoniststyret ble grundig skuffet over resultatet, og de fleste stilte sine plasser til disposisjon.

I 2013 vedtok sentralstyret at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe. Arbeidsutvalget oppnevnte en arbeidsgruppe bestående av representanter fra ulike nivå i organisasjonen. Lederen for det nye pensjoniststyret ble ett av medlemmene. Arbeidsgruppen fikk følgende mandat:

– Hvordan forstår arbeidsgruppen landsmøtets vedtak om «å vurdere vilkårene for politisk innflytelse»?

– Hvilke saker og arenaer er aktuelle med tanke på politisk innflytelse?

Videre bes arbeidsgruppen vurdere organiseringen av pensjonistarbeidet i utdanningsforbundet samt økonomifordelingen.

Arbeidsutvalget ber arbeidsgruppen legge fram rapport fra arbeidet med anbefalinger innen mars 2014.

Ut fra mandatet har arbeidsgruppen konsentrert seg om disse punktene:

- Pensjonistene som egen medlemsgruppe.
- Organisering av pensjonistarbeidet på ulike nivå, organisasjonsutvikling.
- Spørsmål om representasjon og stemmerett.
- Økonomi.
- Forholdet til Unio og Landslaget for offentlige pensjonister (LOP).

Utdanningsforbundet er imidlertid ikke en pensjonistorganisasjon. Den er en organisasjon for yrkesaktive. I vedtektene står det:

Pkt 2 Formål:

2.1: Utdanningsforbundet er en partipolitisk uavhengig fagforening innenfor alle utdanningsnivåer.

2.2: Utdanningsforbundet skal ivareta medlemmenes interesser når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår, og når det gjelder profesjonsfaglige og utdanningspolitiske spørsmål.

Det betyr at Utdanningsforbundet ikke har som oppgave å arbeide for pensjonistenes rettigheter. Pensjonistene har ikke tilknytning til noe utdanningsnivå. Organisasjonen har heller ikke innflytelse på pensjonistenes inntektsforhold slik den har for de yrkesaktive. Pensjonistene har gleden av fortsatt å være medlemmer i sin organisasjon og derved få del i medlemsfordelene. Det er det hele.

Det sentrale pensjoniststyret har i mange år forgivevs kjempet for at pensjonistene skulle få større plass i medlemsbladet Utdanning. Pensjoniststyret fremmet sak for landsmøtet 2012 for 11 punkter i vedtektene for å styrke pensjonistenes stilling i organisasjonen. Men bakteppet er at Utdanningsforbundet ikke er en pensjonistorganisasjon. Der ved også liten plass i Utdanning.

Utdanningsforbundet og Norsk Sykepleierforbund er eksempler på organisasjoner som har pensjonistmedlemmer, men der disse ikke har samme status i organisasjonen som yrkesaktive.

«Løsningen kan være at lærerpensjonistene organiserer seg som en egen selvstendig pensjonistorganisasjon.»

Politiet og Postvesenet er eksempler på organisasjoner der pensjonistene er organisert i selvstendige pensjonistorganisasjoner. Disse selvstendige pensjonistorganisasjonene mottar statsstøtte i millionklassen. Det går lærerpensjonistene glipp av. Disse organisasjonene utøver sin politikk på selvstendig grunnlag etter egne lover og vedtekter. De er selvstendige organisasjoner og kan fritt samarbeide med andre organisasjoner etter eget ønske.

Arbeidsgruppen sentralstyret nedsatte i 2013, har vurdert spørsmålet om lærerpensjonistene bør organiseres i en selvstendig organisasjon. Gruppen konkluderer med at den ikke vil tilrå dette. Det ville også være rart om gruppa skulle forslå for sentralstyret at mer enn 26.000 medlemmer skulle gå ut av egen organisasjon for å bli medlemmer i en selvstendig organisasjon for lærerpensjonister. Hvis noe slikt skulle skje, må det være pensjonistene selv som tar initiativ til å opprette en slik organisasjon.

Lærerpensjonistene er i et dilemma. De fleste er medlemmer i en organisasjon, Utdanningsforbundet, som ikke har som formål å arbeide for deres interesser. De kan ikke samarbeide med andre pensjonistorganisasjoner som arbeider for pensjonistenes interesser. De kan ikke få sine saker belyst gjennom medlemsbladet fordi medlemsbladet naturlig nok bare tar opp saker som Utdanningsforbundet skal arbeide for i henhold til lover og vedtekter. Pensjonistene er som en klamp om foten i Utdanningsforbundet, men «kjøttvekta» er bra å ha med seg.

Løsningen kan være at lærerpensjonistene organiserer seg som en egen selvstendig pensjonistorganisasjon. Et initiativ til dette må imidlertid komme fra pensjonistene selv. Det sentrale pensjoniststyret eller sentralstyret i Utdanningsforbundet kan ikke ta initiativ til noe i den retning. Det ville være utenkelig. Spørsmålet er imidlertid om et slikt initiativ kan komme på tale i et samarbeid med Utdanningsforbundet. Politiets Pensjonistforbund og Politiets Fellesorganisasjon samarbeider godt. Det kan tenkes at det samme kan skje for lærerpensjonistene. Slik saken står i dag, kan det ikke fortsette i all framtid. Pensjonistene blir flere med årene. Pensjonistenes kår blir angrepet fra offentlige myndigheter fordi de koster penger. Noe må gjøres, og det haster.

Utdanningsforbundets pensjonistlederseminar 2014

● Anne-Margrete Benæs

medlem av styret for pensjonistene i Utdanningsforbundet

FOTO PRIVAT

Årets seminar for pensjonistledere og fylkestyrekontakter gikk av stabelen 18.–19. november på Hurdalsjøen hotell og konferansesenter.

Dette er en viktig arena for ledere av pensjoniststyrene og deres respektive kontakter i fylkestyrene. Her treffes likemenn/kvinner én gang i året til nyttig og hyggelig samvær med fokus på pensjonistarbeid og samarbeid.

40 deltakere fra hele landet deltok sammen med Brit-Helen Russdal-Hamre, vår kontaktperson i sentralstyret, og Per Sætre, uunnværlig sekretær for pensjoniststyret. Og selvsagt det sentrale pensjoniststyret som var ansvarlig for opplegg og innhold disse to dagene.

Det var lagt opp til et variert program, og mål med seminaret var både av det faglige og sosiale slaget.

Leder Torgeir Pettersen ønsket velkommen til to dagers samvær og kom inn på de utfordringene vi har som pensjonister i Utdanningsforbundet, og hvordan vi skal skape best mulig forhold for våre snart 30 000 pensjonister.

Brit-Helen Russdal-Hamre oppdaterte oss om aktuelle saker fra forbundet og det politiske arbeidet fram mot LM 2015. Hun kom også inn på streiken våre yrkesaktive kollegaer sto i flere uker i sommer.

Deltakerne fikk anledning til egenaktivitet i form av idédugnad og diskusjon i grupper, og det ble stor aktivitet rundt bordene når fire tema skulle diskuteres.

Pensjonistenes plass i Utdanningsforbundet skapte stort engasjement. Konklusjonene fra arbeidsgruppa som ble nedsatt etter landsmøtet

i 2012 og vedtak i arbeidsutvalget fra juni 2014 lå til grunn for dette temaet. Det kom mange gode innspill på hvordan deltakerne ønsker å ha innflytelse i egen organisasjon, og hvordan bli enda mer synlige som gruppe.

Spørsmålet om tilknytning til Landslaget for offentlige pensjonister ble også ivrig diskutert, og det var ulike meninger om hvor sterk tilknytning vi eventuelt skal ha. Styret har vedtatt å ikke forhandle om en bindende avtale på det nåværende tidspunkt.

Pensjonistkontingent og en medlemsundersøkelse retta mot pensjonister var de to andre temaene, og her var det mange innspill og synspunkter.

Før en velsmakende festmiddag fikk vi en feiende flott musikalsk opplevelse med mye humor og snert, levert av «Halvsøstra», et jenteband med røtter tilbake til 1970-tallet. De består av dyktige musikere og flere av dem har sin opprinnelse i Amtmannens døtre.

Starten på dag to var viet oppsummering av gruppearbeidet fra dagen før. Interessante synspunkter kom fram og vitna om stort engasjement,

forsamlingen var så ivrige at tidsramma sto i fare.

Resten av dagen kunne vi lene oss tilbake og ta imot påfyll fra to gode foredragsholdere.

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio, hadde ei god økt om økonomi, pensjon og statsbudsjettet for 2015. Han øste av sin kunnskap til en lydhør forsamling som også hadde spørsmål å komme med.

Sist, men ikke minst gledet Ebba Wergeland oss med sitt nærvær og sitt humoristiske og tankevekkende foredrag om urettferdig alderspensjon og klasseforskjeller. Hun er lege, ansatt i Arbeids-tilsynet og har skrevet mye om blant annet pensjonsreformen.

To viktige dager viet til pensjonistarbeidet i Utdanningsforbundet var over. Det er å håpe at alle reiste hjem litt klokere enn da de kom, og med gleden av å kjenne på det fellesskapet som slike samlinger skaper. Hurdalsjøen er et fint sted å tilbringe seminardager, god mat, god service og nydelig natur. Det sentrale pensjoniststyret tar med seg innspill og synspunkter som kom fram og jobber videre med det viktige arbeidet for pensjonistene i Utdanningsforbundet.

Leder av pensjoniststyret i Oppland, Leif Fjeldstad, holdt innlegg i debatten om arbeidet i de lokale pensjoniststyrene.

FOTO PER SÆTRE/UTDANNINGSFORBUNDET

Mobbes ikke 10.-klassingene i matematikk?

● **Magnus Skrunes**
cand.real. og cand.polit.

FOTO PRIVAT

Svake resultater, ingen offentlig mobbing av 10.-klassingene i matematikk er Utdanningsdirektoratets kommentar i et debattinnlegg i Utdanning nr. 20 på et innspill jeg hadde i Utdanning nr. 16. Dette blir, dessverre, å sammenligne med mobberen som ikke vil se at han mobber!

Men først til noe annet. Antallet lærere og skoler som ga tilbakemelding om ny eksamensordning i matematikk fra våren 2015, var, til tross for Utdanningsdirektoratets anstrengelser, relativt lavt, opplyses det i debattinnlegget. Ja, mer enn det, kan jeg tilføye: Tilbakemeldingene har også til dels vært sprikende. Dette har gjort at det har vært vanskelig å konkludere om hvilken oppfatning skolesektoren har om forslaget! Når jeg vet dette, hvorfor skulle jeg da hevde «at høringen som har vært gjennomført, ikke har tatt til seg oppfatninger som skolesektoren har foreslått»? Dette henger ikke på greip, og i mitt innspill finnes det heller ikke noen slik påstand. Derimot sier jeg at høringssvarene har man valgt ikke å offentliggjøre, og det holder vann. Offentliggjøre kan jo ikke bety noe annet enn at svarene publiseres i en eller annen form, for eksempel med et sammendrag på Utdanningsdirektoratets nettsider med en eventuell henvisning til den innsynsrett som forefinnes.

Det er for øvrig et demokratisk problem at Utdanningsdirektoratet publiserer så lite om sine bearbejdingar av tilbakemeldingene fra de gjennomførte høringer, høringer som man ikke kan klage på antallet av. Og i den aktuelle høringen,

som opptar oss her, har Utdanningsdirektoratet brukt disse tilbakemeldingene som en del av grunnlaget for Utdanningsdirektoratets beslutning uten at de er offentliggjorte. Så hva er dette for noe? Nettopp den delen av grunnlaget kunne det jo være interessant å få innsyn i. Men bedre er det at kunnskapsministeren setter seg ordentlig inn i hva som foregår her, for vi har et fag som er i krise!

Svake resultater er alt Utdanningsdirektoratet erkjenner. Det er skremmende! Når man er på vei til å si at to tredjedeler av 10.-klassingene ikke holder til mer enn de tre laveste karakterene i matematikk til offentlig skriftlig eksamen, må selvransakelsen gå langt dypere enn dette. For dette produserer også et karaktersystem i krise som ikke kan fremme læring og utvikling! Noe av den negative utviklingen kan forklares med den strengetskultur som har oppstått, selv om man i den nåværende sensur for de elever som omfattes av den, er konsekvent og rettferdig. Metoden for å sjekke ut dette har jeg gitt i mitt innspill i Utdanning nr. 16.

Den nye eksamensordningen i matematikk fra våren 2015 vil med opprettholdelse av samme strengetskultur forsterke den negative utviklingen av karakterene i matematikk til offentlig skriftlig eksamen i ungdomsskolen. Dette henger sammen med den manglende forståelse av hvordan matematikk og dataspråk må kombineres i ungdomsskolen. I ungdomsskolen bryter man i stor skala mot følgende enkle, men viktige prinsipp: Man skal ikke bruke datamaskin til å løse matematiske problemer som løses raskere ved hjelp av papir, blyant og lommeregner! Og dessverre er det slik at når man kaster seg over matematiske problemer hvor datamaskin er et uvurderlig redskap for problemets løsning, passer ikke vanskelighetsgraden inn i ungdomsskolen (og det er kanskje slike oppgaver det nå kommer til å bli mer av) eller det er trettende gjentatt repetisjon av like regnestykker med liten verdi utover det.

For å oppnå kompetansemål med digitale verktøy i matematikk i ungdomsskolen arbeides det med dataoppgaver som det er vanskelig å stimulere aldersgruppens modenhetsnivå i matematikk med. Og det eneste man oppnår – og det kan man ikke si seg fornøyd med – er å tvinge

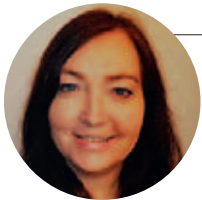
elevene til å prøve å lære seg noe av den velutviklede notasjon for bruk av matematikk i regneark som fins. Resultatet blir og kan ikke bli noe mer i ungdomsskolen enn bare en trettende oversettelsesproblematikk av matematiske begreper hvis innhold på forhånd, ofte med besvær, allerede skal være lært. Det er meningsløs bruk av tid i matematikk i ungdomsskolen, tid som kunne ha blitt brukt mer fornuftig, nemlig til en helt nødvendig bedre bearbejding av det øvrige lærestoffet. Derfor sammenligner jeg dette med de feil som ble gjort på 1960-tallet, da logikkspåket skulle være en så stor fordel for den moderne matematikkens innføring i grunnskolen. Og jeg kunne ha tilføyd symbolene fra mengdelæren. Det er ingen grunn til å gjenta fortidens feil, om enn i ny drakt.

Matematikkfaget er altså i dyp krise i ungdomsskolen. Elevene sendes ut av den obligatoriske skolen med skriftlige eksamensoppgaver i matematikk sterkt preget av voksenverdens feil og manglende forståelse av hva problemene er, eksamensoppgaver som mange elever ikke er blitt godt nok forberedt til, og karakterene blir deretter. Den nye eksamensordningen vil bare forsterke disse problemene, og dette manifesterer seg da som en offentlig mobbing av våre ungdomsskoleelever! Det er bare å ta for seg tabellen over karakterene til den skriftlige offentlige eksamen i matematikk i grunnskolen.

«Svake resultater er alt Utdanningsdirektoratet erkjenner. Det er skremmende!»

Pedagogisk kunnskap er under press

● May-Britt Revheim Brekke

Høyskolelektor i pedagogikk ved Høyskolen i Bergen

FOTO PRIVAT

● Marianne Leikvoll Eide

Høyskolelektor i pedagogikk ved Høyskolen i Bergen

FOTO PRIVAT

Pedagogisk kompetanse er grunnleggende i all lærerutøvelse. Har regjeringen tatt høyde for dette når de foreslår å legge et 15 studiepoengs religionsfag inn i faget pedagogikk og elevkunnskap (Pel)?

Regjeringen ønsker å gi lærerne og lærerutdanningen et løft. Dette skal blant annet gjøres ved å styrke lærernes kompetanse innenfor enkelte fag. For å kunne gjøre en god jobb som lærer, er faglig kompetanse viktig. Det er imidlertid ikke nok alene.

Samtidig som regjeringen ønsker å styrke enkelte skolefag, fremmes forslag som vil føre til et redusert og fragmentert pedagogikkfag. Dermed blir den pedagogiske kunnskapen satt under press ved at mindre deler av Pel-faget vil undervises fra et pedagogikkfaglig ståsted. Er det mulig å gi lærerne et «løft» når den pedagogiske kompetansen svekkes?

Mange av oss har, i løpet av vår egen skolegang, møtt en faglig sterk lærer; den som kan sitt fag, men som likevel ikke har fungert godt som lærer i klasserommet. Vi ser det samme på andre arenaer. Utmerkete idrettsutøvere som briljerer i sin gren, men som ikke mestrer det å trene og utvikle andre. Det er da den pedagogiske kompetansen som mangler. Slik kompetanse har sitt utspring i pedagogikkfaget.

Gode klasseledere

Fremtidens lærere skal utvikle seg til gode klasseledere og tydelige voksne som kan skape trygge rammer om elevenes læring, og som er i stand til å skape gode relasjoner til elever, kollegaer og foreldre. Lærerne skal kunne undervise, sette i gang læringsprosesser, veilede og vurdere, støtte og utfordre, den enkelte og hele klassen. Lærerhandlingene avgjøres på bakgrunn av lærernes pedagogiske kunnskap. Denne kunnskapen er ikke medfødt, men må læres.

Skal elever lære og utvikle seg på en positiv måte, kreves det at lærerne både har kjennskap til aldersgruppen og den enkelte elevs forutsetninger for læring. Elevene er en sammensatt gruppe med ulike behov faglig, sosialt, kulturelt og emosjonelt. En lærer må kjenne til hvordan læring foregår. Undervisningen må tilpasses slik at elevene opplever at oppgavene er utfordrende og samtidig mulige å mestre. Motivasjon henger nøye sammen med mestringsopplevelse. Én av læreres oppgaver er å motivere elevene sine. Hvordan skal han kunne gjøre dette hvis han ikke vet hvordan motivasjon fremmes? God kjennskap til pedagogikk og et godt utviklet pedagogisk skjønn er helt avgjørende for å fungere som en god lærer.

Mobbing

Den siste tiden har aviser og andre medier hatt stort fokus på mobbing. De aller fleste er enige om at lærerne og skolen har et spesielt ansvar her. Men hvordan skal skolene rustes til å bekjempe mobbing? I pedagogikkfaget får studentene kunnskaper om forebygging av mobbing og håndtering av mobbing. I tillegg jobbes det med konflikthåndtering, utvikling av sosial kompetanse og utvikling av gode og trygge læringsmiljø. Med den svake ressurstildelingen til pedagogikkundervisning får vi aldri gjort nok for å forberede lærerne til dette viktige arbeidet. For en elev som kvier seg til skolen og som er redd og engstelig i løpet av skoledagen, spiller det liten rolle om læreren har 30 eller 60 studiepoeng i faget han underviser i. Det som spiller en rolle, er om han ser og forstår eleven, hvordan han kommuniserer med eleven og hvordan han håndterer en slik vanskelig sak.

Hele mennesker

God pedagogisk kompetanse er en forutsetning for å lykkes i den faglige opplæringen. Det dreier seg om kunnskaper, holdninger og ferdigheter. I tillegg har skolen flere oppgaver som krever at læreren har god pedagogisk ballast. Elevene skal utvikle seg som hele mennesker; både faglig, sosialt og personlig. Å bidra til dannelse er én av skolens viktigste oppgaver. Elevene skal kunne mestre livene sine både nå, som barn og unge, og i fremtiden som voksne. Et viktig oppdrag for skolen er at elevene skal utvikle sin egen identitet; hvem de er og hvordan de aktivt kan delta i samfunnet. I pedagogikkfaget får de fremtidige lærerne opplæring i hvordan elevene kan utvikle sin kritiske tenkning og sin åpenhet og toleranse for andres meninger. Dette er avgjørende forutsetninger for opprettholdelsen av et demokratisk samfunn.

I den nye grunnskolereformen heter det at det nye pedagogikkfaget skal være limet i profesjonsutdanningen. Det er viktig at dette limet er sterkt. Men når faget blir redusert og fragmentert, kan vi stå i fare for å få et svekket lim. Noe som igjen vil kunne svekke hele lærerutdanningen.

«Er det mulig å gi lærerne et «løft» når den pedagogiske kompetansen svekkes?»

● Meininger på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt fleire meningsytringar enn det er plass til i bladet. Men dei fleste vert publiserte i nettutgåva vår, utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meningsytringar:

Den paradoksale læreplanen

Det er ikkje kompetansen til lærarane det er noko gale med. Men det er noko gale med ein læreplan som skapar ein håplaus arbeidssituasjon både for elevar og lærarar, skriver Karl Johan Skårbrevik [27.11.]

Hva vet regjeringen om lærerutdanning i Norge?

Det kan tenkes at det største kompetanseløftet bør omfatte politikerne våre. Foreløpig uteblir det, og de lar seg lokke inn i debatter og samtaler om faglige problemer som de kunne overlatt til dem som kan dette, skriver Dag Sørmo. [27.11.]

Skulelandskapet i Noreg anno 1814

Verda har gått framover, konkluderer Kristoffer Melheim i eit historisk tilbakeblikk over utviklinga i norsk skule dei siste 200 åra. [24.11.]

● Arbeiderpartiets skolepolitikk

Svar til «Regjeringens skolesatsing avlyst» i Utdanning 18/2014

Regjeringens «løft» av grunnskolen og videregående skole inneholder ett eneste punkt: videreutdanning av lærere. Det høres lite visjonært ut med ett punkt, men videreutdanning av lærere er helt essensielt i norsk grunnskole.

For å opprettholde kvalitet på undervisningen og nasjonale læreplaner er det imidlertid viktig at lærere får mulighet til å etterutdanne seg. Dette for at lærere skal være faglig oppdatert når det gjelder stadig økende krav og endringer avhengig av hvilken regjering som råder. Det er meget positivt at regjeringen har avlyst videre skolepolitiske visjoner, da de tidligere har innført både nasjonale prøver og krav om åttetimers arbeidsdag på skolen.

I Utdanning 18/2014, debattinnlegget «Regjeringens skolesatsing avlyst» på side 42, skriver utdanningspolitisk talsmann i Arbeiderpartiet Trond Giske: «Arbeiderpartiet ønsker en helt annen satsing på skole.»

Vi som har stemt rødt i alle år, har ikke sett så mye til at Arbeiderpartiets ønsker har resultert i en konkret gavepakning. Ønskelista er tydeligvis semesterbasert og forbeholdt julen! Vi ønsker mye vi også, på vegne av elevene. Jeg er imidlertid enig i at regjeringens skolesatsing er avlyst. Når det gjelder kompetanse for kvalitet, har jeg selv jobbet mange år i skolen som lærer og er med i et etterutdanningskurs i regi av regjeringen. Jeg har

For min del er julegavene avlyst i år, så sant ikke regjeringen holder det de lover – videreutdanning av lærere med kompensasjon, skriver innsenderen. ILL. FOTO SIGRUN GILJE HINDAL

fortsatt ikke sett noe til stipendiet jeg ble lovet for tapt arbeidsfortjeneste, og jeg blir trukket i lønn for å ta etterutdanning. For min del er julegavene avlyst i år, så sant ikke regjeringen holder det de lover – videreutdanning av lærere med kompensasjon.

Marianne Eriksen | adjunkt m/opprykk

● Fagskoler

«Lettlærer» er lite gjennomtenkt

I Utdanning nr.18/31. oktober 2014 foreslår Arne O. Walbye å bruke fagskolene til å kvalifisere «lettlærere».

Det høres kanskje besnærende ut å prøve å løse problemet med lærermangel i skolen med et slikt tiltak, men særlig gjennomtenkt er det ikke.

Hva er nemlig fagskolene, og hva er formålet med dem? Jo, som Walbye skriver, fagskolene gir utdanning som har et omfang tilsvarende et halvt til maksimum to hele studieår, og de skal gi studentene kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplærings tiltak.

De offentlige fagskolene tilbyr studentene

mange forskjellige utdanninger, for eksempel innen teknologi, økonomi og ledelse, helse og landbruksfag. De private fagskolene tilbyr utdanninger innen merkantile fag, service-, medie- og IKT-fag.

Fagskolene utdanner studenter som er kvalifiserte for å gjøre en jobb innen de fagområder de er utdannet for. Og det er stort behov for dem. Markedet trenger alle som blir utdannet fra fagskolene.

Det kan ikke være i noens interesse å utdanne mennesker til en jobb de ikke er kvalifisert for, noe Walbyes forslag medfører. Fagskoleutdannede vil nemlig, ifølge Walbye, være ukvalifiserte og de kan brukes som sykevikarer, drive lesekurs,

ta deler av helsesøsters ansvarsområde (hvordan løser dette lærermangelen?) osv.

Walbyes forslag viser ikke respekt for den utdanningen fagskolene gir. Hvem ønsker å jobbe i skolen som «lettlærer», eller noe annet, som viser at du ikke er kvalifisert til å gjøre det arbeidet som tilligger en lærer?

At det er mangel på lærere, er riktig, men å bruke dem som er utdannet ved fagskolene i stort monn til å løse dette problemet, er ikke veien å gå.

Thor Åge Bergan
Fagskolen Innlandet

● Omlegging av medier og kommunikasjon

Sentralstyret i Utdanningsforbundet må ha misforstått modellene

Utdanningsdirektoratet foreslår å gjøre medier og kommunikasjon til et studieforberedende løp og har foreslått to modeller. Ingen av de to modellene er helt optimale, mener seks fylkeslag. Utdanningsforbundets sentralstyre går imidlertid inn for modell 1, ifølge utdanningsnytt.no 7.11.

Til det vil jeg si: I dag fungerer programfaget medier og kommunikasjon som en hybridmodell med mange timer i Prosjekt til fordypning på videregående trinn 1 (vg1) og vg2. Vg3 Medier og kommunikasjon er i dag for de aller fleste elevene allerede et rent studieforberedende løp.

Konsekvensen av omleggingen er at faget Prosjekt til fordypning, med mulighet for utplassering i bedrift og bruk av metoden Ungdomsbedrift (Ungt Entreprenørskap) blir fjernet. Mange elever søker fordypning, og denne muligheten blir derfor utra-

dert. Når disse timene forsvinner, blir det overtallighet. Det er det ingen tvil om. Omleggingen er likevel bestemt.

Derfor de nye modellene 1 og 2. Forskjellen er at svennebrev i utdanningene fotograf og mediegrafiker, samt Mediedesigner (Yrkeskompetanse) i modell 1 legges til Design og håndverk. Dette utdanningsprogrammet har ikke fagressursene til å ta imot disse få elevene det er snakk om, og de vil derfor risikere å få et svært dårlig tilbud. Dette er realiteten for de skolene som kun tilbyr Design og håndverk.

I modell 2 legges disse yrkesutdanningene til et felles vg1 sammen med studieforberedende løp under Medier og kommunikasjon. De vil her nyte godt av en bredere medieforståelse, samt gjøre seg nytte av lærerressursene tilknyttet programområdet. I tillegg vil de bli sikrere i

sitt valg av utdanning, siden de får prøvd seg ett år og kan velge yrkesutdanning eller studieforberedende i neste omgang.

10 av fylkeslagene har gått inn for modell 2. Det er derfor helt uforstå-

elig at sentralstyret da går inn for modell 1. Har Utdanningsforbundets sentralstyre misforstått hva omleggingen dreier seg om?

Trygve Eikland

Utdanningsforbundet burde heller gått inn den andre foreslåtte modellen for omlegging av medier og kommunikasjon, mener innsenderen. ILL. FOTO TOM-EGIL JENSEN

INGEN KURSAVGIFT. ALLE oppholdskostnader og INNTIL 50% av reiseutgiftene for feltsamlingen DEKKES AV NORDIC ESERO.

Nordic
esero
European
space education
resource office

NAROM

Nasjonalt senter for romrelatert opplæring

VIDEREUTDANNINGSKURS FOR NORDISKE LÆRERE I 2015

Gjelder lærere i Norden som underviser i naturfag, fysikk, geografi eller geofag, enten i grunnskolen (5.-10. klasse i Norge) eller videregående skole. Kursene gir 10 studiepoeng/ECTS. Nett- og feltbaserte kurs. Feltsamlinger på 4-5 dager knyttet til hvert kurs:

LULEÅ • KØBENHAVN • SVALBARD • ANDØYA • BODØ
SPENNENDE AKTIVITETER UTE I FELT OG I KLASSEROM!

Påmeldingsskjema og mer info:
www.esero.no

For ytterligere informasjon ta kontakt med: **Jøran Grande**, Nordic ESERO Manager. joran@narom.no

● Politikk

Prioriteringsutvalg for grunnskolen!

Ettersom KS og Utdanningsforbundet blir enige om lønna til en lærer, bør de også bli enige om hva de ønsker å få igjen for lønna. Vi innser alle at det må gjøres noe med faglig kvalitet, sosial læring, frafall i skolen, mobbing, manglende norskkunnskap, manglende frokostspising, fysisk forfall, integrering med mer.

Helsevesenet innser at det ikke er mulig å prioritere alt som kan gjøres. Politiet kan ikke etterforske alle kriminelle handlinger. Kanskje vi i skolen også burde få et prioriteringsutvalg som målfastsetter hvor mye tid det skal avsettes til hver og en av disse oppgavene per skole og hvem som skal gjøre det. Vi må erkjenne at vi må prioritere mellom hva som må gjøres og hva som kan gjøres innenfor den tida som stilles til disposisjon av arbeidsgiver.

Kan skoleverket lære av helsevesenet og politiet og deres måte å prioritere på? Jeg tror det. Det må være kunnskapsministeren som stilles til ansvar når skolen skal bedres, ikke læreren og rektor som bare fikk budsjett til minimumsdekning.

Derfor synes jeg at Utdanningsforbundet skal starte dette kjempestore og viktige arbeidet med å definere nye tidsstørrelser for arbeidsoppgaver, nå når en skal møte KS til nye forhandlinger om arbeidstid med mer etter at vår dyrt betalte streik er slutt. For det er vel meningen at noe drastisk skal skje med lærenes arbeidssituasjon i skolen?

Med vennlig hilsen
Olav Bergmål
Rektor i 19 år, lærer i 12 år

Kunnskapsministeren må stilles til ansvar når skolen skal bedres, ikke læreren og rektor som bare fikk budsjett til minimumsdekning, skriver innsenderen.

FOTO ERIK M. SUNDT

● Politikk

Mobbing oppsigelsesgrunn?

En lærer som bevisst mobber enkeltelever, bør overføres til andre oppgaver hvis andre tiltak ikke har noen virkning. Kommentarer som elever opplever som krenkende, skal tas alvorlig. Det er en skoleleders ansvar å sørge for at slike tilfeller blir meldt fra om og grepet tak i på skolenivå. Men

tall i en slik undersøkelse kan avspeile generell vantrivsel i en skolehverdag hvor mangel på rask respons fra lærer kan oppleves som krenkende. Det er viktig at begrepet »mobbing» får et helt klart innhold også for elevene. Men det er like viktig at lederne ikke bidrar til å skjule problemer,

men elever må i noen tilfeller godta at de ikke alltid får medhold i en klage.

Kirsten Berit Hagen Sannes

● Uttalelse

Profesjonskamp for en forutsigbar og nasjonal utdanningspolitikk

Deltakerne på Bergenskonferansen ser med uro en økende ulikhet i måten kommunene driver skoler og barnehager på, og vi frykter en svekking av den nasjonale utdanningspolitikken.

Vi ser et økende gap mellom ambisjonene uttrykt av sentrale styringsmakter og lokale forutsetninger for å kunne nå disse ambisjonene. Forskjellene i ressursinnsats mellom ulike kommuner er enorme som følge av ulike lokale prioriteringer og forutsetninger. Dette understreker behovet for sentrale normer for ressursinnsats og øremerking av midler.

Vår uro er også knyttet til en økende vektlegging av lokale prosesser rundt fastsettelse av lønns- og arbeidsvilkår. Disse prosessene kan knytte lønnsfastsettelsen tettere til yrkesutøvelsen, dette vil føre til en innsnevring av synet på kunnskap og læring, og bane veien for en enda sterkere resultatstyring i skoler og barnehager.

Vi ser allerede i dag store ulikheter i styringen av utdanningssektoren. Noen kommuner bygger opp store systemer med detaljstyring av pedagogenes arbeid, mens andre kommuner mangler både barnehage- og skolefaglig kompetanse.

Utdanningsforbundet må tydeliggjøre sin politikk på dette området, der hensynet til en nasjonal utdanningspolitikk må stå sentralt. Gjennom fortsatt fokus på kvalitet, profesjonsutvikling, minstenormer og felles standarder i lov og avtaleverk må Utdanningsforbundet bli en premissleverandør på dette området.

Felles uttalelse fra deltakerne på Bergenskonferansen 17.-19. oktober.

Bjarne Mohn Olsvold
Leder i Utdanningsforbundet Bergen

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspel plass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Matematikkfaget

For mange kompetansemål i læreplanen

Norske elevar har dårleg matematikk-kunnskap, blir det hevda. Dersom dette er sant, må det ha ein grunn. Kan grunnen liggje i dei læreplanane som skulen jobbar etter? Kva seier så Kunnskapsløftet om faget matematikk? Læreplana listar opp ei mengde kompetansemål. I tillegg er det snakk om fem «grunnleggjende ferdigheter» i matematikkfaget: «Å kunne uttrykke seg munnleg i matematikk, å kunne uttrykke seg skriftleg i matematikk, å kunne lese i matematikk, å kunne rekne i matematikk, å kunne bruke digitale verktøy i matematikk.» For 1. og 2. årstrinn er kompetansemåla delt inn i følgjande kapittel: Tal, geometri, måling og statistikk. Her følger sitat frå Kunnskapsløftet under kapittelet «Tal» for 1. og 2.-årstrinn: «telje til 100, dele opp og bygge mengder opp til 10, setje saman og dele opp tiargrupper, bruke tallinja til berekningar og til å vise talstorleikar, gjere overslag over mengder, telje opp, samanlikne tal og uttrykkje talstorleikar på varierte måtar, utvikle og bruke varierte reknestrategiar for addisjon og subtraksjon av tosi- og tri- sifra tal, doble og halvere, kjenne att, samtale om og vidareføre struktur i enkle talmønster.»

På same vis blir det ramsa opp kompetansemål under dei andre

kapitla «geometri», «måling» og «statistikk». Talet på mål er veldig stort. Spørsmålet blir om ei slik liste er meir eigna til å skape frustrasjon enn pågangsmot og læringslyst? Vil alle desse måla gi elevar eit godt grunnlag og tilstrekkeleg motivasjon til å tileigne seg og forstå matematikk? Eventuell mangel på matematikkferdigeheit som dagens grunnskuleelevar har, tyder på at elevane ikkje klarer å gape over og fordøye alle kompetansemåla. Elevane maktar ikkje å lære seg skikkeleg innhaldet i det eine kapittelet i læreboka før det kjem eit nytt. Å følgje læreboka er for mange lærarar den einaste måten å overleve på i ein hektisk skulekvardag. Dermed er det stor fare for at mange elevar i røynda må starte på eit nytt emne utan å ha fått med seg innhaldet i det førre. For å kunne «kome gjennom pensum», blir redninga å fare med harelabb over mange tema, i staden for å lære nokre få tema grundig. Sjølvgrunnmuren for å kunne tileigne seg matematikk seinare i livet blir for spinkel. Middels og svake elevar rammar meir eller mindre merkeleg av lasset med dagens læreplan. Kunnskapsløftet ser ut til å vere skapt for dei skuleflinke. Hadde det kanskje vore like lurt å bruke dei to-tre første skuleåra på å drille dei

Dei mange ulike kompetansemåla i læreplanen er mest eigna til å forvirre elevane, meiner innsendaren.

ILL. FOTO INGER STENVOLL

fire rekneartane? Drill av multiplikasjonstabellen og mykje jobbing med dei fire rekneartane, samt med tier-overgang og mykje hovudrekning ville kanskje ha gitt elevane eit godt grunnlag for å kunne lære seg matematikk seinare i skuleløpet. Den hærskaren av kompetansemål

som no finst, er mest eigna til å gjere elevar forvirra ved stadig å hoppe frå emne til emne i ein rasande fart. Målstyringsfanatismen står truleg i vegen for kunnskapsinnlæring.

Kristoffer Moen

● Lærernes tidsbruk

Mer tid til ...

Tidstyvene II har konkludert. Jan Erik Grindheim avslutter prosjektet med å støtte oppfattelsen av at Utdanningsforbundet og lærere yrter behov for mer tid til å undervise. Jeg håper Utdanningsforbundet og fagbladet Utdanning kan bruke litt mer tid på å følge opp dette utsagnet. Hvis sitatet er rett, eller vårt fagblad har oppfattet det slik, bør utsagnet utdypes. I kjølvannet av vårens arbeids-

tidskonflikt finner jeg det pussig, eller er det en pussig forenkling? Mer tid til å undervise kan lyde som a) flere undervisningstimer b) mer direkte samvær med elevene, men i mine ører lyder det ikke som c) mer tid til undervisningsrelatert for- og etterarbeid d) mer tid til faglig samarbeid og videreutvikling, eller e) mer tid til å følge opp pålagte administrative rutiner og delta i administrative

møter. Mer tid til hver elev er noe annet enn mer tid til å undervise. Jeg håper inderlig at kunnskapsministeren og KS-lederen er klar over det.

Arne O. Walbye

● Kunnskapsdepartementet jubilerer

Om å feire seg selv

Kunnskapsdepartementet fylte 200 år 28. november. I Utdanning nr. 21 går det fram at det i anledning dagen ble holdt selskap for 300, deriblant 12 tidligere eller nåværende statsråder.

Jeg håper at det blant de 300 også var invitert representanter for lærerne, som har klart å overleve de 13 statsråders mer eller mindre uforutsigbare og skiftende tanker om norsk skole. Det kan se ut som det er en viss avstand mellom det å være elev i skolen og det å være statsråd.

Ragnar Kristmoen

Fire tidligere og nåværende statsråder for utdanningssektoren under jubileet: Gudmund Hernes, Trond Giske, Kristin Halvorsen og Torbjørn Røe Isaksen.

FOTO JØRGEN JELSTAD

● Budsjettforliket i Stortinget

De groveste feilene er rettet opp

Budsjettavtalen retter opp noen av de groveste feilene på kunnskapsområdet i regjeringens forslag. Stortingets grupper til Frp, Høyre, KrF og Venstre ble 21. november enige om statsbudsjettet. De forkaster regjeringens forslag om å innføre studieavgift for studenter utenfor EØS, noe som vil ha utgjort et kutt på 160 millioner kroner i året. De utenlandske studentene er en ressurs for norsk forskning og høyere utdanning. Alle de fire partiene skal ha skryt for at de avlyser forslaget om innføring av studieavgifter.

Forskerforbundet mente at regjeringens opprinnelige budsjettforslag ikke var så godt som talene ga inntrykk av ved første øyekast. De samlede bevilgningene til forskning og utvikling økte med vel 2,1 mrd. kr sammenlignet med 2014, men en stor del av veksten skyldtes økning i kontingenten til EUs forskningsprogram.

Det er helt riktig å delta i EU-programmene, og kontingenten kan ikke endres, men det må følges opp med bevilgninger som styrker institusjonenes evne til å delta. Budsjettavtalen gir et godt bidrag,

blant annet gjennom en styrking i bevilgningene til universiteter og høyskoler. Nå håper vi at regjeringen følger opp med ytterligere innsats slik at alle institusjoner står sterkere i kampen om EU-midlene.

Det generelle kuttet i offentlig sektor som følge av effektiviseringskrav økes fra 0,5 til 0,6 prosent. Det utgjør en økning fra om lag 150 millioner til 180 millioner for universiteter og høyskoler.

Institusjonene har effektivisert i mange år og har gode resultater å vise til. Det blir feil å betrakte undervisning og forskning som byråkrati. Kvalitet koster, og dette kuttet spiser opp store deler av de økte bevilgningene.

Nærmere om budsjettavtalen:

- 37,5 mill til 100 nye stipendiatstillinger, hvorav 50 øremerkes de nye universitetene
- Basisbevilgningene til universiteter og høyskoler økes med 54 millioner, hvor 50 går inn den resultatbaserte omfordelingsordningen som premier forskningspublikasjoner.

- 6 mill i ekstra tilskudd til arkivutdanningene ved Høgskolen i Sør-Trøndelag.
- Forslaget om innføring av studieavgift for studenter fra land utenfor EØS strykes. Det utgjør en bevilgning på 80,5 mill (halvårsvirkning).
- Fortsatt norsk deltakelse i Copernicus i 2015 sikres gjennom en bevilgning på 167 mill.
- Det bevilges 28,5 mill til 500 nye studentboliger.
- Forskningsinstitutter under Kunnskapsdepartementet får en styrking på 10 mill.
- De teknisk-industrielle forskningsinstitutter under Nærings- og Fiskeridepartementet får et kutt på 10 mill.
- Det kuttes 10 mill i oppgradering av bygg i universitets- og høyskolesektoren.
- Det generelle kutt i offentlig sektor som følge av effektiviseringskrav økes fra 0,5 til 0,6 prosent. Det utgjør en økning fra om lag 150 millioner til 180 millioner for universiteter og høyskoler.

Petter Aaslestad | leder av Forskerforbundet

Delta i debatten på utdanningsnytt.no

Rett på sak

● Kristendommen

Kunnskapsløshet i særklasse

I Utdanning 21/14 graver Kai Bråthen i gammel historie nok en gang og skyter spurv med kanon. Som jeg tidligere har pekt på: Blandingen av stat og kirke var svært uheldig, men grådighet sliter vi med også i dag. Bråthen hopper uelegant over alt det gode som kristentroen har tilført verden. Hvorfor ikke se litt på nyere historie? Har Bråthen hørt om Moder Teresa, Annie Skau Berntsen eller Mamma Maggie? Det finnes tusenvis av kristne velgjørere!

At Vest-Europa hadde en langt sterkere økonomisk vekst etter reformasjonen enn resten av Europa, er en kjent sak. I Norge var haugianismen avgjørende for gjennombruddet for den moderne økonomi, særlig i kyststrøkene (Ola Grytten). Og Hans Nielsen Hauge ga kvinnene verdighet og posisjoner! Hauges etiske tenkning var allmenngyldig og tidløs. Nå har også næringslivsledere begynt å interessere seg for hans tanker.

Heksebrenningene var fryktelige overgrep, men de fleste hekseprossesser ble ført av verdslige domstoler etter verdslig lov. Som regel var retningen for en trolldomsmistenkt å bli stilt for den kirkelige inkvisisjonsdomstol. Der endte de fleste saker med frifinnelse, eller de ble rett og slett avvist. (Wikipedia)

Å hevde at «kristendommen har vært menneskehetens største byrde og plage», er kunnskapsløshet i særklasse og svært intolerant. Bråthen har tilsynelatende aldri hørt om Stalin eller Pol Pot. De brakte enorme lidelser til jorda, og det i moderne tid! Og de var ateister.

Halvard Lars Udneseter

Hans Nielsen Hauge portrettert ca 1800 av en ukjent kunstner.

● Elevhverdagen

Opplæring i ustand

● Benjamin Skiaker Myrstad

leder av Elevorganisasjonen

FOTO PRIVAT

Det er ikke mange steder i arbeidslivet som har en stol fra 1969, et bygg som er over 100 år gammelt, eller et luftanlegg like velfungerende som bystyret i Bergen. I skolen er dette hverdagen for mange. Hvorfor har det blitt sånn?

La meg ta deg med gjennom en vanlig skoledag på en helt vanlig skole, for helt vanlige elever. Det er en kald og våt dag i dag. Elevene har nettopp ankommet skolen sammen med vennene, og de går alle inn i klasserommet. «Ok, ta av dere jakkene, så begynner vi», sier læreren. På denne skolen slås ikke luftanlegget på før klokken 09:00. Elevene fryser.

Elevene sitter og følger med på undervisningen, men klarer ikke helt å finne en brukbar sittestilling på den harde og flisete trestolen. Noen spør om å få en bedre stol, men alternativet kjennes ikke særlig mye bedre. Kalde og ukomfortable må elevene kjempe seg gjennom første time av dagen. Bare seks timer igjen.

Etter noen timer skal elevene ha gym. Svettelukten slår imot elevene, vinduene kan ikke åpnes, og gulvet har ikke blitt fikset på siden krigen. Men det går fint, for i dag skal de bare ha løpetest. Etter en innestengt løpetime er det om å gjøre å være først til de tre fungerende dusjene, før vannet blir kaldt.

Tilbake til klasserommet: Slitne, svette og ukomfortable sliter elevene seg gjennom den

siste undervisningsøkt. Dagen er over, og luften ute er som en befrielse for elevene. Bare seks måneder igjen av skoleåret.

Norske skolebygg er i krise. Ja, mange skoler er flotte og nye, men man sender fortsatt elever til skoler der frisk luft er noe man kun får med 45 minutters mellomrom. Det hadde ikke blitt akseptert noen andre steder å ha slike arbeidsforhold. Hvorfor må elevene det? Hvorfor må elevene risikere å bli syke for å kunne få en god utdanning? Skoler som disse burde hatt et stort rødt skilt over seg, hvor det sto klart og tydelig: «I USTAND».

Den 20. november kom Bergens Tidende ut med tall som burde skremme enhver politiker. Der ble det avdekket at hver fjerde skole i Bergen kommune har dårlig innemiljø og ikke er helsevernsgodkjent. Dette berører over 8000 elever. I 2013 hadde TV2 en reportasje fra en skole i Ålesund, hvor vinduskarmene var pill råtne, ventilasjonsanlegget fungerte ikke, og elevene klarte ikke å konsentrere seg. Elever fortjener en verdig skolehverdag, om ikke annet, burde vi i det minste få jobbe på en helsevernsgodkjent arbeidsplass!

Skolebygget er for en elev det et piano er for en pianist. Det er der man skal øve, prøve og feile, og oppleve mestring. Er pianoet ustemt, oppstår ingen søt musikk. Ingen vil ha dårlige skolebygg, men store ord bygger ingen skoler. Politikerne snakker pent om de fine skolebyggene, mens virkelighetsbildet for mange elever males i muggsopp og asbest. Det holder verken å ta debatten eller fokusere på det, elevene går på falleferdige skoler i dag – og nå må noen gjøre noe med det!

Konkurranskraften, talentene og ressursene

● **Greta Gravås Aarthun**

Nettverket Design og
Handverk, Nord-Trøndelag

FOTO LARSBJARTE MYREN

Tenk deg at bokstavene du nå leser, plutselig løsner og sklir ned og blir borte fra papiret. At stolen du sitter på bare knekker sammen under deg, og klærne du har på deg, plutselig begynner å gå i oppløsning. Taket slår sprekker og verden raser bokstavelig talt sammen.

ILLUSTRASJON Lars M. Aurtande | aurtande.no

Før du leser videre, oppfordrer vi deg inderlig til å se det korte, men illustrerende klippet fra YouTube: [youtube.com/watch?v=1TwIUgd7eb0](https://www.youtube.com/watch?v=1TwIUgd7eb0). Det setter kanskje mange ting i et nytt perspektiv for deg? Hvordan vil en verden uten håndverkere og designere se ut?

Konferanse

Torsdag 27. november arrangerte nettverket «Design og handverk» (knyttet til avdeling for videregående opplæring, Nord-Trøndelag) konferansen «Formgivning og utdanning» på Ole Vig videregående skole i Stjørdal. Programmet var variert, og det viste en stor bredde i de fagfeltene som er knyttet til de estetiske fagene (design og handverk, media og kommunikasjon, musikk, dans og drama). I aulaen, der konferansen ble holdt, var det ca. 70 deltagere, og det hadde vært plass til mange flere. Journalistene skulle fått hele første rad om de hadde vært der, politikere kunne

fått flere rader. Næringslivet burde vært representert med så mange at de måtte stå i kø til langt ut i Kjøpmannsgata og vært inne på skift. Vi som jobber med fagene, i utdanningssammenheng, skulle arrangert køene og servert kaffe. Hele konferansen ble tatt opp på film av en elevbedrift fra media og kommunikasjon på Ole Vig, den kunne vi faglærere sett i fellesskap etterpå.

Det er mange konferanser rundt om, og mange viktige møter, så var du forhindret, ta kontakt. Du kan få kjøpe eller leie kortversjonen på DVD. Det er likevel leit at du mister muligheten til å oppleve den nære stemningen, musikkinnslaget, småpratene mellom spennende aktører på mange ulike nivå. Mulighet til å stille impulsspørsmål til foreleserne, og den flotte, komprimerte utstillinga som var laget for anledningen. Men likevel vil filmen være verdt å se, ungdomsbedriften tenker entreprenørskap og framtidig arbeidsplass, de vil gjerne selge.

Fylkesråd som foreleser

Fylkesråd Terje Sørvik var én av foreleserne. Han vektla begrepet konkurranskraft, et begrep som beskriver hvordan vi sammen kan bruke vår dyktighet til å utnytte de ressursene vi har, og samtidig se på hva økonomien tåler. I skrivende stund raser aksjekapitalen for Statoil. Milliardene forsvinner i løpet av minutter, og vi kan ikke gjøre noe med det! Framtidige penger som skulle sikre alderdommen til oss som enda er i jobb. Hvordan blir det nå?

I visjonen til Nord-Trøndelag fylkeskommune er det fire flotte setninger: «Du skal være med og bestemme. Du skal kunne utvikle dine talenter. Det er kort vei fra idé til handling. Sammen skaper vi den beste framtida». Disse setningene sier noe av det samme som begrepet konkurranskraft står for. >

«Vår erfaring er at ikke alle elever får støtte fra sine foreldre eller foresatte når de velger estetiske fag.»

Elevene i Nord-Trøndelag, og over hele landet, må få større mulighet til å utnytte sine evner. I det ligger idéutvikling, nyskapning og kreativitet. Får elevene utvikle sine talenter og interesser, blir motivasjonen større, dermed får vi flere som fullfører utdanningen sin. Om noen år står de klare til å være med på å skape en god framtid for seg selv og samfunnet. Utdanning bygget på individets talent er en samfunnsøkonomisk vinning som ikke forsvinner på noen minutter. Det snakkes mye om å finne flere bein å stå på når oljen forsvinner. Vi må skynde oss klokt i en ny retning og våge å utnytte mulighetene som ligger i konkurransekraften, og i ressursene vi allerede har tilgjengelig, nemlig ungdommenes talent!

Hva med statusen til estetiske fag?

Dessverre er det ikke alltid nok at eleven har et talent. Vår erfaring er at ikke alle elever får støtte fra sine foreldre eller foresatte når de velger estetiske fag. I «Debatten» (NRK) 20. november, uttalte kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen nok en gang at en må satse på kompetanseheving både for lærere og elever innen realfagene. Det er viktig. Men det må gis tydeligere signaler om at det finnes ei framtid også for dem som ikke satser på realfagene. Disse elevene er slettet ikke annenrangs mennesker. Denne holdningen og kampanjen om å heve interessen og statusen for realfag har påvirket holdninger og statusen til de estetiske fagene i en negativ retning. Det var vel ikke tanken? Vi har dessverre hørt det har blitt

«Fagene ivaretar det nye som kommer og alt det vi ikke kjenner ennå.»

sagt fra rådgivere på grunnskolenivå at målet er å få elever med et brukbart karaktersnitt over på studiespesialiserende. De med lave karakterer, eller stryk i fag, kan gå design og handverk. Dette er nok unntaket, men avspeiler likevel en holdning som finnes, og det er skremmende. Det har vært snakket og skrevet mye om alle som går på yrkesfag og som ikke fullfører lærlingeløpet på ordinær tid. Det har ikke vært gode tall. Vi spør: Hva med de elevene som kommer ut med studiekompetanse, har alle de fullført en bachelor, tre år etter avsluttet videregående skole?

Like mange praktikere som teoretikere

I en forskningsrapport, finansiert av Utdanningsdirektoratet, med tittel «Frafall i videregående skole» (2010), av Bernt Bratsberg m.fl., kommer det fram at 55,95 prosent av jenter oppnår studiekompetanse, og 38,19 prosent av guttene. Mens det er 17,81 prosent jenter som oppnår yrkeskompetanse, og 27,25 prosent av guttene etter fem år fra grunnskolen. (Det står i rapporten at noen vil fullføre etter at det er gått fem år). Poenget med disse tallene er å vise til ulikheten i fordelingen av studiespesialiserende og yrkesfag.

Fylkesråden uttalte i sitt foredrag at det er 50 prosent teoretikere og 50 prosent praktikere i befolkningen. Det betyr at det skulle vært like mye satsing på yrkesfagene som på studiespesialiserende. Synne Christiansen fra Design without Borders var oppgitt over norsk skole som måler kompetanse ut fra PISA-undersøkelsen. Siden det, ifølge Sørvik, er omtrent likt fordelt mellom praktikere og teoretikere, burde en gi barna på grunnskolen en større mulighet til å fordype seg i det de har talent for. Mange barn får odelagt sine forsker- og designevner i barne- og ungdomsskolen, for de gis ikke en reell mulighet til å utvikle talen-

tene. Det er for få lærere med riktig kompetanse i grunnskolen til å ivareta ett av målene i visjonene til fylkeskommunen. Alle barn og unge får ikke muligheten til å utvikle sine talent, verken i skolesammenheng eller som tilbud i kulturskolen.

Har du tatt deg tid til å se Youtube-klippet, ser du poenget. Et samfunn fungerer ikke uten handverkere. En handverker er avhengig av arbeidstegninger, formgivning og design. Vi snakker her om bredden innen design, noe foreleserne på konferansen fikk fram på en flott måte. For oss som var på konferansen, ga det en stolthet over å være i en så kompleks og stor sammenheng som nettopp estetiske fag kan være starten til. Og et sted starter alle drømmer, nye ideer, store visjoner og konkrete prosjekter.

Bredden av faget

På hvert eneste Powerpoint-bilde fylkesråden brukte, var det et bilde som forsterket budskapet, hadde humor eller formidlet en stemning gjennom farger og form. Petter S. Olsen fra Kindergarden viste animasjoner der bevegelse, lyder og musikk var viktige elementer. Mange handverkere lytter til musikk, «det inspirerer oss». «Da går arbeidet så mye lettere». Vi er omsluttet og beriket av handverkere, formgivere, utøvere og designere på mange nivå samtidig. Mye er benyttet bevisst, noe er brukt intuitivt fordi vi synes det er fint, bra, eller

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

«Ikke alle politikere har sett viktigheten og nødvendigheten av de estetiske fagene ennå.»

godt. Uansett forholder vi oss bevisst eller ubevisst til alt det de estetiske fag står for, og inneholder.

Et godt eksempel på bredden innen formgivning og design ble presentert av Synne Christiansen. Hun har jobbet mye med design og har vært med på å designe en solcelledrevet datamaskin for Unicef, utviklet for ungdom i Uganda. Hennes firma har designet nye drakter til mineryddere, og spesialtilpassete motorsykkelhjelmer i land med høy temperatur og luftfuktighet. Hun snakket om kompleksiteten i samfunnet og at ulike samfunns- lag nettopp har ulik kompleksitet. Å bruke «Giga mapping» for å få en visuell oversikt over systemer både på individnivå og for ulike samfunn, eller kulturer, gir akkurat den muligheten politikere ønsker seg gjennom konkurransekraft. Alle delene er viktige for å få den gode flyten, men da må alle leddene være synliggjort, slik det kommer fram ved å jobbe med Giga mapping. Det blir tegnet et stort kart på veggen, der alle ledd i en produksjon eller tjeneste synliggjøres. Design og formgivning tar stadig nye retninger og anvendes i stor grad i alle samfunns- lag. Men det trengs i større grad en synliggjøring av alle ledd som kan gjøre at ressursene blir utnyttet bedre, og riktig kompetanse kan settes inn fra starten av.

På konferansen ble det diskutert ulike typer design som produktdesign, tjenstedesign, interaksjonsdesign og grafisk design. Alle disse forskjellige vinklene på design kan spare enorme summer og frustrasjoner, dersom de settes inn fra begynnelsen av. Ikke vent til ting har kjørt seg fast eller må bygges om. Kanskje er du også av dem som putter ting i handlekurven etter hvordan varene er plassert i matbutikken. Når du kommer til kassen er pærene klemte, og eplene har fått brune flekker fordi de ligger nederst. Kunne ikke de tunge varene som tåler en støyt være det første du kommer til?

Dette handler også om design

Førsteamanuensis Nina Bjørnstad fra Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo gjentok viktigheten av Giga mapping. Hun mente det var for lav politisk bevissthet om fagområdene innen estetiske fag, vi blir ikke tatt med i prosjektene før mot slutten. Helheten kunne ofte blitt mer praktisk og bedre løst dersom aktuelle fagpersoner med estetisk bakgrunn hadde vært med fra starten av. Bjørnstad kom med en tanke om at faget «Studiespesialisering med formgivning» på videregående skole burde skiftet navn til «Design, arkitektur og kunst». Er det navnet på linja som kan endre politikere og den vanlige manns oppfatning av de estetiske fagenes status og viktighet? Har arkitektur og kunst en høyere status enn formgivning eller handverk? Hvorfor er det i det hele tatt viktig med status?

Vår erfaring er at foreldre og foresatte har stor påvirkningskraft på barn og unges utdanningsvei. De aller fleste foreldre ønsker at barna skal lykkes og finne et yrke som kan gi dem en god og sikker inntekt. Slik kunst og handverksfagene har blitt nedprioritert i grunnskolen i de siste årene, og kommet i skyggen av PISA-testene og realfagsatsninga, har statusen for de estetiske fagene sunket. Dette fører til færre søkere innen alle de estetiske fagene, enda oppgavene som venter blir flere og i stadig nyere versjoner.

Oppsummering

Hovedvisjonen til Nord-Trøndelag er: «Der alt er mulig uansett». Bra! Vi som innbyggere skal få være med og bestemme. Og her må noe gjøres. Viljen hos politikerne tror vi er til stede, for ellers ville ikke fylket ha denne vakre visjonen. Saken er at ikke alle politikere har sett viktigheten og nødvendigheten av de estetiske fagene ennå. Det må gjøres noe før det blir for sent, før enda flere lin-

jetilbud legges ned på grunn av manglende søkere. Estetiske fags status må bli bedre. Fagene ivaretar det nye som kommer og alt det vi ikke kjenner ennå. Konkurransekraft-begrepet etterspør god og rett bruk av ressurser. En utrolig viktig tanke i alt vi bør foreta oss. En nytenkende, innovativt og framtidsrettet samfunnsøkonomisk investering er satsing på estetiske fag. Det er ikke bare linjetilbudene det er bekymring for, det er et stort behov for å framsnakke fagene. Fagene har vært i en tung dal, nå må det bare gå oppover! Vi som jobber med estetiske fag i videregående skole, har jobbet tungt i noen år. Vi ser bredden og viktigheten av faget i framtida, vi skal opp! For å komme med et sitat av Nina Bjørnstad: «En kommer ikke teltopps på flat mark». Konferansen ga oss som var der ny energi på denne veien. Vi ønsker å tenke framover sammen med politikerne. Estetiske fag må framsnakkes av alle til alle!

ER DU

LÆRER

OG SØKER

JOBB?

Barnehage

Grunnskole

Videregående

Universitet/
Høyskole

Lærerjobb.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren

Fagsjef for skoleetaten

Fredrikstad kommunes fagsjef for skoleetaten går over i en annen stilling i kommunen. Vi søker derfor etter ny fagsjef skole.

Vi søker deg som er en samlende og tydelig leder med samfunnsengasjement og visjoner for skoleutvikling. Du er trygg i lederrollen, og har en lederfilosofi basert på empati og åpenhet.

Fagsjefen rapporterer til kommunalsjef for utdanning og oppvekst. Ansvarsområdet består av 31 skoler og en fagstab.

Fullstendig utlysning og elektronisk søknadsskjema finner du på www.fredrikstad.kommune.no/stillinger.

Søknadsfrist for stillingen: 9. februar 2015.

Servicetorget 69 30 60 00

Longyearbyen ligger på Svalbard, midt i en variert og vakker arktisk natur med gode muligheter for friluftsliv. Longyearbyen er et moderne tettsted med ca. 2000 innbyggere og har et godt tjenestetilbud med bla. full barnehagedekning, svømme-/idrettshall og et variert forenings-, idretts- og kulturliv.

Longyearbyen lokalstyre har 3 barnehager (ca. 130 barn) og 1 skole som dekker hele det 13-årige skoleløpet (ca. 275 elever). I tillegg til har skolen SFO, og tilbyr norskopplæring for fremmedspråklige voksne. Longyearbyen lokalstyre har oppgaver som er tilnærmet lik det en kommune har på fastlandet, og styres etter tilsvarende regelverk som for kommunene.

PPT er organisert i enhet barn og unge sammen med barne- og familietjenesten og ungdomsvirksomheten. Enhet barn og unge har som mål å aktivt fremme tverrfaglig samarbeid, forebyggende og helsefremmende tiltak.

Pedagogisk psykologisk rådgiver i Longyearbyen

Pedagogisk-psykologisk tjeneste i Longyearbyen har ledig 100% fast stilling som PP-rådgiver fra 01.05.2014.

For ytterligere informasjon kontakt: Anne Jahre, enhetsleder barn og unge, tlf.: 79022374 / 41504045
e-post: anne.jahre@lokalstyre.no

Fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema finner du på www.lokalstyre.no.

Søknadsfrist 30.01.2015

Eigersund kommune trenger enda flere dyktige pedagoger!

Fra 01.08.2015 har vi ledig følgende stillinger:

Undervisningsstillinger

Websak 14/2420

- Et visst antall faste stillinger og vikariater
- Vi søker fortrinnsvis grunnskolelærere/lærere med brei fagkompetanse
- Audiopedagog/lærer med tegnspråkkompetanse (min.30stp)

Avdelingsleder ved forsterket avdeling, Grøne Bråden skole

Websak 14/2421

- 100% fast stilling, kombinert ledelse og undervisning
- Vi søker fortrinnsvis lærer med spesialpedagogikk
- Ønskelig med ledererfaring

Pedagogisk leder / barnehagelærer i kommunale barnehager.

Websak 14/2424

- Et visst antall fast stillinger og vikariater.
- Lokalt funksjonstillegg for godkjent barnehagelærerutdanning kr. 17 500,-
- Tillegg for pedagogiske ledere kr. 20 500,-

Spørsmål om stillingene kan rettes til:

Personlrådgiver Eva Sirevåg Sæstad, tlf. 51 46 80 20
e-post: eva.sirevaag.saestad@eigersund.kommune.no

Fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema finner dere på: www.eigersund.kommune.no

Søknadsfrist: 01.02. 2015

Skandinaviska skolan i Maputo, Moçambique, søker 2 lærere og eventuelt en førskolelærere til høstterminen 2015

<http://www.skandskol.com/about/lediga-tjanster/>

► Sista ansøkningsdag: 18/1/2015

www.skandskol.com

Nobelinstituttets lærerkurs 16.-18. mars 2015 *Russland er tilbake*

Det Norske Nobelinstituttet har gjennom en årrekke kunnet tilby lærere et spennende fordypningskurs i aktuelle internasjonale spørsmål. Foredragsholderne er fremtredende eksperter på sine respektive fagområder. Det er satt av tid til diskusjon etter hvert foredrag, og vi ønsker aktive og engasjerte deltakere!

Kurset er beregnet på ca. 20 deltakere. Den primære målgruppen er lærere i grunnskolen (8.-10. trinn) og i videregående skole som underviser i samfunnsfagene, men lærere med interesse for kursets innhold oppfordres også til å søke.

Utdanningsforbundet tar ut 16 deltakere. En søknad må inneholde opplysninger om fag du underviser i, navn, e-post, arbeidssted, skoleslag og en kort begrunnelse. Nobelinstituttet dekker reiseutgifter til Oslo etter billigste reisemåte. Kurset er ikke åpent for deltakere som har deltatt på disse kursene i løpet av de siste fem årene.

Vi forutsetter at de som deltar rapporterer til sine kolleger etter kurset. De som søker må være sikre på at de vil få permisjon.

Informasjon om programmet, temaer, foredragsholdere får du ved henvendelse karianne.basteson@udf.no.

Søknaden må være oss i hende innen 23. februar 2015.
Søknad sendes til karianne.basteson@udf.no

SE FLERE SPENNENDE STILLINGER
PÅ **LÆRERJOBB.NO**

Barnehage

Grunnskole

Videregående

Universitet/
Høyskole

Lærerjobb.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren

UTDANNING

Utgivelser 2015

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	15. des	09. jan
2	08. jan	23. jan
3	22. jan	06. feb
4	05. feb	20. feb
5	19. feb	06. mars
6	06. mars	21. mars
7	19. mars	10. apr
8	09. apr	24. apr
9	23. apr	08. mai
10	06. mai	22. mai
11	21. mai	05. juni
12	04. juni	19. juni
13	06. aug	21. aug
14	20. aug	04. sep
15	03. sep	18. sep
16	17. sep	02. okt
17	01. okt	16. okt
18	15. okt	30. okt
19	29. okt	13. nov
20	12. nov	27. nov
21	26. nov	11. des

For annonser – kontakt:

Stillings-/kursannonser:

Sara Bjølverud - sb@utdanningsnytt.no

Produktannonser og bilag:

Randi Skaugrud - rs@utdanningsnytt.no

Nettannonser:

Carina Dyreng - cd@utdanningsnytt.no

Kurs og konferanser våren 2015

29. januar Lærerutdannings- konferansen 2015

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: Konferansen er gratis

Foredragsholdere: Torbjørn Røe Isaksen, Sten Ludvigsen, Terje Mørland, John Brunmo, Ninni Sandvik, Rachek Jakhell, Ragnhild Lied m.fl.

Tema på årets konferanse er master.

Fra 2017 skal også grunnskolelærerutdanningen være på masternivå. Det er viktig at dette blir en innholdsreform, ikke bare blir en strukturereform.

3. februar Ny eksamen i mate- matikk. Er du forberdt?

Sted: Radisson BLU Hotel, Tromsø

Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Anne Cathrine Gotaas

Skriftlig eksamen blir endret fra våren 2015. Kurset er en workshop som vil ta for seg sentrale og viktige verktøy som er nødvendig for å kunne mestre og gjennomføre den digitale delen av eksamen. Kurset vil ta for seg generell bruk som er felles for ungdomskolen og vgs.

5. februar SSP: Muntlig eksamen i norsk VGS

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Mette Haraldsen

Hvordan forholder vi oss til den nye eksamensforskriften? Og hvordan kan vi sikre en rimelig lik nasjonal standard når det gjelder vurdering av en muntlig eksamen? I ulike videoklipp følger vi en elev i en "autentisk" eksamenssituasjon. Hvor god er prestasjonen – kursdeltakerne utveksler synspunkter og gir karakter.

9.-10. februar Utvikling, lek og læring i barnehagen

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 2800 (medlem), 3500 (ikke-medlem)

Kursholdere: Ingunn Størksen, May Britt Drugli, Liv Gjems og Vibeke Glaser

På kurset får du en oversikt over de mest anvendte psykologiske teorier som inkluderer både miljøets, biologiens og genetikken betydning. Hensikten med kurset er å fremme en flerfaglig og integrert tilnærming til barns utvikling, lek og læring.

11. februar Ny eksamen i mate- matikk. Er du forberdt?

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Anne Cathrine Gotaas

Skriftlig eksamen blir endret fra våren 2015. Kurset er en workshop som vil ta for seg sentrale og viktige verktøy som er nødvendig for å kunne mestre og gjennomføre den digitale delen av eksamen. Kurset vil ta for seg generell bruk som er felles for ungdomskolen og vgs.

3. mars Norskfaget: Ny literacyforskning

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Henning Fjørtoft

Målgruppe: Norskklærere 5.-13 årstrinn

Hvordan bør vi undervise i norsk? Og hva skal elever lære? På kurset får du en oppdatert innføring i fagdidaktikk for norskfaget. I tillegg får du konkrete tips og råd både om litteraturundervisning, skriving, lesing og muntlighet.

5. mars Digitale lydverktøy for læring og vurdering:

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Wilhelm Egeland

Læring og undervisning gjennom podcaster gir uante muligheter for lærer og elev, og er svært motiverende i bruk. Metoden krever lite programvare og kan brukes til innlæring av nytt stoff, variasjon fra andre digitale metoder, repetisjon før vurderingssituasjoner eller som flipped classroom-ideer før nye emner.

10. mars Norsk på yrkesfag

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Mette Haraldsen

Det blir gjennomgang av den nye eksamensforskriften, som trådte i kraft i 2014. Deretter blir det en "sensorøkt", der vi vurderer både muntlige og skriftlige eksamensbesvarelser og sammenlikner karakterer. Kursholder presenterer eksamenssett som bygger på prinsippene i den nye eksamensforskriften.

11. mars Hvordan bli en bedre leder? – om å skape mening

Tid: 11. mars

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Hilde Widerøe Wibe

Dette kurset vil gi deg større innsikt og økt oppmerksomhet om hvordan du som leder påvirker dine omgivelser. Hva må du være oppmerksom på? Hvordan kan du bidra til å gjøre en forskjell og få frem det beste i dine medarbeidere?

For mer informasjon og påmelding: www.utoanningsforbundet.no/kurs
Kurspåmelding og spørsmål: kurs@udf.no – eller tlf.: 24 14 20 00

Kurs og konferanser våren 2015, forts.

12. mars Tilknytning i barnehagen

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholdere: Birthe Hagström

- Hva er tilknytning? Ulike tilknytningsmønstre og hvordan disse kan forstås i barnehagen.
- Barnehagehverdagen – hvordan organisere og planlegge i et tilknytningsperspektiv?
- Når hverdagen ikke er som den pleier være, hva kan barnehagen gjøre da?
- Sårbare barn i barnehagehverdagen

17. mars InSPIERende naturfag

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Gro Wollebæk
Målgruppe: Lærere på småskoletrinnet

De yngste elevene har en iboende nysgjerrighet. På kurset får du inspirasjon til å variere naturfagundervisningen, og gode tips til aktiviteter det er lette å forberede og gjennomføre sammen med elevene.

18. mars Jubileumsseminar: !les- Ungdommens kritikerpris

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

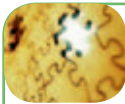
Foreningen !les og Utdanningsforbundet arrangerer seminar for norsklærere i forbindelse med 10 årsjubileet for Ungdommens kritikerpris. Dette er et av landets viktigste litterære priser for norsk samtidslitteratur. Møt bl.a. Torbjørn Røe Isaksen, Agnes Ravatn, Steinar Opstad, Gaute Heivoll, Marta Norheim, Inger Johanne Revheim m.fl.

23. mars Tilpasset opplæring - men hvordan gjør vi det?

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholdere: Hilde Larsen Damsgaard og Cecilie Isaksen Eftedal
Målgruppe: Lærere i grunnskolen

Dette er et praksisnært kurs som er ment som en hjelp til å realisere kravet om tilpasset opplæring i grunnskolen.

24. mars Tilpasset opplæring - men hvordan gjør vi det?

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Hilde Larsen Damsgaard og Cecilie Isaksen Eftedal
Målgruppe: Lærere i vlderegående skole

Dette er et praksisnært kurs som er ment som en hjelp til å realisere kravet om tilpasset opplæring i videregående skole.

26. mars Programfag psykologi SSP

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Wilhelm Egeland
Målgruppe: Psykologilærere i vgs.

Todelt kurs i eksamensforberedelse og undervisningsmetoder: Del 1: Kreative og varierte undervisningsopplegg som memoreringsmetoder, anvendt psykologi, brettspill mm. Del 2: Vurdering av eksamensoppgaver og tips til struktur, tekstoppsett og kildebruk.

9. april Klasseledelse

Sted: Grand Terminus, Bergen
Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Terje Ogden

Å lede undervisnings- og læringsaktiviteter i dagens skole, handler ofte om å finne et godt balansepunkt mellom frihet og kontroll eller mellom humor og alvor. Klasseledelse er kanskje den viktigste forutsetningen for at lærere skal lykkes i jobben, og er uløselig knyttet til god undervisning.

16. april Matematikk i skolen

Sted: Grand Terminus, Bergen
Pris: 1000 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Mona Røssland
Målgruppe: Matematikklærere i grunnskolen

Hvordan skal vi klare å få alle elevene til å oppleve mestring og samtidig bli utfordret nok og få mulighet til å strekke seg lengst mulig i et klasserom basert på felles undervisning? Kurset blir en blanding mellom teori og praksis.

20. april Utdanningspolitisk konferanse

Sted: Lærernes hus, Oslo
Tema på årets konferanse er bl.a. er styring og maktforskyving i utdanningssektoren og hvordan sikre likeverdig kvalitet i det norske utdanningssystemet.

Til konferansen kommer bl.a. Ragnhild Lied, Leif Lewin, Ole Briseid, Per Schulz Jørgensen og Petter Skarheim.

For mer informasjon og påmelding: www.utdanningsforbundet.no/kurs
Kurspåmelding og spørsmål: kurs@udf.no – eller tlf.: 24 14 20 00

12. FEBRUAR, SEMINAR I LÆRERNES HUS: Forebygging av hatefulle ytringer i sosiale medier

Målgruppe: Lærere og skoleledere
Bindende påmeldingsfrist: 22. januar

Utdanningsforbundet inviterer til et viktig seminar i Lærernes hus, om forebygging av hatefulle ytringer i sosiale medier. Det blir særlig fokus på utfordringer knyttet til hatprat i skolehverdagen.

Marie Simonsen, redaktør i Dagbladet innleder om hvordan hun takler troll, netthets og sjikane.

Anne Birgitte Nilsen fra Høgskolen i Oslo og Akershus har forsket på hatefulle ytringer i sosiale medier og har gitt ut boken *Hatprat* (2014). Hun vil bl.a. snakke om forebygging og hvor viktig det er at lærere har kunnskap om dette, slik at de kan bevisstgjøre barn og unge til kloke netthandlinger.

Claudia Lenz og **Zakia Akkouch** fra Det Europeiske Wergelandsenteret vil lede seminaret og en workshop der deltakerne i mindre grupper kan diskutere utfordringer knyttet til hatprat i skolehverdagen.

Tid: 12. februar,
kl. 10.00–16.00

Sted: Lærernes hus,
Osterhaus' gate 4A, Oslo

Påmelding:
www.udf.no eller
kurs@udf.no

Kursavgift:
1000 (medlem)
1800 (ikke-medlem)
600 (student)

Meld deg på i dag! Begrenset antall plasser

Nordic Teachers' Space Camp 2015

Et spennende og inspirerende sommerkurs for lærere fra hele Norden. Campen er for realfagsinteresserte lærere i grunnskolen og videregående skole. Mange skoleeiere i Norge har stipendplasser – sjekk med din skole om du får dekket deltakeravgiften! Og du får 50% reisestøtte.

Professorer og ingeniører vil sørge for at dagene på Andøya Space Center blir lærerike, inspirerende og uforglemmelige. Det blir forelesninger i spennende romrelaterte emner av Norges fremste eksperter innenfor romfart. Det blir gruppearbeid, hvor kunnskapen om matematikk, fysikk og teknologi settes ut i praksis. Det absolutte klimaks på Nordic Teachers' Space Camp, er oppskyting av en rakett med nyttelast som deltakerne selv har satt sammen og klargjort, slik får deltakerne ta del i de unike nasjonale ressursene som finnes på Andøya Space Center. Deltakerne får også delta på ulike opplevelser og aktiviteter på Romskipet Aurora, et nytt lærings- og opplevelsessenter knyttet til virksomheten på Andøya Space Center. Opplevelsessenteret passer for besøkende i alle aldersgrupper.

Målet med Nordic Teachers' Space Camp er å inspirere realfagslærere til å ta i bruk romrelaterte emner og teknologi i undervisningen. Opplæringen blir tilpasset deltakernes faglige nivå. Det sosiale vil også bli ivaretatt, blant annet i form av fellesaktiviteter og hvalsafari. Deltakerne bor på hotellfløyen ved Andøya Space Center hvor det serveres frokost, lunsj og middag.

Fleire skoleeiere i Norge (både grunnskole og videregående skole) har egne **stipendplasser** på campen som lærere har muligheten til å søke på. Disse **stipendplassene dekker deltakeravgiften**.

Ta kontakt med din skoleeier eller NAROM for mer informasjon om stipendplasser: narom@narom.no

Arrangør: NAROM (Nasjonalt senter for romrelatert opplæring) i samarbeid med Utdanningsforbundet. Målet med samarbeidet er å skape kunnskapsrike, interesserte og entusiastiske lærere som kan vekke interesse og sikre rekruttering til real- og teknologifagene, samt gi økt kunnskap om og skape interesse for nytten av romvirksomhet.

Tid: 9.–14. august 2015
Sted: Andøya Space Center
i Nordland

Påmelding: www.narom.no
eller narom@narom.no
Påmeldingsfrist: 1. mai.

Deltakeravgift: kr 3000,-
(inkluderer kost, losji)

Stipendplasser: Mange skoleeiere har stipendplasser som dekker deltakeravgiften

Reisestøtte: Deltakere fra Norge får dekket 50% av reisen

MELD DEG PÅ I DAG!!
Begrenset antall plasser

Minneord

● Torbjørn Dovland

Pensjonert driftsdirektør Torbjørn Dovland ved Universitetet i Agder døde overraskende 27. oktober, 70 år gammel. Han ble bisatt fra en nær fullsatt Oddernes kirke 11. november, fire dager før brevet kom om at dagen for hjerteoperasjon var berammet for han. Både som driftsdirektør, og før høyskolefusjonen i 1994, som direktør ved Kristiansand Lærershøgskole, gjorde han høyt verdsatt innsats. Som pensjonist fra 2011 kastet han seg over studier av historie, religion og etikk, og var stadig å se på forelesninger og blant seniorkolleger i General Oscar Wergelands Hus på Campus Kristiansand, Gimlemoen. På pul-ten hans nå ligger Geir Lundestads «Øst, vest, nord, sør, hovedlinjer i internasjonal politikk etter 1945», med tallrike notater i marginen, som viser at Torbjørn til det siste reflekterte over sin tid. Karakteristisk for han var en ukuelig optimisme, et usedvanlig godt humør, uvanlig praktisk sans og handlingsevne og et stort nettverk. Han hadde viktige roller i de storslåtte

utbygginger som har gitt oss et flott og konkurransedyktig UiA i dag. Samtidig hadde han overskudd til å praktisere sin jakt- og fiskeglede, som især kom hans store familie til nytte, men også hans torskeglade volleyball- og innebandy-kolleger ved sesongavslutningene. Han kjente byens mange sider ut og inn som natteravn og hadde flere perioder i Kirkelig fellestråd og en årrekke i Lund kirkes menighetsråd; nabokirken til Oddernes som han alltid stilte opp for, for Speidergruppen og for praktiske oppgaver. Det var derfor naturlig at den gode minnestunden for ham ble holdt der i Torbjørns ånd. Alt til trøst for hans mange voksne barn, svigerbarn og barnebarnet, lille Benjamin, som han nylig lærte naturtro elggyder. Savnet blir stort, men minnene levende og gode for så mange.

FOTO PRIVAT

Thor Einar Hanisch

UiA, tidl. regional høyskoleledelse

● Joar Borge Svarthe

Det var med sorg vi i Utdanningsforbundet i Nord-Trøndelag mottok budskapet om at Joar hadde tapt kampen mot kreften. Han var en markant tillitsvalgt i organisasjonen, med klare meninger som han var ikke redd for å uttrykke.

Joar var tillitsvalgt helt fra 1980-tallet, da vi var delt i flere lærerorganisasjoner. Det var i Norsk Faglærerlag han startet som tillitsvalgt, før han fortsatte i det sammenslåtte Lærerforbundet, som omfattet alle organisasjonene i den videregående skolen.

Da vi ble til den store organisasjonen Utdanningsforbundet, ble også Joar et naturlig valg av klubbleder på Ytre Namdal videregående skole i flere omganger.

Joar var optimistisk da han besøkte oss på kontoret i vår og mente at han skulle komme tilbake på jobb i høst. Slik gikk det dessverre ikke.

Vi lyser fred over Joars minne. Vi har mistet en tydelig stemme fra verksted og klasserom.

For Utdanningsforbundet i Nord-Trøndelag

Bjørn Wiik, fylkesleder, Bjørn Tranås, HTV, Camilla Wolan, HTV, Hans Martin Vie, organisasjonssekretær og Ellen Løvli, VGO-kontakt

FOTO SXC

Ellen A. Gooderham | Advokat i Advokatfirma Raugland

FOTO INGER STENVOLL

Regulering av ansattes ytringsfrihet i mediereglement

Hva ansatte i landets kommuner kan si og ikke si uten at det kommer i konflikt med lojalitetsplikten man som ansatt har overfor arbeidsgiver, er et tilbakevendende tema.

I denne type saker henviser kommuner gjerne til sine interne mediereglement.

I forbindelse med en konkret sak besluttet Sivilombudsmannen å undersøke hvordan bestemmelser i en kommunes reglement som gjaldt ansattes rett til å ytre seg offentlig, forholdt seg til gjeldende grenser for den grunnlovfestede ytringsfriheten. Uttalelsen kan leses i sin helhet på Sivilombudsmannens hjemmeside, sak 2014/91.

Ett av punktene som ble vurdert, lød som følger: «Ytringsfrihet er et grunnleggende prinsipp. Alle ansatte i X kommune har som privatpersoner rett til å ytre seg overfor media i den offentlige samsfunnsdebatten. Ansatte har imidlertid plikt til å presisere at de uttaler seg som privatpersoner, men kun om det er nærliggende at misforståelser om dette ellers kunne oppstå».

Sivilombudsmannen reagerte her på at bruken av begrepet «privatpersoner» kunne lede ansatte til å tro at ytringsfriheten ikke omfatter ytringer fremsatt som fagperson, eller der ansettelsesforholdet fremgår. Gjeldende rett er at offent-

lig ansatte har et vidt spillerom for offentlig å gi uttrykk for sine meninger, også om forhold på egen arbeidsplass og eget fagområde. På bakgrunn av dette anmodet Sivilombudsmannen kommunen om å vurdere bruken av begrepet «privatpersoner» i reglementet.

Sivilombudsmannen presiserer at det heller ikke kan oppstilles et absolutt krav om at den ansatte uttrykkelig må opplyse om at fremsatte ytringer står for egen regning. Det avgjørende i så måte er om det er fare for identifikasjon mellom arbeidstaker og arbeidsgiver dersom den ansatte ikke presiserer dette.

Neste punkt som ble vurdert, lød som følger: «Kritikk som gjelder eget fagområde og egen arbeidsplass skal søkes løst tjenestevei ... »

Ved vurderingen av om ytringer fremsatt av en ansatt eksempelvis i media bryter med lojalitetsplikten, vil det være relevant å se hen til om arbeidstaker har forsøkt å løse saken internt først. Sivilombudsmannen er imidlertid tydelig på at et absolutt krav om dette er uforenelig med Grunnloven paragraf 100. Sivilombudsmannen fant dermed at det aktuelle punktet gir uttrykk for en for streng begrensning i den ansattes ytringsfrihet.

Et siste punkt fra det aktuelle reglementet som skal trekkes frem her, gjelder punktet om bruk av sosiale medier:

«Ansatte bør ikke bruke sosiale medier i arbeidstiden foruten når det er nødvendig for å utføre tjenstlige oppgaver. Ytringer som kan knyt-

tes til arbeidsforholdet i X kommune, og som er egnet til å svekke kommunens omdømme, skal ikke forekomme».

Det er selvsagt uproblematisk at arbeidsgiver legger begrensninger på ansattes private bruk av sosiale medier i arbeidstiden. Det problematiske med det aktuelle punktet er at kommunen synes å nedlegge et generelt forbud mot at ansatte ytrer seg på en bestemt måte i sosiale medier.

Til dette påpeker Sivilombudsmannen at grensene for ytringsfriheten er de samme uavhengig av kanal, enten det er i sosiale medier, i avisen eller på TV. Så fremt en ytring ikke er undergitt lovbestemt taushetsplikt, og den gir uttrykk for arbeidstakerens egne oppfatninger, så må det foreligge en åpenbar fare for at ytringen kan skade arbeidsgivers saklige og legitime interesser før den vil være urettmessig. Det er altså ikke forenlig med Grunnloven å legge særskilte begrensninger for ytringer i sosiale medier.

Vi har foretatt en tilfeldig gjennomgang av mediereglement og pressereglement i et utvalg kommuner. Gjennomgangen viser etter vår mening at flere av reglementene er modne for revisjon. Det er særlig grunn til å være oppmerksomme på reglement utformet før grunnlovsendringen i 2004 som var ment å innebære en styrking av ansattes ytringsfrihet.

«Flere av reglementene er modne for revisjon.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Ragnhild Lied | leiar

FOTO TOM-EGIL JENSEN

2015

Vi står framfor eit år som kan medføre store endringar. Først og fremst kan det råke oss alle som privatpersonar at den økonomiske bobla som vi nordmenn har levd i dei seinare åra, ser ut til å sprekkje. Medan innbyggjarane i alle dei andre landa i den vestlege verda har opplevd økonomisk krise i fleire år, har dei fleste her i landet surfa av garde på ei blanding av høg pris på olje og andre eksportprodukt, låge importprisar og låg rente. Fallet i oljeprisen, og det etterfølgjande fallet i kronekursen, vil kunne bety vanskelegare økonomiske realitetar for dei fleste av oss, men også for det norske velferds-samfunnet.

Dette er bakteppet når vi utover i året skal vurdere ei rad forslag til endringar i det norske utdanningssystemet og i arbeidslivet generelt. Når dette blir skrive, er det spesielt regjeringa sine forslag til endringar i arbeidsmiljølova som står på dagsorden. Unio, LO og YS har alle vedteke at dei vil protestere mot desse endringane med det sterkaste verkemiddelet dei rår over mellom tariffoppgjera: politisk streik. I sum betyr endringane meir usikre arbeidstilhøve, dårlegare betaling for arbeid utanfor normal-arbeidsdagen og mindre makt til dei tilsette sine organisasjonar. Med andre ord, ein gåvepakke til arbeidsgjevarane. I mangelen på eit truverdig kunnskapsgrunnlag for forslaga, skuvar regjeringa dei svake som står utanfor arbeidslivet, framfor seg.

Kvalitet gjennom konkurranse ser ut til å vere ein av dei mest fundamentale ideologiske styrepinnane i vår tid. Det merkar vi ikkje minst

i utdanningssektoren. For å kunne samanlikne resultat, i ein sektor der vi bygger menneske, blir mange tilsette pålagt eit måle- og registreringsregime nesten utan grenser. I tillegg til at dette stel mykje tid frå kjerneoppgåvene og har ein lei tendens til å undertrykke dei allmenn-dannande måla for opplæringa, er måleresultata like usikre som dei vurderingane som blir gjort når ein prøveprestasjon skal plasserast på ein skala. Både nasjonalt og internasjonalt blir det brukt svært store ressursar på å produsere denne typen dokumentasjon av læringsresultat.

Forslaget om ny privatskulelov er også grunn-gjeve med at det vil betre kvaliteten på opplæringa at skular konkurrerer om elevane på grunnlag av resultat. Dessutan hentar ein fram igjen det retoriske knepet frå Kristin Clemet si statsrådstitid og døyper lova om til «friskulelova». Alle veit at dette «frie» valet i hovudsak gjeld dei som bur i by og har foreldre med bøker langs veggane og pengar på bok. Dessutan finst det svært lite forskning som viser at denne typen konkurranse mellom skular fører til betre elevresultat. Tvert om, OECD sin statistikk viser at offentlege skular gjer det vel så godt som private når ein tar omsyn til elevane sin familie-bakgrunn. Kanskje er det meir relevant å sjå på dei meir langsiktige verknadane av utdanning når ein skal vurdere kvaliteten, til dømes FN sin Human Development Report for 2014, der Norge rangerar på topp.

Både barnehagen og skulen er på full fart inn i ei rekrutteringskrise, trass i satsingar som Glød og Gnist. Både nasjonale og kommunale styres-

makter verkar handlingslamma når det gjeld å møte krise med effektive mottiltak. Ettersom det er dei nasjonale styresmaktene som kontrollerer dei økonomiske rammene for kommunesektoren, må dei ta hovudansvaret for å endre situasjonen. Lønnsnivået i sektoren ligg no på om lag 75 prosent av lønna til tilsette med same utdanningsnivå i resten av samfunnet. Samtidig argumenterer styresmaktene, på grunnlag av dårleg og feiltolka forskning, at talet på barn og elevar pr. tilsett lærar ikkje verkar inn på kvaliteten av opplæringa. Ein ny metastudie frå National Education Policy Center i USA konkluderer med at små elevgrupper har stor og varig positiv innverknad på elevresultat.

Og medan vi arbeider med desse og mange andre store og viktige saker som vil påverke kvaliteten på utdanninga og arbeidskvardagen for medlemmene, skal vi bu oss til landsmøte i november. Det møtet må handle om korleis vi skal kunne byggje ein enno sterkare organisasjon som kan vise styresmaktene andre vegar for utvikling av norsk barnehage og skule enn dei som styrer mot krise. Vi må overtyde dei om at aldri er det viktigare å satse på utdanning enn i krisetider.

«Konkurranse ser ut til å vere ein av dei mest fundamentale ideologiske styrepinnane i vår tid.»

Barnehagedagen 2015:

Vi vil ut!

Barnehagedagen markeres 10. mars neste år. Med slagordet «Vi vil ut!» setter vi barnehagens arbeid med natur og friluftsliv på dagsordenen. Bakteppet er Friluftslivets år 2015.

Synliggjøre barnehagens arbeid

Formålet med Barnehagedagen er å synliggjøre noe av det barna får oppleve, erfare og lære i barnehagen. Fortsatt er det mange, både politikere og andre, som ikke har god nok kjennskap til innholdet i det pedagogiske arbeidet i barnehagene.

Friluftslivets år 2015

Gjennom sitt prosjekt Friluftslivets år 2015 ønsker Klima- og miljødepartementet å gi friluftsliv økt oppmerksomhet. De håper på økt deltakelse i friluftsliv i alle deler av befolkningen og at flere blir bevisste på de positive effektene friluftsliv har på folkehelsen. Hovedmålgruppe for prosjektet er barn, ungdom og barnefamilier. Vi synes derfor det er en

Natur og friluftsliv står på dagsordenen på Barnehagedagen 2015. FOTO TOM-EGIL JENSEN

glimrende anledning å koble Barnehagedagen til dette teamet akkurat i år.

I 2015 er det 10 år siden Barnehagedagen ble markert første gang. Det er Utdanningsforbundet, Fagforbundet og Foreldretutvalget for barnehagene (FUB) som står bak markeringen.

Barnehagene kan bestille materiell på nettet (plakater) fra midten av januar, i tillegg blir det lagt ut maler og annet relevant stoff.

Se mer om Barnehagedagen på udf.no/barnehagedagen

Nettmøte om endringer i barnehageloven

Nylig stilte ledelsen til nettmøte om endringer i barnehageloven. Engasjementet var stort.

Bakgrunnen for nettreffet var et høringsforslag om å forankre barnehagens dokumentasjons- og vurderingsarbeid i barnehageloven.

Det er viktig at vi i høringsprosessen får et godt bilde av hvordan barnehagelærere jobber med vurdering og dokumentasjon. Derfor ønsket vi innspill fra våre medlemmer. Gledelig nok kom det over 30 av dem!

Noen punkter fra høringsdokumentet:

* Barnehagens dokumentasjon skal bare omfatte det som er nødvendig for å gi grupper eller enkeltbarn et godt pedagogisk tilbud i tråd med lov og rammeplan.

* Barnehagen skal fortsatt måtte innhente tillatelse fra foreldre for å overføre opplysninger om barn til skole eller PPT.

* Barnehageeier har det overordnede juridiske ansvaret, og har dermed rett til å velge hvilke overordnede system, verktøy og observasjons-

metoder barnehagen skal benytte.

Utdanningsforbundet er svært bekymret for at denne endringen vil forsterke trenden med at kommuner eller private eiere pålegger styrere og barnehagelærere å kartlegge alle barn med ulike verktøy. Dette mener vi er et grovt angrep på metodefriheten, som må ligge til styrers og pedagogiske lederes ansvar for den pedagogiske virksomheten.

Erfaringene og innspillene vi fikk tar vi med oss i det videre arbeidet vårt. Takk for engasjementet!

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

- Nå må tidstyvene fan

Nylig ble en ny utredning om lærernes mange tidstyver fremlagt. Nå krever Utdanningsforbundets leder Ragnhild Lied at det tas klare grep i skoleverket.

Tidstyver i skolen har lenge vært et diskusjonstema. Kunnskapsdepartementet og KS startet derfor et felles prosjekt sommeren 2013 for å gjennomgå nasjonale og lokale dokumentasjons- og rapporteringskrav i skolen. Hensikten var å komme med forslag til forbedringer og effektivisering, og identifisere tidstyver som kunne fjernes.

Mindre tid, mer jobb

Sluttrapporten fra prosjektet ble nylig presentert. Funnene overrasker ikke, og kan kort oppsummeres på følgende vis:

- Lærerne har knapphet på tid.
- Lærerne får stadig mer å gjøre.

Dette er akkurat det samme som Utdanningsforbundet påpekte i etterkant av undersøkelsen Respons Analyse gjorde i juni 2013. Da svarte seks av ti lærere at de de siste fem

årene hadde mindre tid til å forbedre undervisningen sin, mens bare fire prosent svarte at de hadde fått mer tid.

Den største tidstyven

Mer skriftlig rapportering var den aller viktigste årsaken til at lærere fra barneskolen til videregående hadde mindre tid til undervisningsopplegget sitt – hele åtte av ti mente dette var det største problemet i skoleverket. I tillegg fortalte mange lærere at de måtte utføre oppgaver som naturlig skulle vært vaktmesters, kontorpersonalets, rådgivers eller andre støttefunksjoners jobb.

- Lærerne trenger ikke flere utredninger om tidstyver – vi trenger at de fanges. Nå må det handles, krever Lied. Da rapporten ble lagt fram ble det påpekt at kommunene må være varsomme med dokumentasjonskrav. Det

er ikke nok, mener Ragnhild Lied.

- Det holder ikke å oppfordre kommunene til å vise varsomhet med dokumentasjonskrav, slik både Gunn Marit Helgesen i KS og statsråd Torbjørn Røe Isaksen påpeker. Dette er gjort før, i tidsbruksundersøkelsen. Det må mer forpliktende nasjonale krav til for å komme rapporteringsveldet til livs, sier Lied.

Unyttig rapportering

Spesielt er det «skjemaveldet» som frustrerer og stjeler lærernes tid. Utdanningsforbundet mener det må bli slutt på at kommuner og fylkeskommuner kan pålegge utvidelse av rapportering og dokumentasjon på områder som allerede er dekket av nasjonalt bestemte og obligatoriske rapporteringer, og at nasjonale foringer må bli tydeligere.

- Undersøkelsen viser at lærerne ikke er negative til rapportering og dokumenteringsarbeid, men de ser ikke nytten i mye av det de nå pålegges å rapportere om.

- Det er fem år siden Tidsbruksutvalgets ba kommunene være varsomme med å innføre rapporteringskrav på toppen av de nasjonale

Hverdagen er hektisk for de fleste lærerne i norske skoler.

FOTO OLE WALTER JACOBSEN

påleggene. Likevel viser undersøkelsen at dette skjer i halvparten av kommunene. Kunnskapsministeren må nå ta affære og gi tydeligere nasjonale foringer, krever Lied.

Kurs i Utdanningsforbundet

SSP: Muntlig eksamen i norsk for videregående skole

5. februar arrangerer vi kurs i Lærernes hus i Oslo for norsklærere på studiespesialisering. Hvordan forholder vi oss til den nye eksamensforskriften? Og hvordan kan vi sikre en rimelig lik nasjonal standard når det gjelder vurdering av muntlig eksamen? I ulike videoklipp følger vi en elev i en "autentisk" eksamenssituasjon. Hvor god er prestasjonen? - kursdeltakerne utveksler synspunkter og gir karakter. Mette Haraldsen er kursleder. Haraldsen underviser i norsk ved Kvadraturen skolesenter i Kristiansand og har utgitt flere læreverker innen dette fagområdet.

Utvikling, lek og læring i barnehagen

9.-10. februar har du mulighet til å delta på et spennende kurs i Lærernes hus i Oslo, med noen av våre fremste forskere på feltet; Ingunn Størksen, May Britt Drugli, Liv Gjems og Vibeke Glaser. På kurset får du en oversikt over de mest anvendte psykologiske teorier som inkluderer både miljøets, biologiens og genetikkens betydning. Hensikten med kurset er å fremme en flerfaglig og integrert tilnærming til barns utvikling, lek og læring. Kurset er en del av Utdanningsforbundets spesialiseringsordning for pedagogisk-psykologisk rådgivning, men er åpen for alle som har interesse for temaet.

Norskfaget - humanistiske tradisjoner og ny literacyforskning

3. mars er det norsklærere på 5.-13. årstrinn som er målgruppen når vi inviterer til kurs om humanistiske tradisjoner og ny literacyforskning. Hvordan bør vi undervise i norsk? Og hva skal elevene lære? På kurset får du en oppdatert innføring i fagdidaktikk for norskfaget. I tillegg får du konkrete tips og råd både om litteraturundervisning, skriving, lesing og muntlighet. Kursholder er Henning Fjørtoft, førsteamanuensis i norsk fagdidaktikk ved NTNU.

Påmelding og mer informasjon på www.udf.no/kurs

ges!

Krever mer støttepersonell i skolen

Hun mener en av løsningene for å kunne gi lærerne mer tid til og med elevene er helt innlysende.

– Det må ansette mer støttepersonell i skoleverket.

– Lærerne og skolelederne rapporterer at de får stadig mindre tid til å skape god undervisning og følge opp hver enkelt elev. Dette er alvorlig. Derfor må politikerne sørge for at lærernes knappe tid brukes på kjerneoppgavene, sier Ragnhild Lied.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen støtter hovedkonklusjonene i rapporten og legger vekt på at oppfølgingen nå må skje både nasjonalt og lokalt. Han lover at Kunnskapsdepartementet og KS vil følge opp flere av anbefalingene i rapporten.

– Det er noen anbefalinger vi ser at vi vil støtte allerede nå, andre må vi vurdere nærmere før vi konkluderer, sier Isaksen.

Foreslår strakstiltak

Rapporten er kritisk til gjennomføringen av Elevundersøkelsen, og anbefaler enten å droppe undersøkelsen eller å korte den ned og gjøre

den frivillig. Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen og KS-leder Gunn Marit Helgesen er åpne for å vurdere forenklinger, men verken KS eller Kunnskapsdepartementet vil fjerne denne undersøkelsen helt.

Av de tingene Isaksen derimot mener man umiddelbart kan gjøre noe med, nevnte han blant annet:

• Å se på det samlede omfanget av prøver.

• At man nå kan droppe kartlegging og dokumentasjon av norskerferdigheter hos elever med annet morsmål enn norsk og samisk.

• Å oppheve kravet om dokumentasjon av at undervisevaluering er gitt.

Lied gir Isaksen honnør

Spesielt det siste punktet gleder Ragnhild Lied.

– Dette er et viktig og positivt tiltak av kunnskapsministeren.

– Å fjerne kravet om dokumentasjon av at undervisevalueringer er gitt er et veldig viktig punkt for mange lærere. Våre undersøkelser viser at de opplever dette som en helt meningsløs tidstyv, sier Lied.

Etisk tenketank

HVA MENER DU?

Elever som skulker (Grunnskole)

Maria er kontaktlærer i ungdomsskolen. Der har hun en elev som er både snill og godhjertet, Kristoffer, men som dessverre oppfører seg både utagerende og krevende. Nå har hun fått vite at han sammen med noen andre elever har skulket timene i matematikk. Hun setter seg ned for å ringe foreldrene, men idet hun skal slå nummeret, begynner hun å tvile.

Det er nemlig det at Maria har fått signaler om at Kristoffer virkelig får en hardhendt behandling hjemme om han ikke oppfører seg skikkelig. Hun har fått vite gjennom kameratene hans og andre voksne at han utsettes for straff hjemme. Tvilende legger Maria på røret og tenker at hun ikke ønsker å bidra til at han får enda flere problemer. Samtidig kan hun ikke akseptere skulking uten å reagere, og det naturlige vil være å ta kontakt med foreldrene.

- Hva bør Maria gjøre?
- Hvilke handlingsalternativer har hun?
- Hvilke verdier står på spill her?

Forsikringer i Utdanningsforbundet

Betalingsfrist for tilsendte forsikringsfakturaer nærmer seg. For noen vil denne fristen være 15. og for andre 20. januar. Forfallsdatoene er ulike for å begrense belastningen av systemene til Utdanningsforbundet, i forbindelse med de mange innbetalingene vi vil motta i januar.

Oppsigelse

Forsikringer gjennom Utdanningsforbundet har oppsigelsesdato ved hovedforfall 31. desember. Vi godtar melding om oppsigelse frem til 20. januar, men oppsigelse og siste gyldige dag for forsikringen vil da være 31. desember.

eFaktura

Vi oppfordrer alle til å benytte eFaktura på sine forsikringer. Da får du regningene rett i nettbanken i stedet for i posten, ferdig utfylt med KID-nummer og beløp. Du godkjenner med et klikk og får full oversikt over betalte og ubetalte fakturaer. eFaktura kan opprettes i nettbanken etter at du betaler tilsendte faktura.

Se mer om forsikringer på udf.no/medlemstilbud

Reis med Utdanning og Albatros Travel

Rimelig pris

KUN KR.

12 998,-

Utrolige India

Fargerike Rajasthan, blendende Taj Mahal og spirituelle Varanasi.
Inkl. besøk i i Indias beste fuglereservat
– med Albatros-reiseleder, 10 dager

Nord-Indias høydepunkter til en fantastisk pris! I Rajasthan lysende hovedstad Jaipur venter maharajaenes overdådige palass og fargerike basarer. Vi fortsetter til Agra og blir betatt av vakre Taj Mahal. Siden tar vi nattoget til Varanasi, den hellige byen ved bredden av Ganges, en helt enestående indisk opplevelse. Reisen inkluderer også en dags sightseeing i Delhi og et besøk og det UNESCO-vernedede fuglereservatet Keoladeo nasjonalpark.

Vi bor på gode hoteller og helpensjon er inkludert i prisen.

Avreise 8 oktober 2015 **kr 12 998,-**

Tillegg for enkeltrom kr 2 498,-

DAGSPROGRAM

Dag 1 Avreise

Dag 2 Ankomst til Delhi og videre til Jaipur. City Palace og Vindenes palass

Dag 3 Amber Fort og opplevelser i Rajasthans hovedstad Jaipur

Dag 4 Jaipur – Bharatpur. Fuglereservat, besøk i landsby og videre til Agra

Dag 5 Agra. Agra fort, Taj Mahal og nattog til Varanasi

Dag 6 Varanasi. Rickshawtur, basar og Gangeselva

Dag 7 Varanasi. Pilegrimer ved Gangeselva og utflukt til Sarnath

Dag 8 Fly Varanasi – Delhi. Byrundtur i New og Old Delhi, avskjedsmiddag

Dag 9 Delhi – Oslo. Hjemreise

Alt dette får du: Norsk/svensk reiseleder, fly Oslo – Delhi t/r med mellomlanding, utflukter ifølge program, innkvartering på 3-4 stjerners hoteller i delt dobbeltrom, helpensjon, skatter og avgifter.

Medl. Rejsegarantifonden Danmark. Med forbehold for trykkfeil og utsolgte avganger.

Les mer på www.albatros-travel.no/UT

info@albatros-travel.no. Vennligst opplys reisekode LR-UTD

Åpent man-fre 8:30–17:00. Ring på tlf.: 800 58 106